Sanſkṛita. Indeed moſt of the alphabets, properly Indian, agree, in the number, order, and power of their letters, with the *Dēva-nāgari*, the one preferred for this work, becauſe it is that in which *Sanſkṛita* is moſt commonly written, and which is the moſt elegant and approved.

ALL languages of the *Hindu* claſs are read from left to right.

LEARNERS are firſt taught to repeat the *Dēva-nāgari* alphabet according to the following very admirable arrangement.

THE ALPHABET.

अ *a*, आ *ā*; इ *i*, ई *ī*; उ *u*, ऊ *ū*; ऋ *ṛi*, ॠ *ṛī*; ऌ *ḷri*, ॡ *ḷrī*.
ए *ē*, ऐ *ai*; ओ *ō*, औ *au*; ं *am*, ः *ah*.

क *ka*,	ख *kha*;	ग *ga*,	घ *gha*;	ङ *nga*.
च *cha*,	छ *ch'ha*;	ज *ja*,	झ *jha*;	ञ *ṅya*.
ट *ṭa*,	ठ *ṭha*;	ड *ḍa*,	ढ *ḍha*;	ण *ṇa*.
त *ta*,	थ *tha*;	द *da*,	ध *dha*;	न *na*.
प *pa*,	फ *pha*;	ब *ba*,	भ *bha*;	म *ma*.
य *ya*,	र *ra*,	ल *la*,	व *va*.	
श *ṣa*,	ष *ſha*,	स *ſa*,	ह *ha*.	क्ष *kſha*.

Read *a*, *ā*; *i*, *ī*; *u*, *ū*; &c. *ka*, *kha*; *ga*, *gha*; &c.

IN ſpeaking of the letters individually, it is the practice to uſe the term कारः *kārah* (make, form) after each of their names as here exhibited: Thus, the vowel अ *a* is called अकारः *a-kārah*, and the conſonant क *ka*, ककारः *ka-kārah*.

THERE appear no leſs than fifty letters in the above alphabet; but upon examining their powers, without too cloſe a ſcrutiny, the number of ſimple

Courtesy : Bombay University Library

40a. Wilkins' *Sanskrit Grammar*, London, 1808.

A

GRAMMAR

OF THE

SANSKRÎTA LANGUAGE

BY

CHARLES WILKINS, LL.D. F.R.S.

अयुक्त यदिह प्रोक्तं प्रमादेन भ्रमेन वा ।
वाचा नया दयावन्तः सन्त संशोधयन्तु तत् ॥

LONDON:

PRINTED FOR THE AUTHOR,
BY MER AND CO. CLEVELAND-ROW, ST. JAMES'S;
FOR W, PARRY, AND KINGSBURY, BOOKSELLERS TO THE
EAST INDIA COMPANY, LEADENHALL-STREET.

1808.

Courtesy : Bombay University Library

40. Title page of Wilkins' *Sanskrit Grammar*, London, 1808.

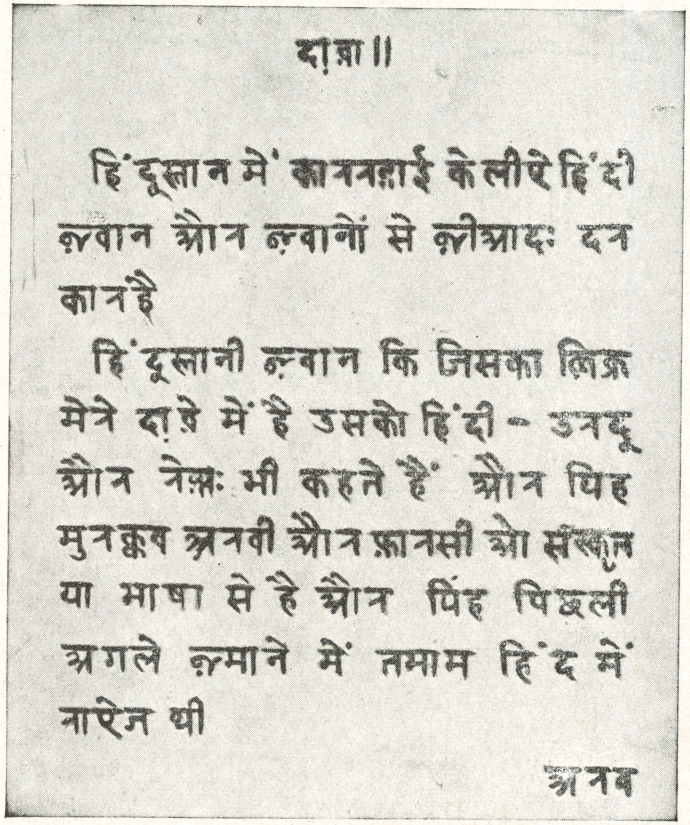

दाग़ ॥

हिंदुस्तान में आमतौर से हिंदी
ज़बान और ज़बानों से ज़ियादः दन
कामहै

हिंदुस्तानी ज़बान कि जिसका ज़िक्र
मेरे दाग़े में है उसको हिंदी - उर्दू
और रेख़्तः भी कहते हैं और यिह
मुरक्कब अरबी और फ़ारसी ओ संस्कृत
या भाषा से है और यिह पिछली
अगले ज़माने में तमाम हिंद में
नाएज थी

अरब

Courtesy : *P.P.I.* p. 345

47. *Essays* (*thesis*) *by the Students of the College of Fort William,* **Calcutta, 1802.**

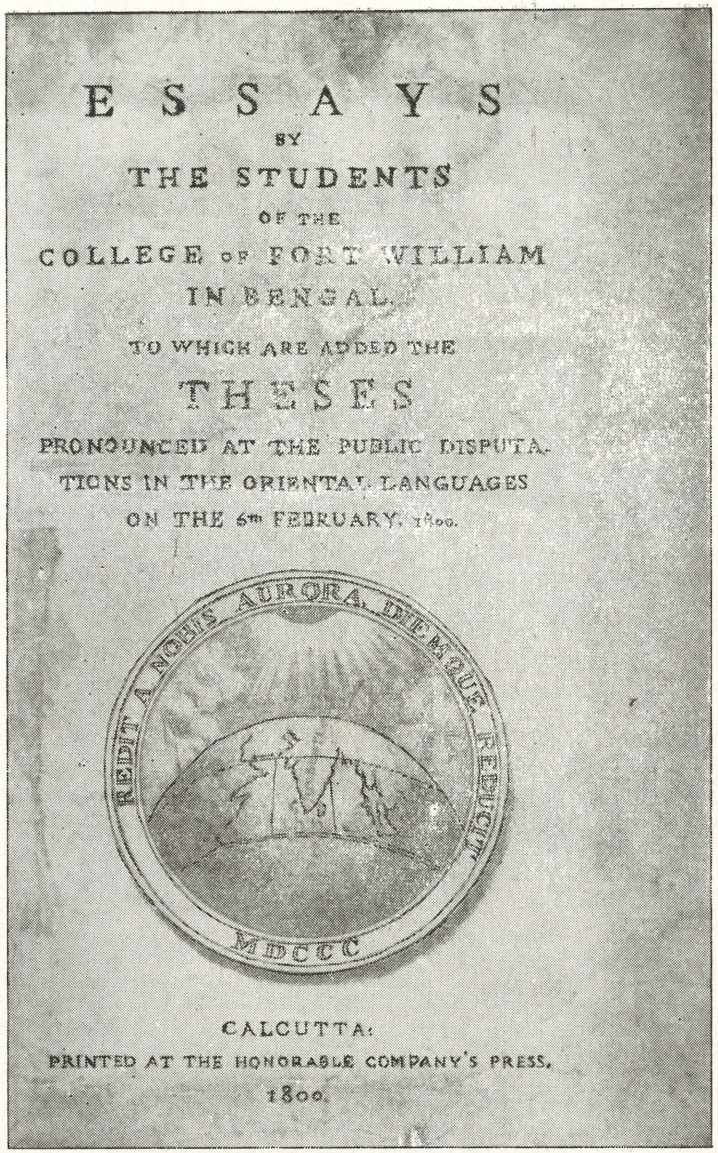

ESSAYS

BY

THE STUDENTS

OF THE

COLLEGE OF FORT WILLIAM

IN BENGAL,

TO WHICH ARE ADDED THE

THESES

PRONOUNCED AT THE PUBLIC DISPUTATIONS IN THE ORIENTAL LANGUAGES

ON THE 6th FEBRUARY, 1800.

REDIT A NOBIS AURORA DIEMQUE REDUCIT

MDCCC

CALCUTTA:

PRINTED AT THE HONORABLE COMPANY'S PRESS,

1800.

Courtesy : A. K. Priolkar

47a. Title page of *Essays* (*thesis*) *by the Students of the College of Fort William,* **Calcutta, 1800.**

ARTICLE III.

Verbs terminated by Guttural Consonants, with Mute Vowels Gravely Accented, and containing Efficient Vowels Acutely Accented.

1. शीकृ [सेचने] *tr.* to wet or moiſten.* शीकते. शिशीके. शीकिता. शीकिष्यते. शीकतां. अशीकत. शीकेत or *Ben.* शीकिषीष्ट. अशीकिष्ट. अशीकिष्यत. PASS. शीक्यते. DES. शिशीकिषते. INT. शेशीक्यते and शेशीकीति or शेशीक्ति. CAUS. शीक ॅ,—ते. *Aor. p.* अशिशीकत्, —त.

2. लोकृ [दर्शने] *tr.* to ſee.† लोकते. लुलोके.

3. श्लोकृ [संघाते] *intr.* 'to be put together. *tr.* 'to compile, compoſe or coacervate.‡ श्लोकते. प्युश्लोके.

4. द्रेकृ. 5. ध्रेकृ [शब्दोत्साहयोः] *intr.* 'to ſound. 'to grow or increaſe. 'to be exhilarated, or elevated with joy. 'to manifeſt elevation, or hilarity, by noiſe.‖ द्रेकते. दिद्रेके. द्रेकिता. So ध्रेकते. दिध्रेके.

6. रेकृ [शंकायां] *tr.* to ſuſpect, or think probable; to excite, or to entertain, doubt.§ रेकते.

---

* DHANAPA'LA and CA'S'YAPA erroneouſly read सीकृ (See Ch. 18. §. ii. 1. ‡). VO'PADE'VA exhibits for the meaning of this root, [सेक्लेच]; and he and his commentator infer, as a ſecond acceptation, 'to go or approach.' See शीक 10th cl.

† See लोकृ 10th cl.

‡ The term is expounded by MA'D'HAVA and others, गुंफः; which here denotes the act of the compoſer, according to CA'S'YAPA and a few more; but that of the thing compoſed, according to SWA'MI' and the reſt. DURGA'DA'SA interprets the term as ſignifying 'to verſify,' or compoſe a paſſage in metre: he obſerves, that ſome grammarians do not concur with VO'PADE'VA in making this verb ſynonymous alſo with प्युल्क 10th cl.

‖ Some, on the authority of CA'S'YAPA, read शब्दोत्साहे; and the laſt term is variouſly explained; ſignifying वृद्धिः according to CHANDRA, but औद्धत्यं according to SWA'MI'. Hence the interpretations differ.

§ With the preposition आङ्, it ſignifies to doubt: as is remarked by MA'D'HAVA. *Ex.* आरेकः a doubt: DURGA'DA'SA interprets शंका, by संशयारोपः.

Author's Collection

48a. Colebrooke's *Grammar of Sanskrit Language*, Calcutta, 1805.

A

GRAMMAR

OF THE

SANSCRIT LANGUAGE,

BY H. T. COLEBROOKE, Eſq.

VOLUME I.

CALCUTTA:

PRINTED AT THE HONORABLE COMPANY's PRESS.

1805.

Author's Collection

48. Title page of Colebrooke's *Grammar of Sanskrit Language*, Calcutta, 1805.

মঙ্গলসমাচার মাতিউরচিত।

১ পর্ব্ব।

[১] অবরাহামের সন্তান দাউদের সন্তান য়িস্ত খ্রীষ্টের পূর্ব্বপুরুষেরদের পুস্তক এই। [২] অবরাহাম য়িস্‌হাকেকে জন্ম দিল এবং য়িস্‌হাক য়আকুবকে জন্ম দিল এবং য়আকুব য়িহুদাহ্‌কে ও তাহার ভ্রাতারদিগকে জন্ম দিল। [৩] এবং তামারের গর্ভে য়িহুদাহ্‌ ফারেস ও জারহ্‌কে জন্ম দিল ও ফারেস খেস্‌রোণকে জন্ম দিল ও খেস্‌রোণ রামকে জন্ম দিল। [৪] ও রাম অমিনাদাবকে জন্ম দিল ও অমিনাদাব নহ্‌শোনকে জন্ম দিল এবং নহ্‌শোন শলমোনকে জন্ম দিল। [৫] এবং শলমোন বোআজকে রাহাবার গর্ভে জন্ম দিল ও বোআজ ওবেদকে রুতের উদরে জন্ম দিল এবং ওবেদ য়িশিকে জন্ম দিল। [৬] তারপর য়িশি দাউদরাজকে জন্ম দিল এবং উরিয়াহের জায়া যে ছিল তাহার গর্ভেদাউদরাজ শলমনকে জন্ম দিল। [৭] এবং শলমন রিহ্‌বিআমকে জন্ম দিল ও রিহ্‌বিআম আবিয়াহ্‌কে জন্ম দিল ও আবিয়াহ্‌ আসাকে জন্ম দিল। [৮] ও আসা য়িহোশাফাটকে জন্ম দিল এবং য়িহোশাফাট য়োরামকে জন্ম দিল ও য়োরাম উজিআহ্‌কে জন্ম দিল। [৯] এবং উজিয়াহ্‌ য়োতামকে জন্ম দিল ও য়োতাম আহাজকে জন্ম দিল ও আহাজ হিজিকিয়াহ্‌কে জন্ম দিল। [১০] ও হিজিকিয়াহ্‌ মনশেহ্‌কে জন্ম দিল ও মনশেহ্‌ আমোনকে জন্ম দিল। [১১] এবং আমোন য়োশিয়াহ্‌কে জন্ম দিল ও য়োশিয়াহ্‌ য়িহোয়াকিমকে ও তাহার ভ্রাতারদিগকে জন্ম দিল ও যে কালে তাহারা বাবেলে লইয়া যাওয়া গেল সে কালে য়িহোয়াকিম য়িকোনিয়াহ্‌কে জন্ম দিল। [১২] তাহারা বাবেলে পঁহুছিলে য়িকোনিয়াহ্‌ শলাতিএলকে জন্ম দিল এবং শলাতিএল জেরুবাবেলকে জন্ম দিল। [১৩] ও জেরুবাবেল আবিউদকে জন্ম দিল এবং আবিউদ এলিয়াকিমকে জন্ম দিল ও এলিয়াকিম আজূরকে জন্ম দিল। [১৪] এবং আজূর সাদোককে জন্ম দিল ও সাদোক আকিমকে জন্ম দিল এবং আকিম এলিউদকে জন্ম দিল। [১৫] তার পর এলিউদ এলিএজেরকে জন্ম দিল ও এলিএজের মতনকে জন্ম দিল ও মতন য়আকুবকে জন্ম দিল। [১৬] ও য়আকুব যুসফকে জন্ম দিল যে মারিয়ার উদরে খ্রীষ্টনামেতে খ্যাত য়িস্ত জন্মিলেন সেই তাহার স্বামী।

[১৭] অতএব অবরাহামাবধি দাউদ পর্য্যন্ত সকলে চৌদ্দ পুরুষ ও দাউদাবধি বাবেলে লইয়া যাওনপর্য্যন্ত চৌদ্দ পুরুষ। এবং বাবেলে লইয়া যাওনাবধি খ্রীষ্ট পর্য্যন্ত চৌদ্দ পুরুষ। [১৮] য়িস্ত খ্রীষ্টের জন্ম এমত ছিল তাঁহার মাতা মারিয়া যুসফকে বাগ্‌দত্তা হইয়া তাহারদের সংসর্গের পূর্ব্বে সে ধর্ম্মাত্মাহইতে গর্ভবতী জানা গেল। [১৯] তাহার স্বামী যুসফ ধার্ম্মিক মানুষ এবং প্রকাশে তাহাকে অপযশস্বিনী করিতে না চাহিয়া তাহাকে গুপ্তে ত্যাগ করিতে মনে করিল। [২০] কিন্তু এতদ্বিষয়ে চিন্তা করণকালে দেখ ঈশ্বরের দূত তাহাকে স্বপ্নে দর্শন দিল এবং বলিল হে দাউদের সন্তান যুসফ আপন জায়া মারিয়াকে গ্রহণ করিতে ভীত হইও না কেননা যে তাহার গর্ভে ধৃত আছে সে ধর্ম্মাত্মাহইতে হয়। [২১] ও সে পুত্রপ্রসব করিবে এবং তাহার নাম তুমি য়িস্ত রাখিবা কেননা তিনি আপন লোকেরদিগকে তাহারদের পাপ হইতে উদ্ধার করিবেন। [২২] দেখ এক কন্যা গর্ভবতী হইয়া পুত্র প্রসব করিবে

Courtesy : Serampore College Library

49a. Carey's *Bengali Dharma Pustak*, Serampore, 1833.

THE

NEW TESTAMENT

OF OUR

LORD AND SAVIOUR

JESUS CHRIST,

TRANSLATED FROM

THE ORIGINAL GREEK

INTO

THE BENGALEE LANGUAGE.

BY

THE SERAMPORE MISSIONARIES.

ধর্ম্মপুস্তকের অন্তভাগ।

গ্রীক ভাষাহইতে তর্জ্জমা করা গেল।

শ্রীরামপুরে ছাপা হইল।

১৮৩৩।

SERAMPORE.

1833.

Courtesy : Serampore College Library

49. Title page of Carey's *Bengali Dharma Pustak*, Serampore, 1833.

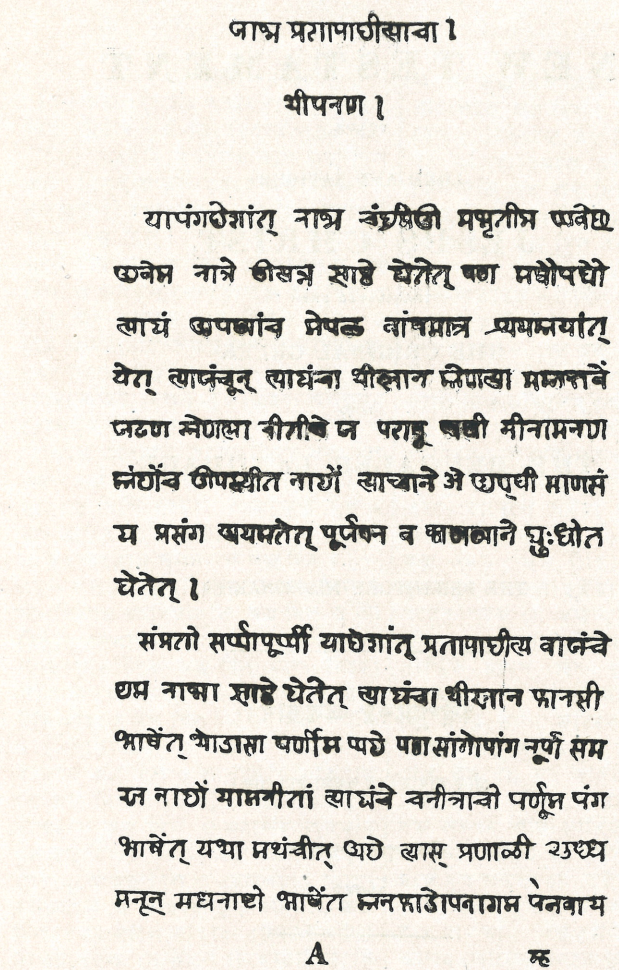

A ৯২

Courtesy : National Library, Calcutta

50a. *Raja Pratapaditya Charitra,* **Serampore, 1801.**

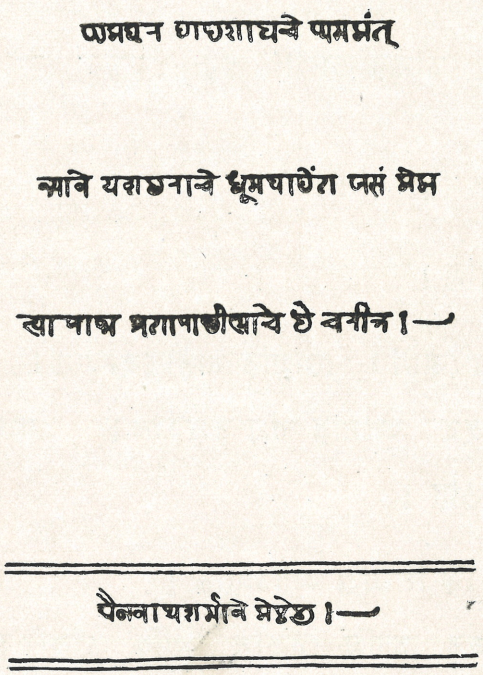

Courtesy : National Library, Calcutta

50. Title page of *Raja Pratapaditya Charitra,* **Serampore, 1801.**

কথোপকথন।

চাকর ডাকা করণ।

সাহেব শেলাম।

শেলাম।

তুমি কেটা। তোমার বাটী কোথায়।

সাহেব আমার নাম রত্নতান। আমার বাটী কলিকতায়।

কহ কি নিমিত্ত আসিয়াছ।

সাহেব আমি বেকার আছি চাকরির চেষ্টায় আসিয়াছি।

তুমি কি কার্য্যের চাকরি করহ।

সাহেব আমি সাহেব লোকের খানসামা গিরির কায করিয়া থাকি। পূর্ব্ব মেদমতগার ছিলাম এখন খানসামা গিরি করি।

খানসামা কি কার্য্য করে।

Courtesy : *P.P.I.* p. 330

51a. *Dialogues...Bengali Language*, **Serampore, 1801.**

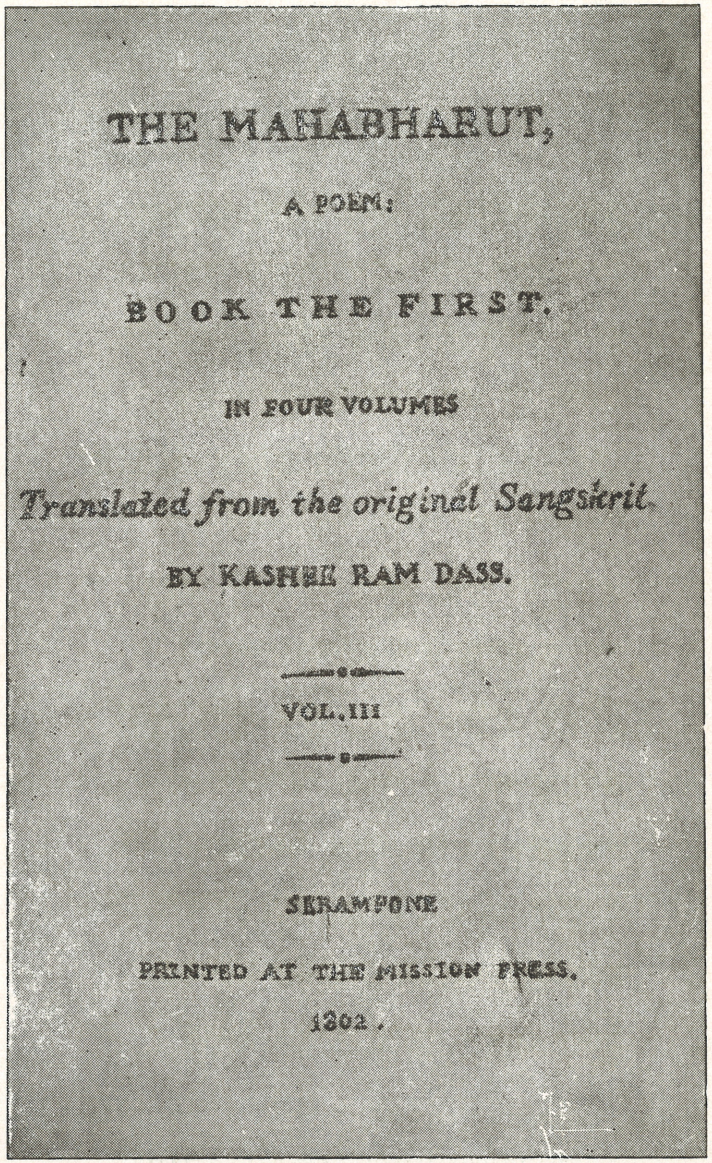
THE MAHABHARUT,

A POEM:

BOOK THE FIRST.

IN FOUR VOLUMES

Translated from the original Sangskrit.

BY KASHEE RAM DASS.

VOL. III

SERAMPORE

PRINTED AT THE MISSION PRESS.

1802.

Courtesy : National Library, Calcutta

52. Title page of *The Mahabharat* **in Bengali, Serampore, 1802.**

আমা সভাকার জন্ম জানহ আপনে
ব্যাস মুনি যথা হৈল পিতার বিহনে।
বংশ হেতু হেন মত আছে পূর্ব্বাপর
বিস্ময় না কর ইথে ধর্ম্মের উত্তর।
তেকারণে আজ্ঞা আমি করিল তোমারে
পুত্রার্থী হীন শক্তি পুত্র জন্মাবারে।
কৃতাঞ্জলি করি কুন্তি মাগিয়ে তোমায়
পুত্র জন্মবার কর আপন উপায়।
রাজার কাতর বাক্য শুনি কুন্তি সুতা
কহিতে লাগিল পূর্ব্ব আপনার কথা।
বাল্যকালে পিতৃ গৃহে ছিলাম যখনে
অতীথি সেবনে পিতা কৈল নিয়োজনে।
আচম্বিতে আইল দুর্ব্বাসা মুনিবর
মুনির সেবন আমি করিল বিস্তর।

Courtesy : National Library, Calcutta

52a. *Bengali Mahabharat*, **Serampore, 1802.**

মহাভারত

ব্যাসোক্ত।

কাশীরাম দাস বিরচিত।

ও তৎ সৎ

শ্রীরামপুর হইতে ছাপা হইল
১৮০২।

Courtesy : National Library, Calcutta

52b. Title page of *Bengali Mahabharat*, **Serampore, 1802.**

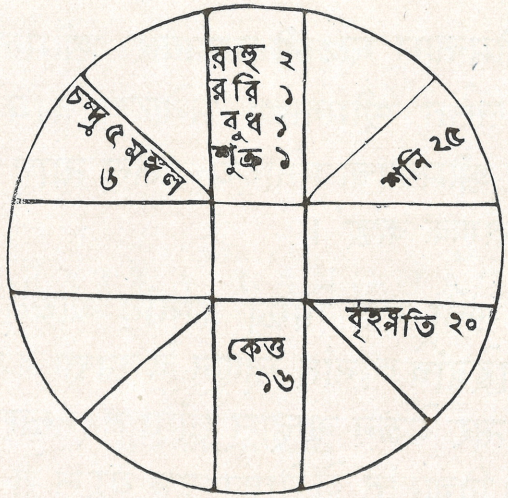

বৈসাখ প্রুদ॰ ২৬।৫৪ ॥ রবি মেষে অশ্বিনি নক্ষত্রে।
মহাবিষুব॰ ৩১ ॥ চন্দ্রু মিথুনে মৃগোসিরেনক্ষত্রে
দিনমান॰ ৩১।৭ ॥ মঙ্গল মিথুনে আরদ্রানক্ষত্রে।
শেষ যামদ্বয়॰ পুন্য॰ ॥ বুধ মেষে অশ্বিনি নক্ষত্রে ॥
শকব্দা ১৭৪০ ॥ বৃহস্পতিধনুতে পূর্ব্বাষাঢানক্ষত্রে
সমবৎ ১৮৭৫ ॥ শুক্রমেষে অশ্বিনি নক্ষত্রে।
শন ১২২৫ ॥ শনি ঋম্ভে পূর্ব্বভাদ্রুপদ নক্ষত্রে
ইংরাজি ১৮১৮ ॥ রাহু মেষে ভরণি নক্ষত্রে ॥
আফরেল মাস ॥ কেতু তুলাতে বিশাখানক্ষত্রে।

Courtesy : National Library, Calcutta

53. *Panjika by Girish Chandra Vidyabhushan,* **Calcutta, 1818.**

श्रीमन्तास् म्हटली तद्नन्तर श्रीमन्त काय बोललेत् श्रीमन्ताचा मनोदय काय आहे? जे श्रीमन्ताचा मनोदय असेल् त्याच् प्रमाणे वर्तणुक करूं।

अहो एक गोष्ट कानांत् आयकूंन् जा साहेबांचे कानांत् म्हणून् जे आज्ञा करीत् ते सत्वर येऊन् अम्हास् सांगा तद्नन्तर आप ले विचारांत् जे गोष्ट दृढ येईल् ते करूं।

तुम्हीं इकडे या कांहीं गोष्ट म्हणायाची आहे आयकून् जा त्वरेने त्याहांस समागमें घेऊन् या। तिकडे त्यांहांचे जवळ जा आम् चा निरोप विज्ञप्त पूर्वक सांगा तेही आयकून् सत्वर स्वार होऊन् येतील् आ ज त्याहासही आणा प्रपा देऊन् आणा। अहो तुम्हास् कांही विचारही आहे उद्या ईंगरेजाचा मोटा दिवस होईल सारे ईंगरेज मोटी खुशी करतील् तोपा फार सोडतील्

ब

Courtesy : P.P.I. p. 347

54a. *A Grammar of the Mahr'tta Language*, **Serampore, 1805.**

A

GRAMMAR

OF THE

MAHRATTA LANGUAGE.

TO WHICH ARE ADDED

DIALOGUES ON FAMILIAR SUBJECTS.

BY W. CAREY,

TEACHER OF THE SUNGSCRIT, BENGALEE AND MAHRATTA LANGUAGES IN THE COLLEGE OF FORT WILLIAM.

College of Fort William

SERAMPORE,

Printed at the Mission Press.

1805.

Courtesy : A. K. Priolkar

54. Title page of *A Grammar of the Mahr'tta Language*, **Serampore, 1805.**

T. D.–5*a*

वेदशास्त्रसंपन्न दीक्षितांच्या सप्तर्षि जोशिया संगीत

अभंगमय सप्तश्री वेदशास्त्री संडउप स्वामीचे शेषेजी

पारे चीसण्याची सन्नेईरघनडे जीप्रस ठेप्प जाष्टांगनमस्कार दीर्घंती हे छीष ओसराष्ट तागाईत चैत्र सुरा ३ गुरुपत्र पारेतों श्रध्यात्मीत श्रवें दीक्षेष जोस्ठासडुप ठत्र शेषीप एतंप्तप सप्तत प्रणी तर् ज्येप ठत्र पा ठषीप ओंतोषीत श्रठाप्ये थांगंतर् ठाप्पीपेंव गुरुर् घरु सप्याठ प्रघात थठे त्याचे ठस्प थस्थापर् पाठषीपें तेंशेखें पत्रणार् प्रे पी प्रणी याषप्रजीतां घोंडशेठ जोसर् ठेंजप्रप याषपत्रसर् शेषीप जीस्ठ सडे पाठषीपें थठे त्याठ ठस्पाठत्रांत सपशेसर् ठाश्थठे तो पत्तीप पा घप थणी त्या ठस्पप्रची षप्रप सप्रणी श्रक्षप्रची सप्तप पाठषणी ठाप पी श्रसंशें ठस्पप्रचा सपशेसर् तसी घोंडीठांत श्रश्रप्रछीशे याषपश्रप त्याप शे स्रठश्रांची शेशाये ठाप्पीजींतें शाप्ये ३१ ठांत ठेंजजीठाप्पी प्रपश्री गाये शाठांत शेंजाई यांचे थप्रप्रंत जीयांश मेंतु त्याषप्रशं थप्रचे ठश्रशे प श्रप्रीपप्रश्रशे शेषीप त्याप पांच ठणीचे पेंशसी प्रप्रठ थणीत छैने ठरंणी त्यारशांचा श्रपप्र थस्थी षेतप्र कोंशें जीश प्रघशें प्रणी पुछें पुप्याश्रणी ठाप्पीचे श्रशेप्रप्र ठंत शेशपांडे याषप्रडे जीयांश मेंतु ठरंणी ठाणी झाशें प्रणी कोंशें थठतां घठ जीप्योग मेंप्र थठे याषप्र जीतां श्रषठाप्रंत श्रप्रीप्रत थप्यता उक्रप जीप्पी त्याची षप्रश प शेष प्रप्रीष प्रतशे जीचे थश्रेत त्याचा षप्रप्र प ठाप्पीप्रडे कोंश्रष शेशेंछिता तो प्यार्

55. *A Grammar of the Mahr'tta Language*, Third Edition, 1825.

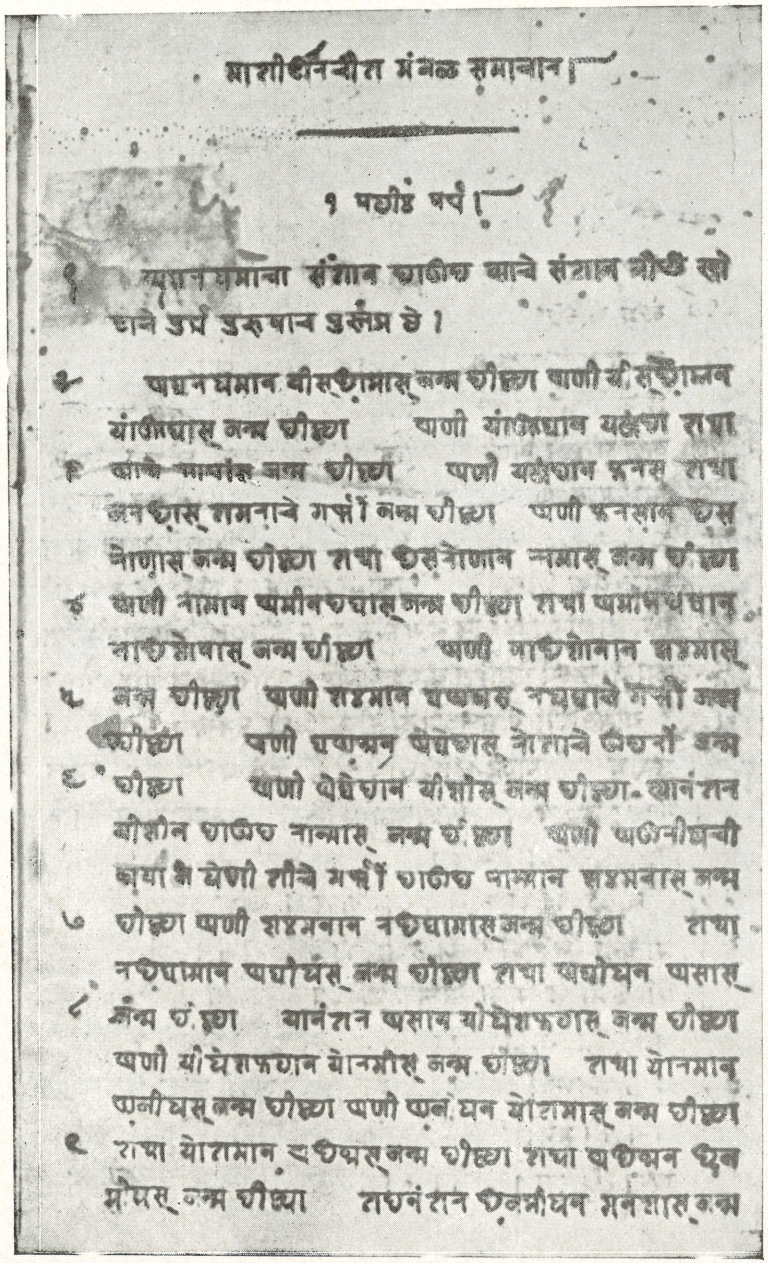

Courtesy : *P.P.I.* p. 340

56a. *The New Testament*, **Modi (Marathi) Types, Serampore, 1807.**

ईश्वराची अपार कृपा

पवित्र

मनुष्यास तारण याणी सर्व शोधन मनाप्रयासाची

नीम प्रसन्न श्रेष्ठ गोष्ट आहे

अर्थात्

धर्म उत्तम

त्याचा आंत भाग

तो आमचे प्रभु तारणा ख्रिस्त मनणाचे योशी ख्रीष्टाचे पवित्र

मंगळ समाचार

ग्रीम भाषांतर राजेमा श्रेष्ठतम आहे।

ओनामधुनी छापलेत आहे।

१८०७।

Courtesy : Serampore College Library

56. Title page of *The New Testament*, **Serampore, 1807.**

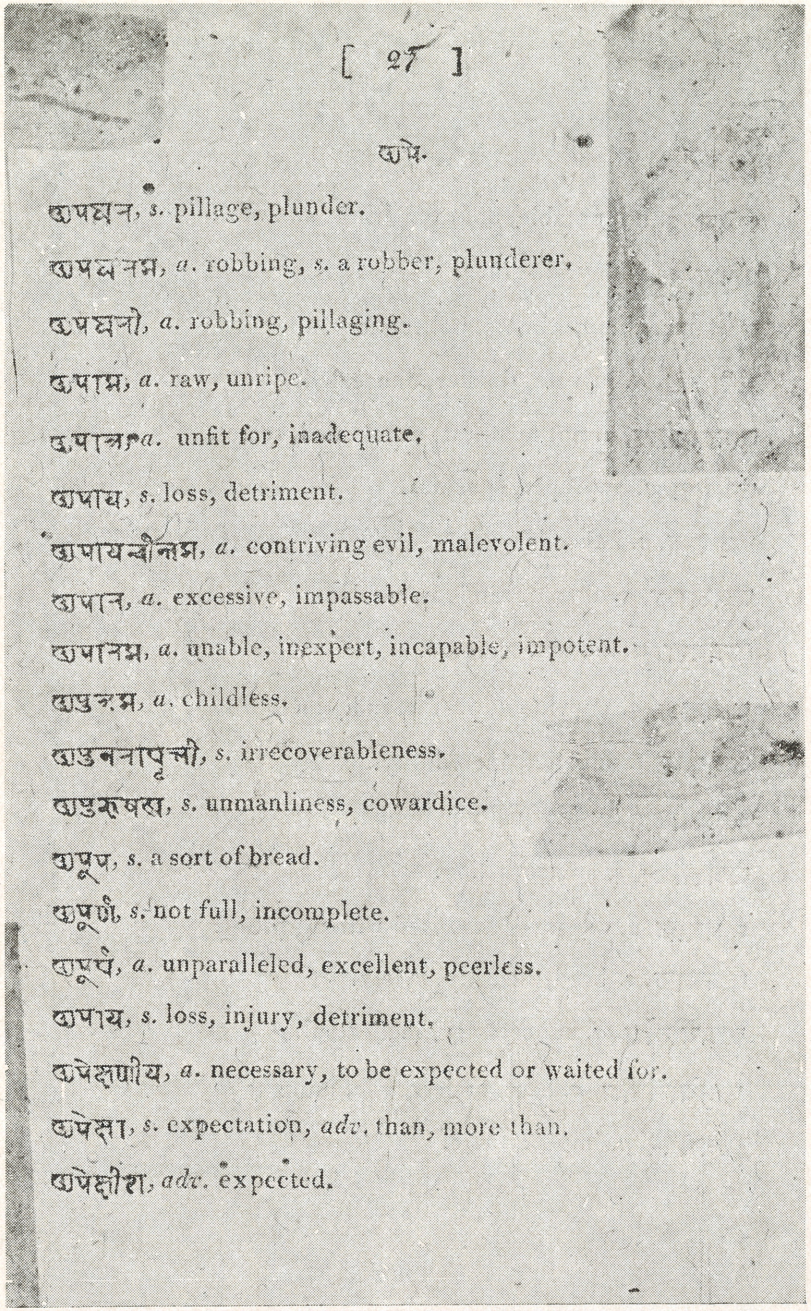

[27]

अपे.

अपघन, *s.* pillage, plunder.

अपघनम, *a.* robbing, *s.* a robber, plunderer.

अपघनी, *a.* robbing, pillaging.

अपाम, *a.* raw, unripe.

अपात्र, *a.* unfit for, inadequate.

अपाय, *s.* loss, detriment.

अपायचीनम, *a.* contriving evil, malevolent.

अपार, *a.* excessive, impassable.

अपारम, *a.* unable, inexpert, incapable, impotent.

अपुत्रम, *a.* childless.

अपुनरापृची, *s.* irrecoverableness.

अपुरुषस, *s.* unmanliness, cowardice.

अपूप, *s.* a sort of bread.

अपूर्ण, *s.* not full, incomplete.

अपूर्व, *a.* unparalleled, excellent, peerless.

अपाय, *s.* loss, injury, detriment.

अपेक्षणीय, *a.* necessary, to be expected or waited for.

अपेक्षा, *s.* expectation, *adv.* than, more than.

अपेक्षीश, *adv.* expected.

Courtesy : M. M. G. Sangrahalaya

57a. *A Dictionary of the Mahratta Language*, **Modi type, Serampore, 1810.**

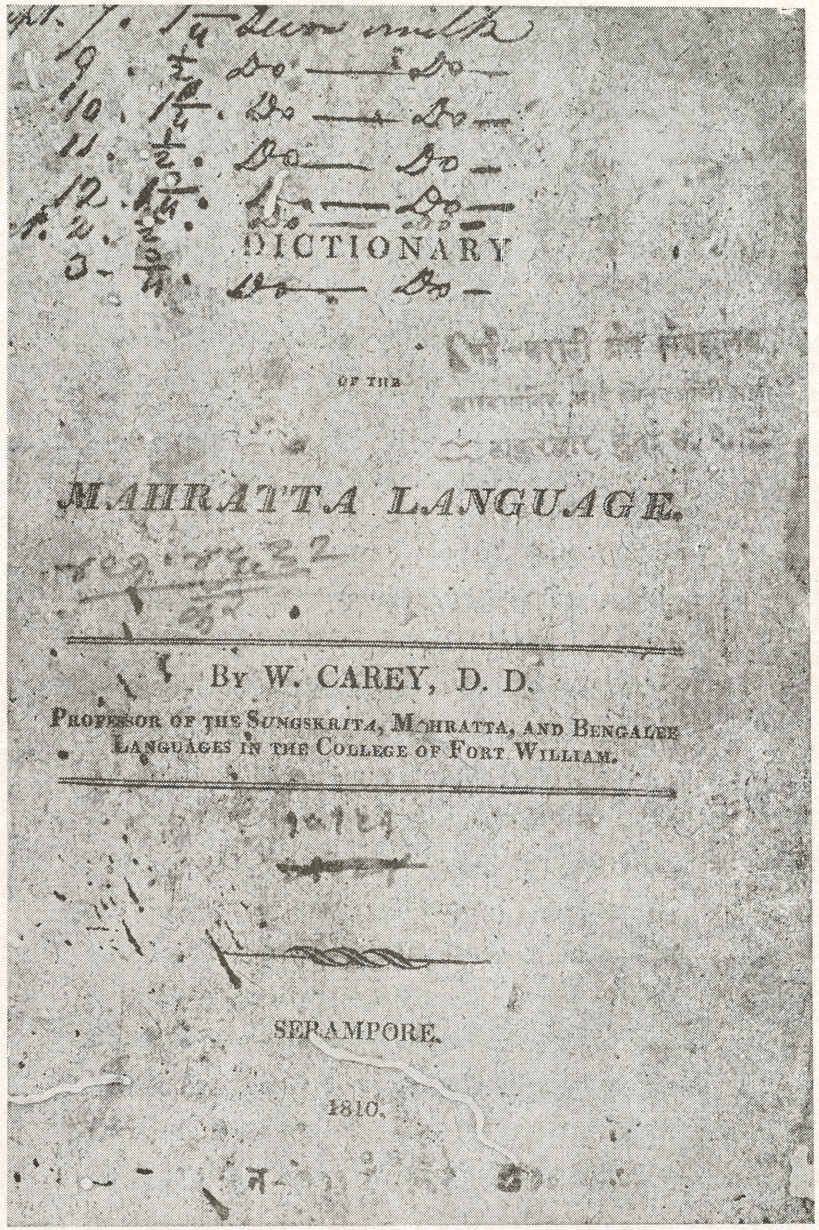

DICTIONARY

OF THE

MAHRATTA LANGUAGE.

BY W. CAREY, D. D.

PROFESSOR OF THE SUNGSKRITA, MOHRATTA, AND BENGALEE LANGUAGES IN THE COLLEGE OF FORT WILLIAM.

SERAMPORE.

1810.

Courtesy : M. M. G. Sangrahalaya

57. Title page of *A Dictionary of the Mahratta Language*, **Serampore, 1810.**

२८ संख्या चौऱ्याछपन छप्पन साहे। यीशूप्रभनाचे सन्तान आर्धं
ले पंशानुनूप आर्धंच ऊळाप्रमाणे आर्धंचे पौढपंशानुनूप
नांपचे सांख्याने पीस पर्ष षणी आपेक्षा अधीम पयस्स ने
२९ युध्धार्थं अयास् समर्थं आर्धंची अर्धार् यीशूप्रभन पंशाची
३० संख्या चौपन छप्पन चान शे। नघुप्रेमाचे सन्तान आर्धंचे
पंशानुनूप आर्धंचे ऊळाप्रमाणे आर्धंचे पौढपंशानुनूप आर्ध
चे नांपचे संख्येने पीस पर्ष षणी आपेक्षा अधीम पयस्स
३१ ने युध्धासाठीं अयास् समर्थं आर्धंची अर्धार् नघुप्रेमाचे
३२ पंशाची संख्या सन्तापन छप्पन चान शे। यूप्रभाचे ज्येष्ठ
अर्धार् छफ्तीसाचे सन्तान आर्धंचे पंशानुनूप आर्धंचे ऊळा
नुनूप आर्धंचे पौढपंशानुनूप नांपचे संख्याने पीस पर्ष षणी
३३ आपेक्षा अधीम पयस्स ने युध्धार्थं अयास् समर्थं साठेरा आ
र्धंची अर्धार् छफ्तीसाचे पंशाची संख्या साठ चाळीस छ
३४ अन। मनशप्रभचे सन्तान आर्धंचे पंशानुनूप षणी आ
र्धंचे ऊळाप्रमाणे आर्धंचे पौढपंशानुनूप नांपचे संख्याने पीस
पर्ष षणी आपेक्षा अधीम पयस्स ने युध्ध अनायास् समर्थ
३५ आर्धंची अर्धार् मनशप्रभचे पंशाची संख्या बत्तीस छप्पन
३६ शेनशे। येप्तीमनाचे संतान आर्धंचे पंशानुनूप षणी आ
र्धंचे ऊळाप्रमाणे षणी आर्धंचे पौढपंशानुनूप नांपचे संख्याने
पीस पर्ष पयस्स षणी आपेक्षा अधीम पयस्से ने युध्धमना
यास समर्थ आर्धंची अर्धार् येप्तीमनाचे पंशाची संख्या पंचा
३७ स छप्पन चान शे। एफ्राचे सन्तान आर्धंचे पंशानुनूप आर्धंचे
ऊळाप्रमाणे आर्धंचे पौढपंशानुनूप नांपचे संख्याने पीस पर्ष
षणी आपेक्षा अधीम पयस्स ने युध्ध अनायास् समर्थ आ
३९ र्धंची अर्धार् एफ्राची संख्या घासष्ठ छप्पन साठ शे।
४० अशराचे सन्तान आर्धंचे पंशानुनूप आर्धंचे ऊळाप्रमाणे आ

Courtesy : A. K. Priolkar

58a. *Iśvarācya Avaghyā Goṣthi*, Modi, Serampore, 1812.

ईश्वराच्या अपच्या गोष्टी

जे मनुष्यांचे तणार्थं षणी नर्य साधनासाठीं प्रसन्न
प्रेष्ट गेष्ट।

तोच्

प्रथम तथा शेष भाग धर्मंउत्तम।

आवा प्रथम भाग।

मोक्षघरची प्रसन्न प्रेष्ठेछ पपस्या
यीशुनप्रभचे नाम्प्रमाव पीधनण
गोताछीमंच उत्तम
अनार्यांच्या प्रसन्न प्रेष्ठेच्या गोष्टी यावींच

आवे मधीलछी मोक्षघरची प्रसन्न प्रेष्ठेछ पपस्या एथी पावेछून
मघनाद्दीन् तर्जमा साछ।

श्रीरामपूरांत् छापा साल।—
१८१२

Courtesy : A. K. Priolkar

58. Title page of *Iśvarācya Avaghyā Goṣthi*, Modi, Serampore, 1812.

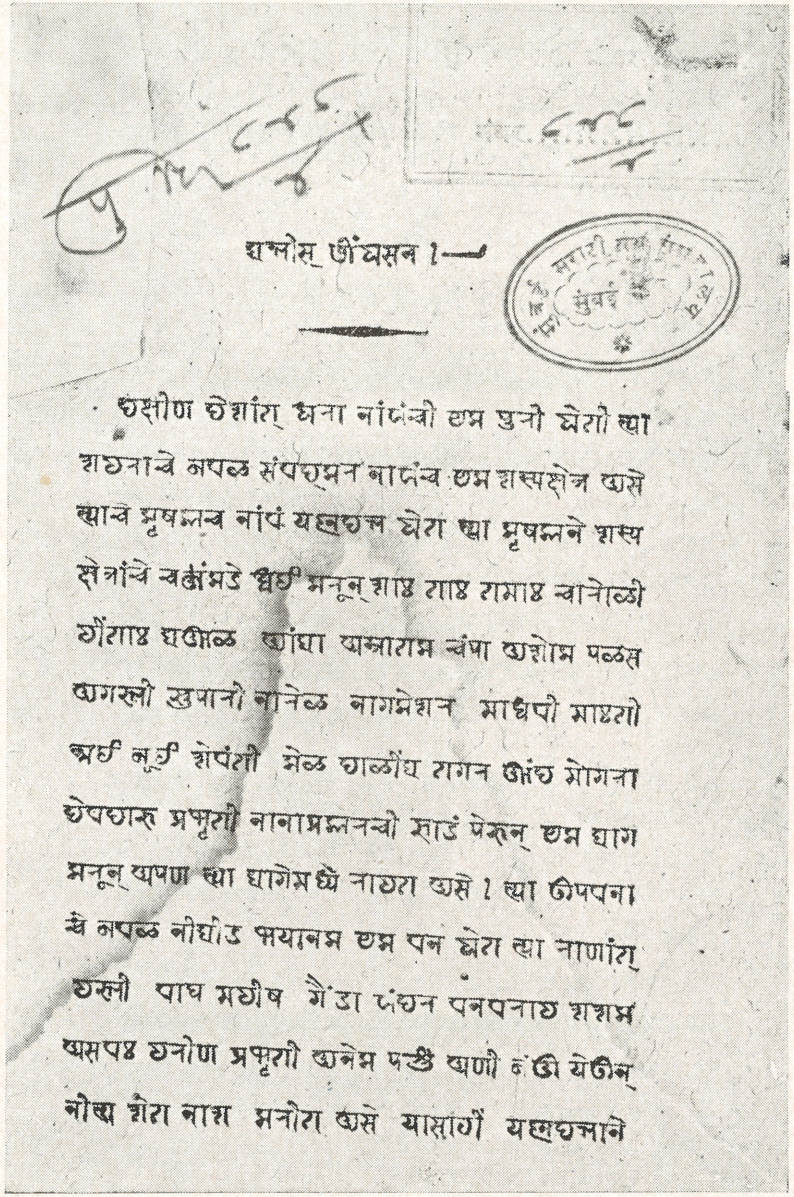

Courtesy : M. M. G. Sangrahalaya

59. *Simhasan Battishi,* **Modi types, Serampore, 1814.**

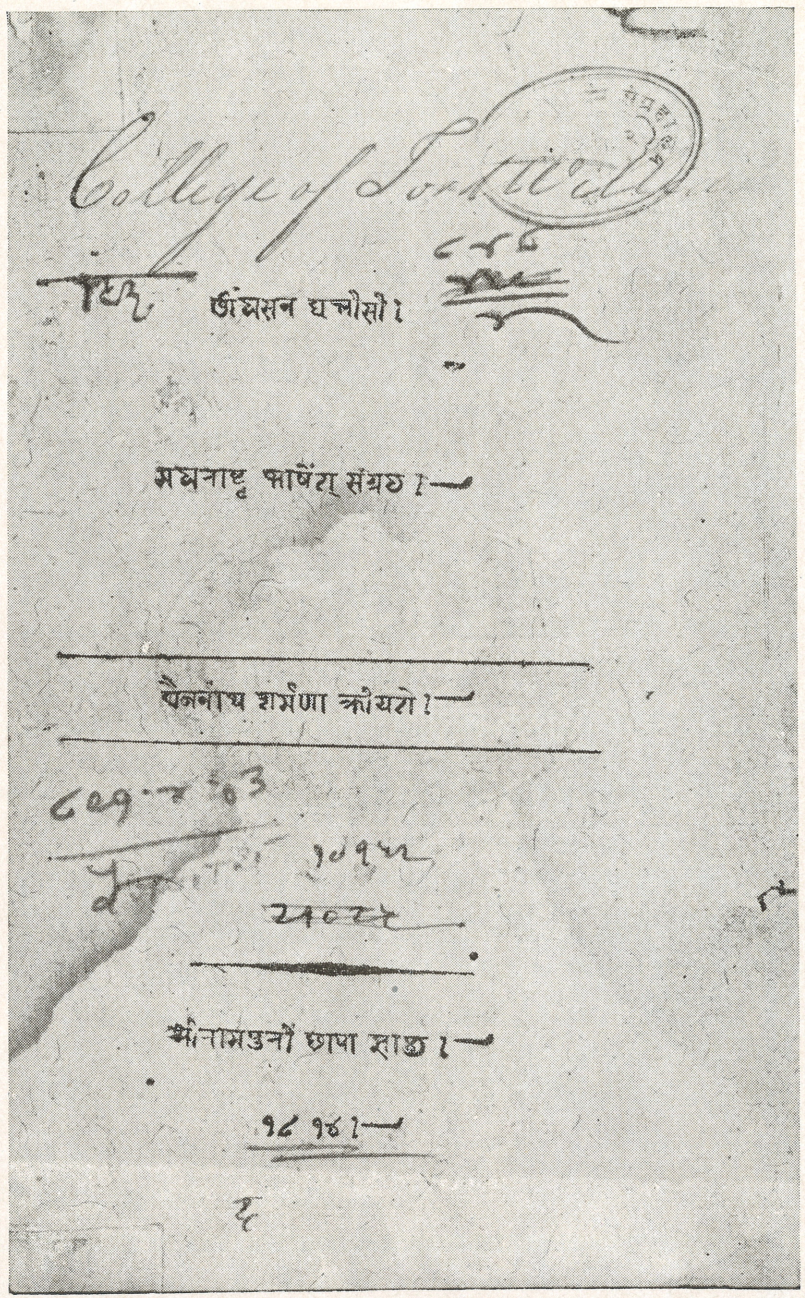

Courtesy : M. M. G. Sangrahalaya

59a. **Title page of** *Simhasan Battishi,* **Serampore, 1814.**

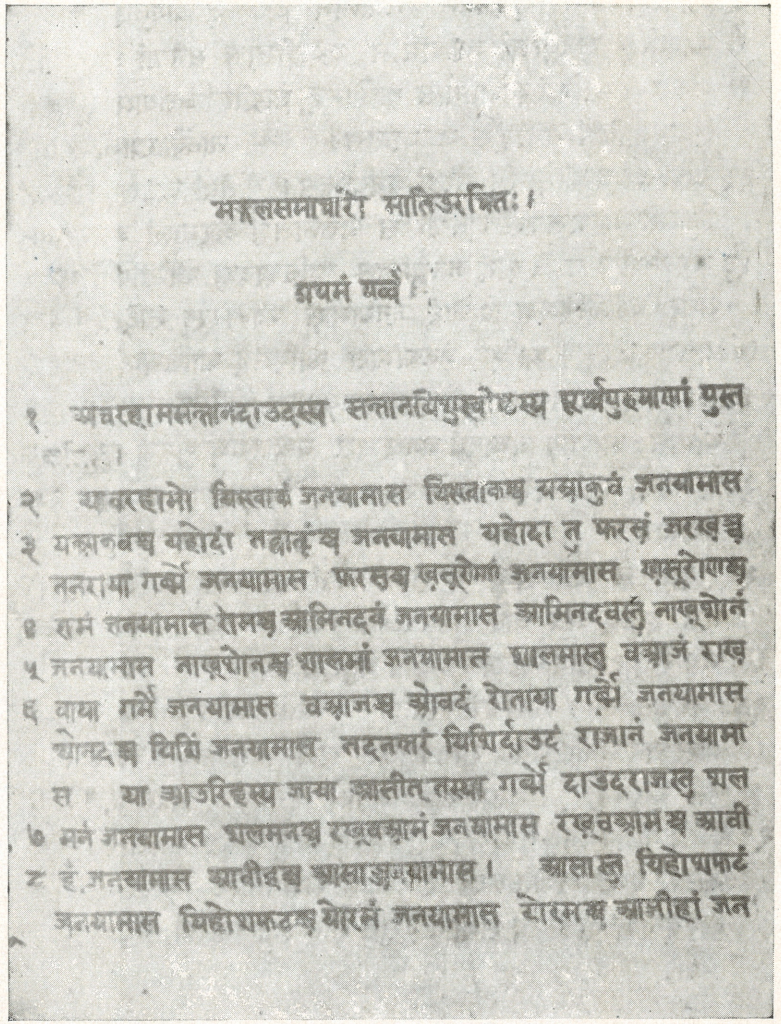
मङ्गलसमाचारः मातिऽरचितः।

प्रथमं पर्व्व।

१ अब्रहामसन्तानदाउदस्य सन्तानयिशुखीष्टस्य वंशपुरुषाणां पुस्त

२ अब्रहामो इस्वाकं जनयामास इस्वाकश्च याकुबं जनयामास

३ याकूबश्च यहोदां तद्भ्रातॄंश्च जनयामास यहोदा तु फरसं जरखञ्च

तमरायां गर्ब्भे जनयामास फरसश्च खस्रोणं जनयामास खस्रोणश्च

४ रामं जनयामास रामश्च अमिनदबं जनयामास अमिनदबस्तु नाखशोनं

५ जनयामास नाखशोनश्च शालमां जनयामास शालमास्तु बआजं राख

६ बाया गर्भे जनयामास बआजश्च ओबदं रोताया गर्ब्भे जनयामास

ओबदश्च यिशिं जनयामास तदनन्तरं यिशिर्दाउदं राजानं जनयामा

स या आउरिहस्य जाया आसीत् तस्या गर्ब्भे दाउदराजस्तु शल

७ मनं जनयामास शलमनश्च रखबआमं जनयामास रखबआमश्च आबी

८ यं जनयामास आबीयञ्च आसाञ्जनयामास। आसास्तु यिहोशफटं

जनयामास यिहोशफटश्च योरमं जनयामास योरमश्च आहीयां जन

Courtesy : Serampore College Library

61. *The New Testament*, **Sanskrit, Serampore, 1808.**

मंगल समाचार मातिउरचित ।

१ अधम पर्ब्ब ।—

१ अबरहामार्ले संतान दाउद नारोल्या कुटुंबाचो यिशु खोट
यागेल्या हलाअगलें पुस्तक हें ।—
२ अबरहामान यिस्हाक जन्मु दिल्यो आनि यिस्हाकान यक्का
कूबोक जन्मु दिल्यो यानि यक्काकूबान युदादाक तसोंचि
३ आनि नागेल्या भावांक जन्मु दिलो । आनि युदादात
फारेस आनि जरखाक तामरासि पोठां तु जन्मायले म्हुनि
फारेसान खोएरोणाक जन्मु दिल्यो यानि खेएरोनान रामाक
४ जन्मु दिल्यो आनि रामान अमिनादानाक जन्मु दिलो आनि
५ अमिनादवान नखशोनाक जन्मु दिलो आनि नखशोनान एस्
६ माक जन्मु दिलो आनि शल्मान बोअजाक राखयाणे पोठां
तु अभायलो यानि बोअजान ओबेदाक रुसाने पोठांतु
जन्मायलो आनि ओबेदान यिशिक जन्मु दिलो तानि मायिरी
विअीन दाउद रानाक जन्मु दिलो आनि उरियाहची
वायल आसिलो त्रिजे पोठांतु दाउद राजान शलमनाक
६ जन्मु दिलो आनि शलमनान रेहबआमाक जन्मु दिलो
आनि रेहबेआमान आनियाहक जन्मु दिलो आनि
८ आबियाहन आसाफ जन्मु दिलो आनि आटान यहोशा
९ फाटाक जन्मु दिलो आनि यिहोशाफाटान योरामाफ जन्मु
दिलो आनि योरामान उजियाहक जन्मु दिलो आनि उजि
१० याहन योतामाक जन्मु दिलो आनि योतामान आखाजाक
जन्मु दिलो आनि आखाजान हिजकियाहाक जन्मु दिलो आनि

A मि

Courtesy : Serampore College Library

62a. *The Holy Bible, Kunkuna Language,* Serampore, 1818.

THE

HOLY BIBLE,

CONTAINING

THE OLD AND NEW TESTAMENTS,

TRANSLATED

FROM THE ORIGINALS

INTO

THE *KUNKUNA* LANGUAGE.

BY THE SERAMPORE MISSIONARIES.

VOL. V.

Containing the New Testament.

Serampore :

PRINTED AT THE MISSION PRESS.

1818

Courtesy : Serampore College Library

62. Title page of *Kunkuna Old and New Testament,* Devanagari Script, Serampore, 1818.

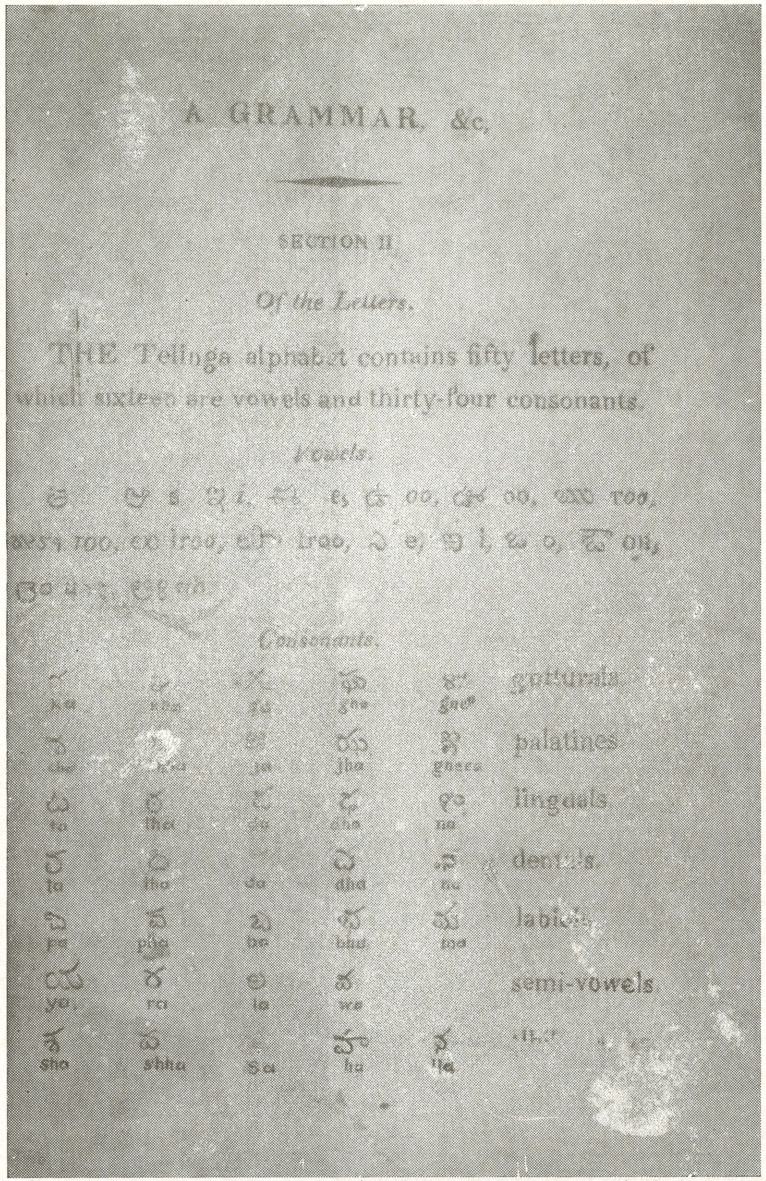

A GRAMMAR, &c.

SECTION II.

Of the Letters.

THE Telinga alphabet contains fifty letters, of which sixteen are vowels and thirty-four consonants.

Vowels.

అ ఆ ఇ ఈ ఉ ఊ ఋ ౠ ఌ ౡ ఎ ఏ ఐ ఒ ఓ ఔ

Consonants.

క ka	ఖ kha	గ ga	ఘ gha	ఙ gna	gutturals
చ cha	ఛ chha	జ ja	ఝ jha	ఞ gnacha	palatines
ట ta	ఠ tha	డ da	ఢ dha	ణ na	lingdals
త ta	థ tha	ద da	ధ dha	న na	dentals
ప pa	ఫ pha	బ ba	భ bha	మ ma	labials
య ya	ర ra	ల la	వ wa		semi-vowels
శ sha	ష shha	స sa	హ ha	ళ lla	

Courtesy : National Library, Calcutta

63a. *A Grammar of the Telinga Language*, **Serampore, 1814.**

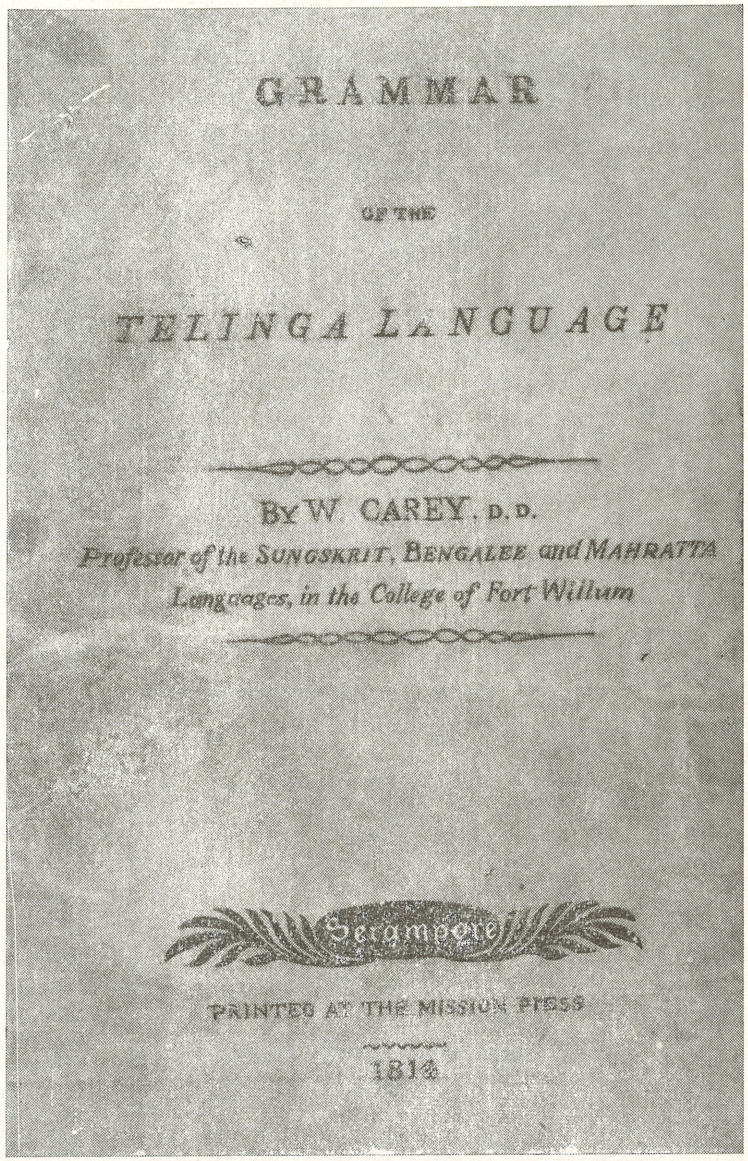

GRAMMAR

OF THE

TELINGA LANGUAGE

BY W. CAREY, D.D.

Professor of the SUNGSKRIT, BENGALEE *and* MAHRATTA *Languages, in the College of Fort William*

Serampore:

PRINTED AT THE MISSION PRESS

1814

Courtesy : National Library, Calcutta

63. Title page of *A Grammar of the Telinga Language*, **Serampore, 1814.**

A GRAMMAR, &c.

SECTION I.

Of the Letters.

THE alphabet of this language is, with a few exceptions, the same as the Telinga. It contains fifty letters, of which thirty-four are consonants, (వ్యంజన.) and sixteen are vowels, (స్వర.)

Consonants.

ಕ ka	ಖ kha	ಗ ga	ಘ gha	ಙ gna	gutturals.
ಚ cha	ಛ chha	ಜ ja	ಝ jha	ಞ gneea	palatines.
ಟ ta	ಠ the	ಡ da	ಢ dha	ಣ na	linguals.
ತ ta	ಥ tha	ದ da	ಧ dha	ನ na	dentals.
ಪ pa	ಫ pha	ಬ ba	ಭ bha	ಮ ma	labials.
ಯ ya	ರ ra	ಲ la	ವ wa		semi-vowels.
ಶ sha	ಷ sha	ಸ sa	ಹ ha	ಳ lla	sibilants, &c.

A

Courtesy : Serampore College Library

64. Carey's *Grammar of the Kurnata Language*, Serampore, 1817.

A

GRAMMAR

OF THE

KURNATA LANGUAGE.

By W. CAREY, D. D.

Professor of the Sungskrita, Bengalee, *and* Mahratta *Languages in the* College *of* Fort William.

Serampore:

PRINTED AT THE MISSION PRESS.

1817.

Courtesy : Serampore College Library

64a. Title page of *A Grammar of the Kurnata Language*, Serampore, 1817.

మంగళసమాచారము మాతిఱ్ఱచితము ।—

మొదటి పర్వము ।—

౧ ఆబ్రహామునియొక్క సంతానమైన దావీదునియొక్క
సంతానమైన యిసుక్రీస్తునియొక్క పూర్వీకులయొక్క
పుస్తకము ఇది ।—

౨ ఆబ్రహాము యిస్సాకుని పుట్టించెను యిస్సాకుడున్నై
౩ యకోబుని పుట్టించెను యకోబుడున్న యిహో
దాను వాని తొడపుట్టినవాండ్లనున్న పుట్టించెను యి
హోదాసుడున్న ఫరసును జరుసునిని తమరయొక్క గ
ర్భమందు పుట్టించెను ఫరసుడున్న ఖస్రోమును పుట్టించె
౪ ను ఖస్రోముడున్న రామును పుట్టించెను రాముడున్న అమి
నాదాబును పుట్టించెను అమినాదాబుడున్న నాఖోనును
౫ పుట్టించెను నాఖోనుడున్న శాలమనును పుట్టించెను శా
లమనుడున్న బోయజును రాహబయొక్క గర్భమందు పుట్టిం
౬ చెను బోయజుడున్న ఒబేదును రూతాయొక్క గర్భమందు
పుట్టించెను ఒబేదుడున్న యిషిని పుట్టించెను యిషియు
౭ న్న దావీదరాజును పుట్టించెను । యెది ఆడరియాహు
నియొక్క భార్య ఆయెనో దానియొక్క గర్భమందు

క ప్ర

Courtesy : P.P.I. p. 322

65a. *New Testament, Telinga Language,* **Serampore, 1818.**

(To be obtained)

65. Title page of *New Testament, Telinga Language,* **Serampore, 1818.**

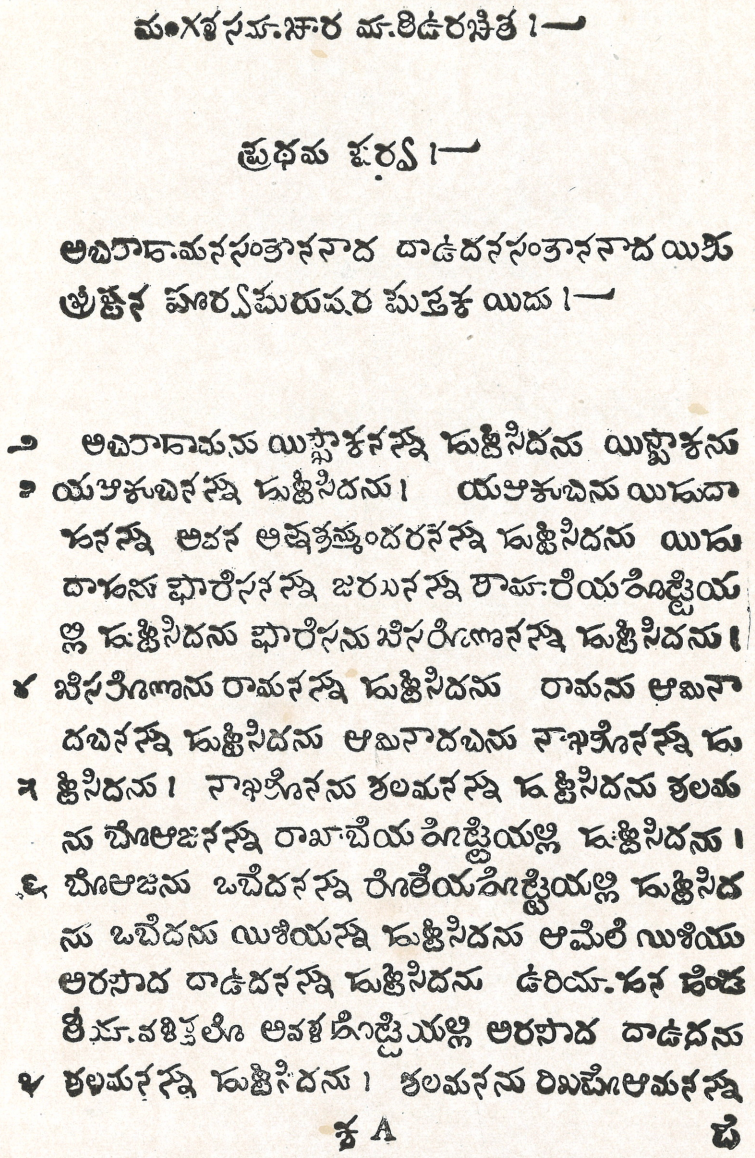

ಮಂಗಳಸಮಾಚಾರ ಮತ್ತಿಯರಚಿತ।—

ಪ್ರಥಮ ಪರ್ವ।—

ಅಬ್ರಾಹಾಮನಸಂತಾನನಾದ ದಾವಿದನಸಂತಾನನಾದ ಯಿಸು
ಕ್ರಿಸ್ತನ ಪೂರ್ವಪುರುಷರ ಪುಸ್ತಕ ಯಿದು।—

೧ ಅಬ್ರಾಹಾಮನು ಯಿಸ್ಹಾಕನನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿದನು ಯಿಸ್ಹಾಕನು
೨ ಯಾಕೋಬನನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿದನು। ಯಾಕೋಬನು ಯಿಹೂದಾ
ನನ್ನು ಅವನ ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರನನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿದನು ಯಿಹೂ
ದಾನನು ಫಾರೆಸನನ್ನು ಜರಹನನ್ನು ತಾಮಾರೆಯಹೊಟ್ಟೆಯ
ಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿಸಿದನು ಫಾರೆಸನು ಹೆಸ್ರೋನನನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿದನು।
೪ ಹೆಸ್ರೋನನು ರಾಮನನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿದನು ರಾಮನು ಅಮಿನಾ
ದಬನನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿದನು ಅಮಿನಾದಬನು ನಾಹಸೋನನ್ನು ಹು
೫ ಟ್ಟಿಸಿದನು। ನಾಹಸೋನನು ಶಲಮನನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿದನು ಶಲಮ
ನು ಬೋಅಜನನ್ನು ರಾಹಾಬೆಯಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿಸಿದನು।
೬ ಬೋಅಜನು ಒಬೆದನನ್ನು ರೂತೆಯಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿಸಿದ
ನು ಒಬೆದನು ಯಿಶಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿದನು ಆಮೆಲೆ ಯಿಶಯ
ಅರಸಾದ ದಾವಿದನನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿದನು ದಾವಿದ ಹೆಂಡ
ತಿಯಾದವಳಿಂದ ಅವಳ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಅರಸಾದ ದಾವಿದನು
೭ ಶಲಮನನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿದನು। ಶಲಮನನು ರಿಹೋಬಾಮನನ್ನು

Courtesy : Serampore College Library

66a. *New Testament, Kurnata Language,* **Serampore, 1823.**

ಈಶ್ವರನ ಯಲ್ಲಿ ಮಾತು।

ವಿಶೇಷವು।

ಮನುಷ್ಯರ ಉದ್ಧಾರ ಮಾಡುವಣಾ ಆಚಾರದ ಯಾವದು ಪ್ರ

ಕಾಶವು ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ।

ಅದೆ।

ಧರ್ಮಪುಸ್ತಕವು।

ಅದರ ಅಂತರ್ಗತಾಗವು।

ಅರ್ಥವು ನಮಗೆ ಕ್ರಿಸ್ತರು ಉದ್ಧಾರ ಮಾಡುವನು
ಯಿಸುಕ್ರಿಸ್ತನ ಮಂಗಳ ಸಮಾಚಾರವು।

ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದ ತೆರ್ಜಮಾ ಆಯತು।

ಶ್ರೀರಾಮಪುರದಲ್ಲಿ ಥಾಪಾ ಆಯತು।

೧೮೨೩।

Courtesy : Serampore College Library

66. Title page of *New Testament, Kurnata Language,* **Serampore, 1823.**

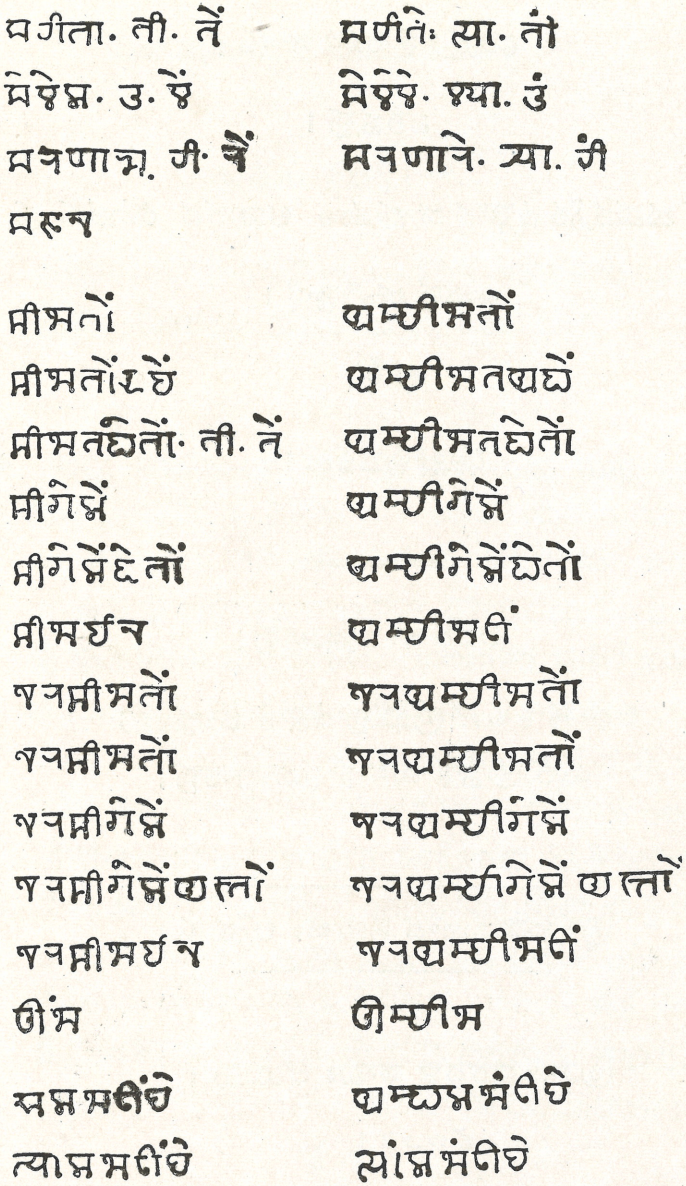

Courtesy : A. K. Priolkar

67a. *Illustrations of the Grammatical Parts etc.*, Modi types, Bombay, 1808.

ILLUSTRATIONS

OF THE

GRAMMATICAL PARTS

OF THE

GUZERATTEE, MAHRATTA & ENGLISH

LANGUAGES.

BY

Dr. ROBERT DRUMMOND.

BOMBAY:

PRINTED AT THE COURIER PRESS.

1808

67. Title page of *Illustrations of the Grammatical Parts etc.*, Modi types, Bombay, 1808.

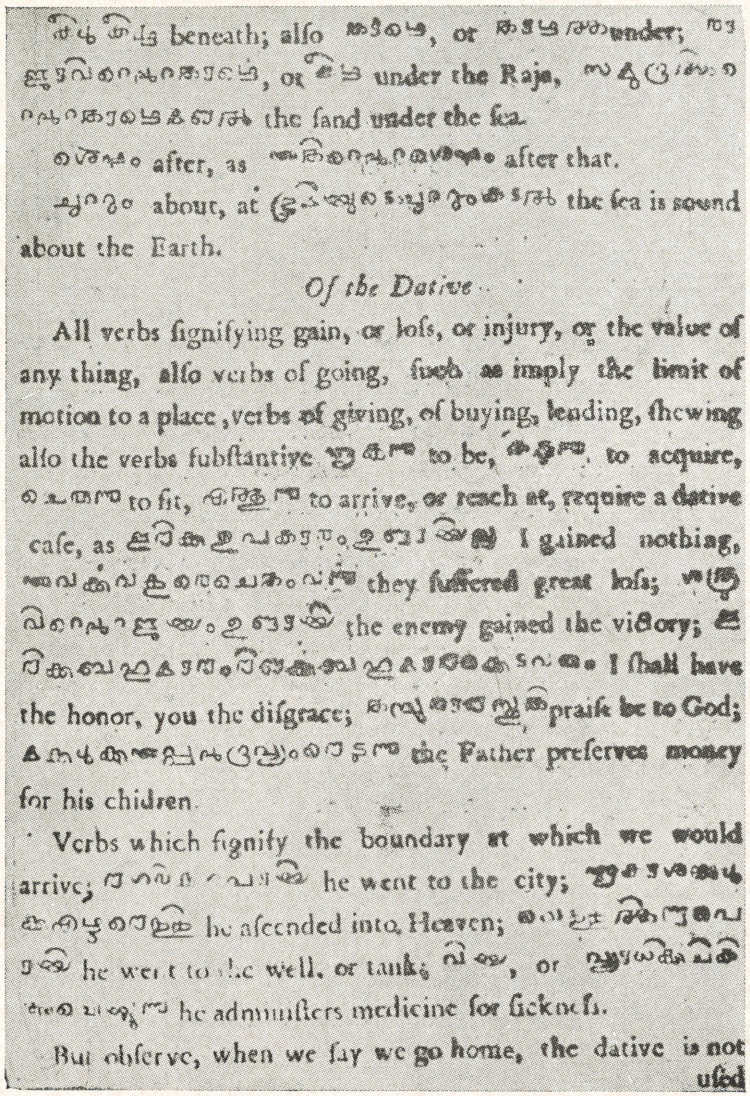

beneath; alſo , or under; ,
, or under the Raja, ,
the ſand under the ſea.

after, as after that.

about, at the ſea is ſound about the Earth.

Of the Dative.

All verbs ſignifying gain, or loſs, or injury, or the value of any thing, alſo verbs of going, ſuch as imply the limit of motion to a place, verbs of giving, of buying, leading, ſhewing alſo the verbs ſubſtantive to be, to acquire, to fit, to arrive, or reach at, require a dative caſe, as I gained nothing, they ſuffered great loſs; the enemy gained the victory; I ſhall have the honor, you the diſgrace; praiſe be to God; the Father preſerves money for his children.

Verbs which ſignify the boundary at which we would arrive; he went to the city; he aſcended into Heaven; he went to the well, or tank; , or he adminiſters medicine for ſickneſs.

But obſerve, when we ſay we go home, the dative is not uſed

Courtesy : *P.P.I.* p. 324

68a. *Grammar of the Malabar Language*, **Bombay, 1799.**

GRAMMAR

OF THE

MALABAR LANGUAGE,

BY

ROBERT DRUMMOND,

OF THE

Honorable Eaſt-India Company's

BOMBAY

MEDICAL ESTABLISHMENT.

Bombay:
PRINTED AT THE COURIER PRINTING OFFICE,
1799.

Courtesy : Bombay University Library

68b. **Title page of** *Grammar of the Malabar Language*, **Bombay, 1799.**

PREFACE.

toms of fubordination to the laws, and its concomitant ſecurity to perſons and property, produced in the ſhort ſpace of ſeven years, among a tumultuous race of Mohometans and Hindoos, bigots in religion and rivals in power, who had, for half a century before, ſpurned the one and diſregarced the other, with equal contomacy and wantonneſs.

Being compelled by bad health to relinquiſh, for the preſent, my profeſſional duties in this country I intended to commit the following ſheets to the preſs in England. On my late arrival in Bombay, however, I had the ſatisfaction to find a font of types, in the Malabar character, executed in an unexceptionable manner by Bheramjee Jeejebhoy, a Parſee inhabitant of this place, the ingenious artiſt who, without any other help or information than what he gleaned from Chambers's Dictionary of Arts and Sciences, ſucceeded in completing a font of Guzzeratty types a few years ago; and has, on this occaſion, again diſplayed his genius in a manner equally new and uſeful to ſociety in general, and to Government in particular, of which the ſubſequent work is a ſufficient teſtimony; and I preſume an apology for ſubjoining the following ſpecimen of his performance in the Guzzerat type is unneceſſary, altho' it has no connection with the preſent ſubject, further than to place, in a more conſpicuous point of view, the merits of the founder who has offered to the inhabitants of this part of India, the native claſs in particular, an eaſy and unexpected means of inſtruction.

ક	ખ	ગ	ઘ	ન	ચ	છ	જ	ઝ	ન	ટ	ઠ	ડ	ઢ	ણ
ka	kha	ga	gha	na	cha	chha	ja	jha	na	ta	tha	da	dha	na
ત	થ	દ	ધ	ન	પ	ફ	બ	ભ	મ	ય	ર	લ	વ	શ
ta	tha	da	dha	na	pa	fa	ba	bha	ma	aa	ra	la	va	ſha
ખ	સ	હ												
kha	ſa	ha												

I now commit theſe Malabar rudiments to the public eye; and if they ſhall prove of ſufficient uſe to the learner to qualify him for diſcovering their imperfections, I ſhall think my time has been well employed. Their chief merit is the novelty of the attempt. I do not preſume to claim any other; not do I advance any pretenſions to the talents which may be, hereafter, ſucceſsfully exerted in the improvement of this eſſay. I am not inſenſible to the teſtimonies of approbation which a few friends have benowed on it; but altho' my deference for their judgment, and my confidence in their ſincerity, will not, in juſtice to them, allow me to think my labour altogether loſt, I hope I may, without offence, be permitted, in ſympathy with my own feelings, to aſcribe to their partiality all the favor it may meet with.

ROBERT DRUMMOND.

Bombay,
16th DECEMBER, 1799.

Courtesy : Bombay University Library

68c. *Grammar of the Malabar Language*, **Bombay, 1799.**

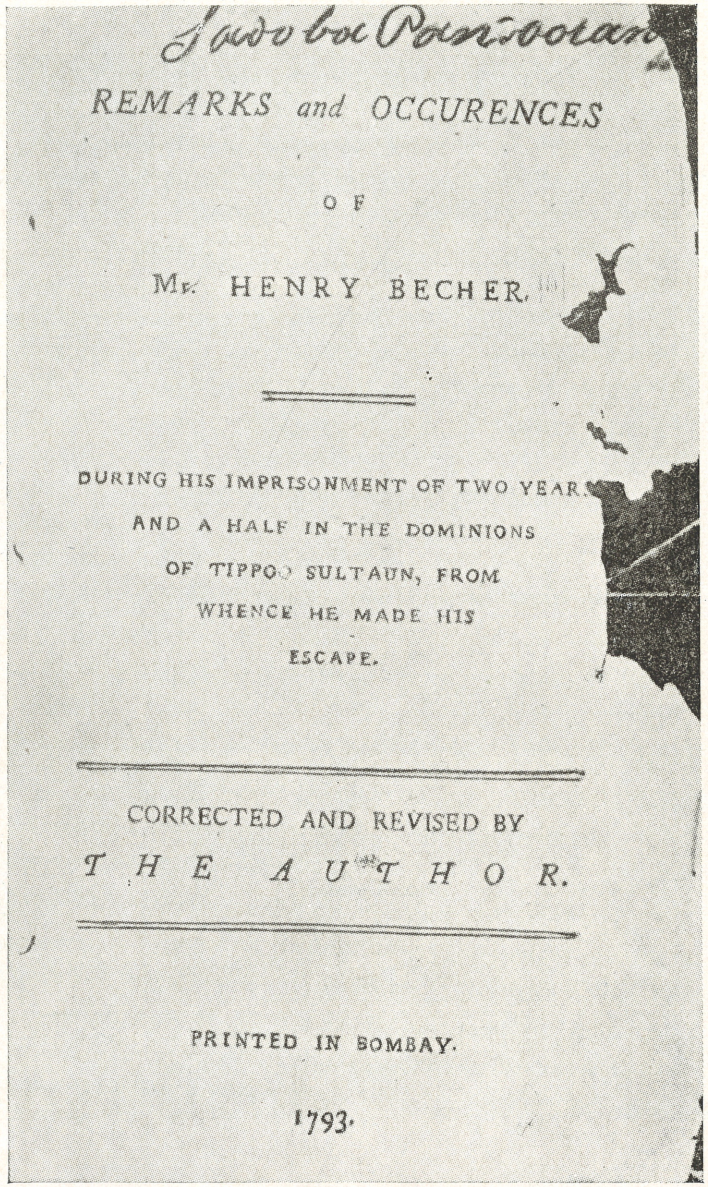

Courtesy : *P.P.I.* p. 353

69. Title page of *Remarks and Occurences of Mr. Henry Becher*, **First English Book printed in Bombay, 1793.**

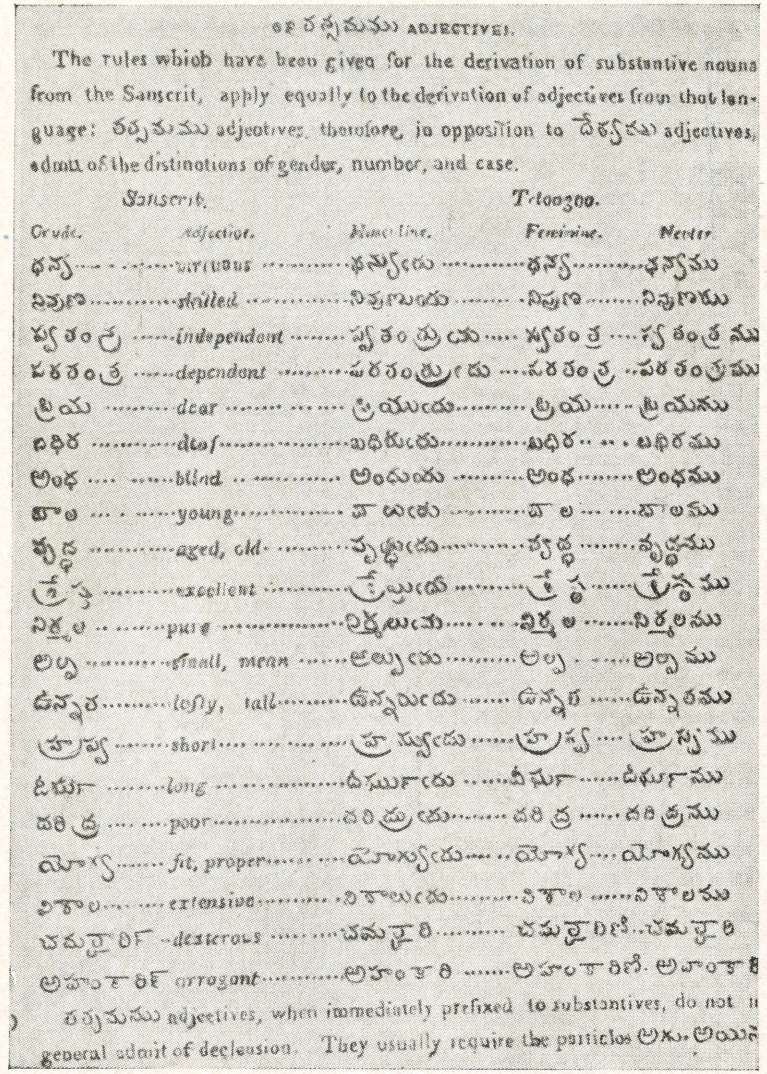

OF తద్ధనుము ADJECTIVES.

The rules which have been given for the derivation of substantive nouns from the Sanscrit, apply equally to the derivation of adjectives from that language: తద్ధనుము adjectives, therefore, in opposition to దేశ్యకు adjectives, admit of the distinctions of gender, number, and case.

Sanscrit.		Teloogoo.		
Crude.	Adjective.	Masculine.	Feminine.	Neuter.
ధన్య	virtuous	ధన్యుఁడు	ధన్య	ధన్యము
నిపుణ	skilled	నిపుణుఁడు	నిపుణ	నిపుణము
స్వతంత్ర	independent	స్వతంత్రుఁడు	స్వతంత్ర	స్వతంత్రము
పరతంత్ర	dependent	పరతంత్రుఁడు	పరతంత్ర	పరతంత్రము
ప్రియ	dear	ప్రియుఁడు	ప్రియ	ప్రియము
బధిర	deaf	బధిరుఁడు	బధిర	బధిరము
అంధ	blind	అంధుఁడు	అంధ	అంధము
బాల	young	బాలుఁడు	బాల	బాలము
వృద్ధ	aged, old	వృద్ధుఁడు	వృద్ధ	వృద్ధము
శ్రేష్ఠ	excellent	శ్రేష్ఠుఁడు	శ్రేష్ఠ	శ్రేష్ఠము
నిర్మల	pure	నిర్మలుఁడు	నిర్మల	నిర్మలము
అల్ప	small, mean	అల్పుఁడు	అల్ప	అల్పము
ఉన్నత	lofty, tall	ఉన్నతుఁడు	ఉన్నత	ఉన్నతము
హ్రస్వ	short	హ్రస్వుఁడు	హ్రస్వ	హ్రస్వము
దీర్ఘ	long	దీర్ఘుఁడు	దీర్ఘ	దీర్ఘము
దరిద్ర	poor	దరిద్రుఁడు	దరిద్ర	దరిద్రము
యోగ్య	fit, proper	యోగ్యుఁడు	యోగ్య	యోగ్యము
విశాల	extensive	విశాలుఁడు	విశాల	విశాలము
చమత్కారి	dexterous	చమత్కారి	చమత్కారిణి	చమత్కారి
అహంకారి	arrogant	అహంకారి	అహంకారిణి	అహంకారి

తద్ధనుము adjectives, when immediately prefixed to substantives, do not in general admit of declension. They usually require the particles అను, అయిన

Courtesy : *P.P.I.* p. 323

71a. *Grammar of the Teloogoo Language*, **Madras, 1820.**

A

GRAMMAR

OF THE

TELOOGOO LANGUAGE,

COMMONLY TERMED THE GENTOO,

PECULIAR TO THE HINDOOS INHABITING THE NORTH EASTERN PROVINCES

OF THE

INDIAN PENINSULA.

By A. D. CAMPBELL,

OF THE

HONORABLE EAST INDIA COMPANY'S CIVIL SERVICE

ON THE

MADRAS ESTABLISHMENT,

MEMBER OF THE BOARD OF SUPERINTENDENCE

FOR THE

COLLEGE OF FORT ST. GEORGE.

SECOND EDITION.

MADRAS.

PRINTED AT THE COLLEGE PRESS.

1820.

Courtesy : A. K. Priolkar

71. Title page of *Grammar of Teloogoo Language*, **Madras, 1820.**

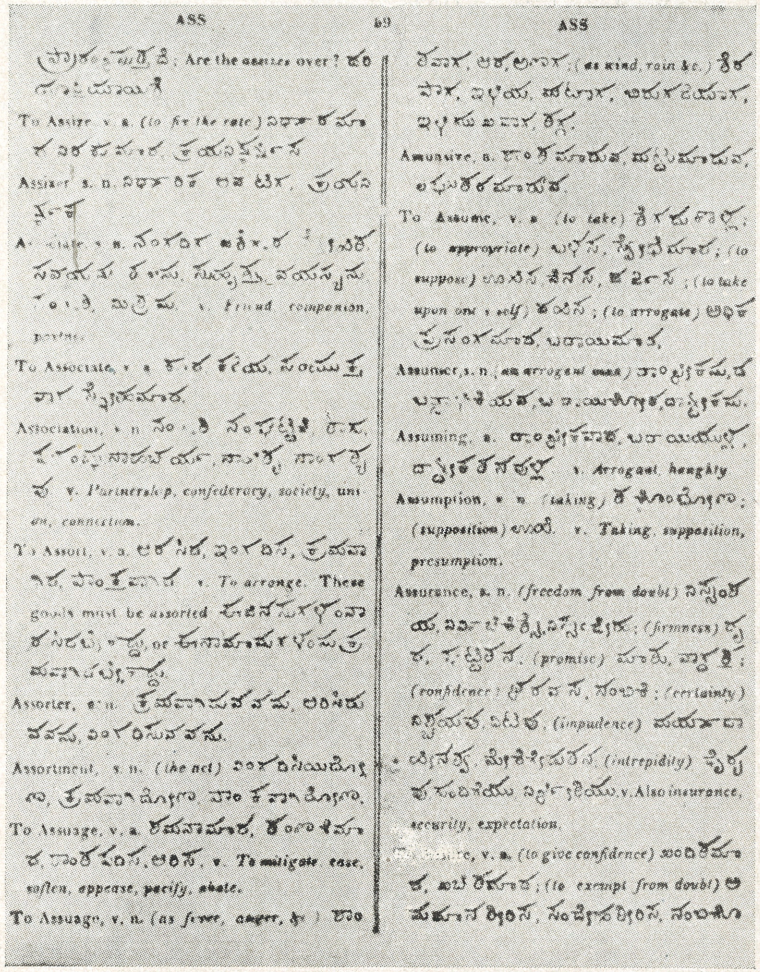

ASS 69 ASS

ప్రాగ్ఘాటమైన; Are the assizes over? ఈరంగ్రేజీయుయిశి

To Assize, v. a. (to fix the rate) విధాకరమాళవిరలుపుచేత, క్రయవిక్రయాన

Assize, s. n. విధాకరిక లవటిక, క్రయరుస్థాన

Associate, v. n. సంగడిక ఆకిఁడ; కూడిక సవాయమ రీతిను, సుఖప్రవయస్యము; సంగతి, మిత్రమ. v. Friend companion, partner.

To Associate, v. a. కూడిక రీయ, సంయుక్తవాగ స్నేహమాడ.

Association, s. n. సంగతి సంపర్కతికి రాగ సంబంధ సాహచర్య, సాంగత్య సాంగత్యవు v. Partnership, confederacy, society, union, connection.

To Assort, v. a. ఆరసిడ, వైంగడిస, క్రమవాగిడ, పాంక్తవాగిడ v. To arrange. These goods must be assorted ఈవినసుగళన్నవారసిదరు, అద్దు, or ఈనామముగళంప్రకమవాగిపల్కాడ్దు.

Assorter, s. n. క్రమవాగిపవవమ, అరిసిరువవను, వింగడిసువవను.

Assortment, s. n. (the act) వింగడిసియిడ్దిన్ని, క్రమవాగిడ్దిన్ని, పాంక్తవాగిడ్దిన్ని.

To Assuage, v. a. శమనవాడిక, శీతలవాడిక, ప్రశాంతపడిస, ఆరిసిన. v. To mitigate ease, soften, appease, pacify, abate.

To Assuage, v. n. (as fever, anger, &c.) శాంతవాగ, ఆరిక్రమగాగ, (as wind, rain &c.) శీతవాగ, ఇళియ, మరుగాగ, అరుగడియుగ, ఇళిగు మవగ, శీతగ.

Assuasive, s. శాంతవాడువ, మృదువాడువ, ఆరుసుతీరవాడువుదు.

To Assume, v. a. (to take) కీరుకుగొళ్ళ; (to appropriate) ఒళగిస, స్వీకృతవాడుకొళ; (to suppose) ఊహిసి తీనిస, ఇరిసిస; (to take upon one's self) ధరిసి; (to arrogate) అధిక ప్రసంగవాడి, బడాయిమాతన.

Assumer, s. n. (an arrogant man) శాంభవికవుదు ఉన్నతశీయవ, ఒడ్డాయిమాతిగ, ఔద్ధత్యకవు.

Assuming, a. శాంభవికవాద, బడాయియుళ్ళ, దుర్వినీతతనవుళ్ళ v. Arrogant, haughty

Assumption, s. n. (taking) కీకొళ్ళువుదు; (supposition) ఊహి v. Taking, supposition, presumption.

Assurance, s. n. (freedom from doubt) నిస్సంశయ, నివాటికిన్ని, నిస్సంశీకిన్ని; (firmness) దృఢ, స్థిరతిన. (promise) మాతు, వాగ్దత్తి; (confidence) విశ్వాస, నంబుకె; (certainty) నిశ్చయవ, ఖాటిత; (impudence) మయాదా లీనత్వ, మోకిశీకుతన (intrepidity) ధైర్య పూర్వకతియు, ఖాత్రియు, v. Also insurance, security, expectation.

To Assure, v. a. (to give confidence) నంబికెమాడ, నంబి తెసమాడ; (to exempt from doubt) అ మేయవాగి తిళిసి, సంశీతపడిసి, నంబిసి

Courtesy : *P.P.I.* p. 326

73a. *English Kannada Dictionary*, **Madras, 1824.**

(*To be obtained*)

Courtesy : Bombay University Library

73. Title page of *English Kannada Dictionary*, **Madras, 1824.**

The Indian ocean has Africa on the west, and to the east, is
इंदियान समुद्र चे पश्चिमेस अफ्रायका आहे आणि त्याचे पूर्वेस नि
New Holland, and a part of Asia.
उहालंड आणि एशयाचा एक भाग आहे ॥
The southern ocean is at the southern part of the globe.
पृथ्वीच्या दक्षिण भागीं दक्षिण समुद्र आहे ॥
The northern ocean is to the northern part of the globe.
पृथ्वीच्या उत्तर भागीं उत्तर समुद्र आहे ॥
When ships sail from European countries to Asia, they pass
जेव्हां गलबतें युरोप देशांहून एशयाकडे हाकारतात तेव्हां तीं अत
over the Atlantic and Indian oceans.
लांटीक आणि इंदियान यां दोहों समुद्रांवरून जातात ॥
When ships sail from Bombay to China, they pass over some
जेव्हां गलबतें मुंबईहून चिनदेशाकडे हाकारतात तेव्हां तीं इंदिया
parts both of the Indian and Pacific oceans.
न आणि पासेफिक यां दोहों समुद्रांचे कांहीं भागांवरून जातात ॥
In sailing from America to China there are two passages; but ships
आमरिकाहून चिनदेशाकडे हाकारण्यांत दोन बाटा आहेत परंतु ब
usually pass over the Atlantic, Indian, and a part of the Pacific,
हुधा अतलांटीक आणि इंदियान आणि पासेफीकाच्या कांहीं भागा
oceans. वरून जातात ॥
In all seas there are tides; and the chief cause of tides is the at-
सर्व समुद्रांस भरत्या आहेत आणि भरत्यांचें मुख्य कारण चंद्राचें
traction of the moon: and heat is the cause of winds.
आकर्षण आहे आणि वाऱ्यांचें कारण उष्णत्व आहे ॥
Some fabulists say that there are various kinds of oceans; as a
कित्येक मिथ्यालेखक ह्मणतात कीं इक्षुरस समुद्र आणि सुरा समुद्र
cane-juice ocean, an ocean of rum, an ocean of gee, and an ocean

Courtesy : A. K. Priolkar

76a. *Easy and Expeditious Means of Acquiring a Knowledge of the English Language*, Bombay, 1818.

AN

EASY AND EXPEDITIOUS MEANS

इंग्लिश भाषणाचें ज्ञान मिळवायासाठीं शीघ्र आणि सोपा उपाय

OF

ACQUIRING A KNOWLEDGE

OF THE

ENGLISH LANGUAGE,

DESIGNED F THE BENEFIT OF THOSE IN THIS COUNTRY

ह्या देशांत जे इंग्लिश भाषण आणि विद्या

WHO WISH TO STUDY THE ENGLISH

शिकायास इछितात त्यांचे

LANGUAGE AND SCIENCE

हितासाठीं नेमला ॥

"*The fear of the Lord is the beginning of wisdom; and to depart from evil, is understanding.*"

जिहोवाचें भय हें ज्ञानाचें मूळ आहे

आणि पापापासून फिरणे ही बुद्धी आहे ॥

"Of all things, knowledge is esteemed the greatest treasure, from incapacity to be stolen, from incapacity to be given away, and from incapacity to be destroyed"

सर्वद्रव्येषु विद्यैव द्रव्यमाहुरनुत्तमं ॥

अहार्यत्वादनर्घ्यत्वमक्षयत्वाच्च सर्वदा ॥

PRINTED AT THE MISSION PRESS.

BOMBAY. A.D. 1818.

मुंबईत प्रेषित छापखान्यांत छापले ॥

ख्रैस्त शक १८१८ ॥

Courtesy : A. K. Priolkar

76. Title page of *Easy and Expeditious Means etc.*, The earliest available Devanagari (Marathi) book printed in Bombay, 1818.

कोणत्या प्रहरीं चोर येईल हें जर घरधनी समजता तर तो
४४ सावध राहून आपलें घर फोडुं न देता ॥ याकरितां तुम्हीही सिद्ध
व्हा कां तर ज्या घटकेंत तुम्ही कल्पीत नाहींत तेव्हां माण
४५ साचा पुत्र येईल ॥ तर त्याचे धन्याने आपले परिवारांस वेळेचे
वेळेस खाणे देण्याकरितां त्यांजवर ठेविला असा विश्वासु आणि
४६ ज्ञानी चाकर कोणता आहे ॥ ज्या चाकरास असें करितां त्याचा
४७ धनी येउन पाहील तो धन्य ॥ मी तुम्हास खरें सांगतों कीं तो
४८ आपले सर्व संपत्तीवर त्याला सेपील ॥ परंतु माझा धनी येण्यास
उशीर करितो असें जर तो दुष्ट चाकर आपले अंतःकरणांत म्हणे
४९ ल आणि सोबती चाकरांस मारूं आणि मस्त्यांबरबर खाउं आणि
५० पीउं लागेल तर ज्या दिवसीं तो त्याची वाट पाहात नाहीं आ
णि ज्या घटकेंत तो जाणत नाहीं तेव्हां त्या चाकराचा धनी येई
५१ ल आणि त्यास कापून टाकील आणि जेथे रडणे आणि दांत
खाणे होईल तेथे ढोंग्यांबरबर त्याला वांटा देईल ॥

पर्व ॥ २५ ॥ तेव्हां दाहा कुमारी ज्यानी आपले दिवे घेउ
न वरला भेटायास बाहेर गेल्या त्यांसारिखें स्वर्गांचें रज्य दाखवि
२ लें जाईल ॥ आणि त्यांमधील पांच ज्ञानी व पांच मूर्ख होत्या ॥
३ मूर्ख ज्या होत्या त्यानी आपले दिवे घेतले परंतु आपणांबरबर
४ तेल घेतलें नाहीं ॥ परंतु ज्ञानी ज्या त्यानी आपल्या दिव्यांबरब
५ र आपले भांड्यांत तेल घेतलें ॥ वरस उशीर लागला असतां सर्वां
६ स डुकल्या आल्या आणि त्या झोंपीं गेल्या ॥ आणि मध्यरात्रीं
हाक जाली कीं पाहा वर येत आहे त्याला भेटायास बाहेर
७ जा ॥ तेव्हां सर्व कुमारी उठल्या आणि त्यानी आपले दिवे
८ नीट केले ॥ आणि मूर्ख ज्या त्या ज्ञान्यांस बोलिल्या कीं आमचे
९ दिवे विझाले आहेत यास्तव तुमचे तेलांतून आह्मास द्या ॥ परंतु
ज्ञानी उत्तर देउन बोलिल्या कदांचित आह्मास आणि तुह्मास

Courtesy : A. K. Priolkar

77a. *The New Testament* (Marathi), Bombay, 1826.

आमचा प्रभु व तारणारा येशू ख्रीस्त त्याविषयीं
हा नवा करार

हेब्रेनी मूळभाषेंतून मराठी भाषेंत उतरला.

मुबईतील शास्त्रमंडळीसाठीं छापला

THE NEW TESTAMENT

OF

Our Lord and Saviour Jesus Christ

TRANSLATED FROM THE ORIGINAL GREEK
INTO MARA'THI'.

PUBLISHED BY THE BOMBAY AUXILIARY BIBLE SOCIETY

M,DCCC, XXVI.

Courtesy : A. K. Priolkar

77. Title page of *the New Testament* (Marathi), Bombay, 1826.

मात्थीकडून सुवर्तमान ॥

पर्व १ ॥ १ आब्राहामाचें संतान दावीद, याचें संतान येशू ख्रीस्त, ह्याच्या कुळागतीचें पुस्तक ॥

२ आब्राहामाने इसाकाला जन्मविलें ॥ आणि इसाकाने याकोबाला जन्मविलें ॥ आणि याकोबाने यहुदा, व याचे भाऊ यांस जन्मविलें ॥ ३ आणि यहुदाने फारेज व जाराह, यांस, थामारेपासून जन्मविलें ॥ आणि फारेजाने हेज्रोनाला जन्मविलें ॥ आणि हेज्रोनाने अरामाला जन्मविलें ॥ ४ आणि अठामाने आम्मीनादाबाला जन्मविलें ॥ आणि आम्मीनादाबाने नाहशोनाला जन्मविलें ॥ आणि नाहशोनाने साल्मोनाला जन्मविलें ॥ ५ आणि साल्मोनाने बवाजाला राहाबेपासून जन्मविलें ॥ आणि बवाजाने ओबेदाला रूथेपासून जन्मविलें ॥ आणि ओबेदाने इशायाला जन्मविलें ॥ ६ आणि इशायाने दावीद राजा, याला जन्मविलें ॥ आणि दावीद राजा, याने ऊरीयाची जी, तीजपासून शलमोनाला जन्मविलें ॥ ७ आणि शलमोनाने रहबामाला जन्मविलें ॥ आणि रहबामाने अबीयाला जन्मविलें ॥ आणि अबीयाने आसाला जन्मविलें ॥ ८ आणि आसाने यहोशाफाटाला जन्मविलें ॥ आणि यहोशाफाटाने योरामाला जन्मविलें ॥ आणि योरामाने उजीयाला जन्मविलें ॥ ९ आणि उजीयाने योथामाला जन्मविलें ॥ आणि योथामाने आहाजाला जन्मविलें ॥ आणि आहाजाने हजकीयाला जन्मविलें ॥ १० आणि हजकीयाने मनाश्शे याला जन्मविलें ॥ आणि मनाश्शे याने आमोनाला जन्मविलें ॥ आणि आमोनाने योशीयाला जन्मविलें ॥ ११ आणि योशीयाने यखन्या व याचे भाऊ यांस, बाबेलच्या प्रवासांत जाल्या

Courtesy : M. M. G. Sangrahalaya

78a. *The New Testament*, Second Edition, Bombay, 1830.

आमचा जो प्रभू व तारणारा येशू ख्रीस्त,

त्याविषयीं

हा नवा करार,

अमेरिकेतील प्रेषितांनी,

हेब्रेनी मूळ-भाषा हुंडून मराठी-भाषेंत

उतरला ॥

ही दुसरी छापणी मुंबईतील शास्त्र-मंडळीसाठीं,

सोळा शक १७५२ मध्यें ।

जाली ॥

23980

THE

NEW TESTAMENT

OF

OUR LORD AND SAVIOUR JESUS CHRIST;

TRANSLATED FROM THE ORIGINAL GREEK,

INTO THE

MURAT,HEE LANGUAGE,

BY THE AMERICAN MISSIONARIES.

SECOND EDITION:

PRINTED FOR THE BOMBAY AUXILIARY BIBLE SOCIETY.

1830.

Courtesy : M. M. G. Sangrahalaya

78. Title page of *the New Testament*, Second Edition, Bombay, 1830.

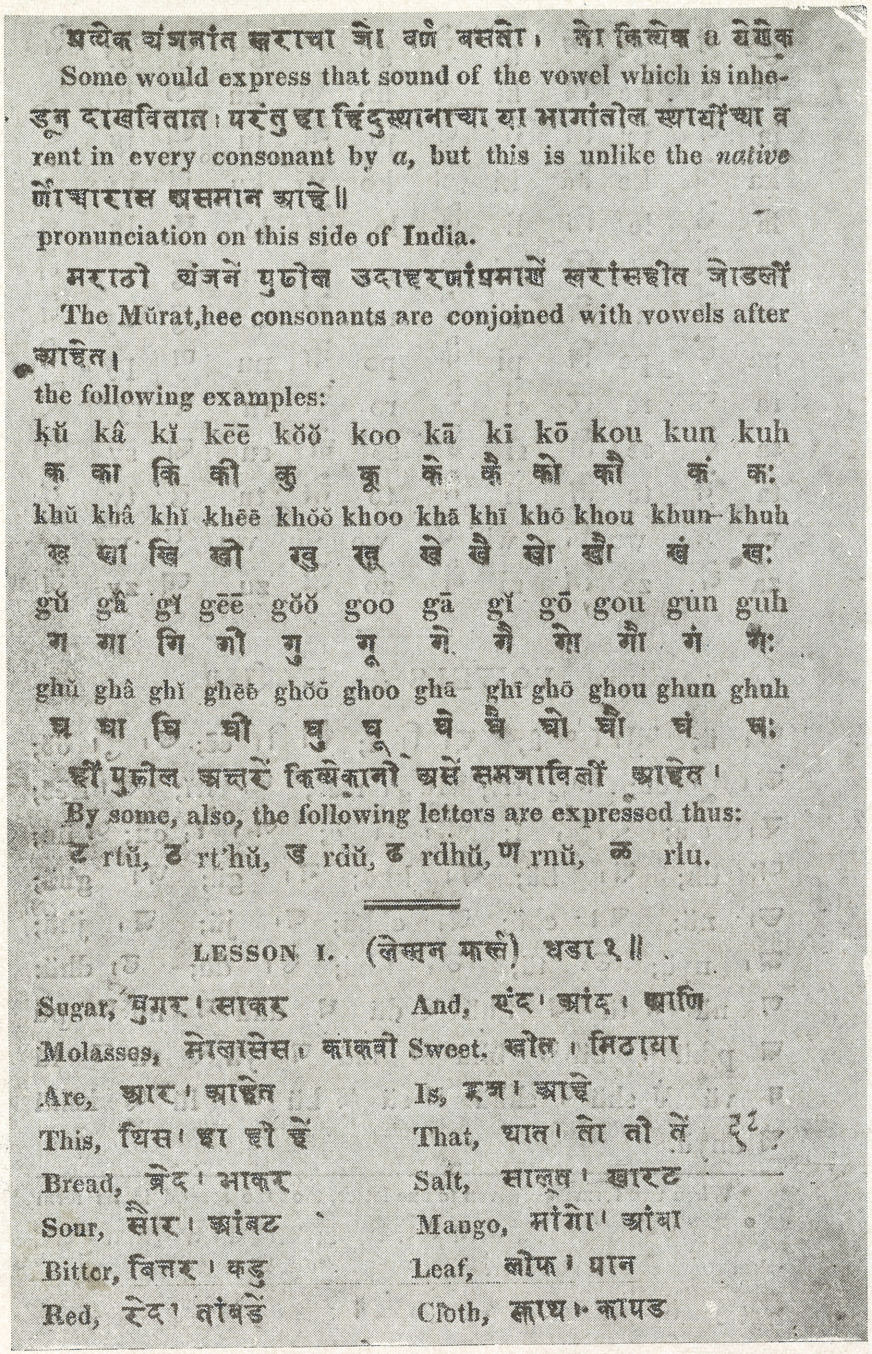

प्रत्येक व्यंजनांत स्वराचा जो वर्ण वसतो। सो किस्येक a येणेक
Some would express that sound of the vowel which is inhe-
डून दाखवितात। परंतु हा हिंदुस्थानाचा या भागांतील स्थायींचा व
rent in every consonant by *a*, but this is unlike the *native*
र्णोच्चारास असमान आहे॥
pronunciation on this side of India.

मराठी व्यंजनें पुढील उदाहरणांप्रमाणें स्वरांसहीत जोडलीं
The Mŭrat,hee consonants are conjoined with vowels after
आहेत।
the following examples:

kŭ kâ kĭ kēē kŏŏ koo kā kī kō kou kun kuh
क का कि की कु कू के कै को कौ कं कः
khŭ khâ khĭ khēē khŏŏ khoo khā khī khō khou khun khuh
ख खा खि खी खु खू खे खै खो खौ खं खः
gŭ gâ gĭ gēē gŏŏ goo gā gī gō gou gun guh
ग गा गि गी गु गू गे गै गो गौ गं गः
ghŭ ghâ ghĭ ghēē ghŏŏ ghoo ghā ghī ghō ghou ghun ghuh
घ घा घि घी घु घू घे घै घो घौ घं घः

हीं पुढील अक्षरें किस्येकांनी असें समजाविलीं आहेत।
By some, also, the following letters are expressed thus:
ट rtŭ, ठ rt'hŭ, ड rdŭ, ढ rdhŭ, ण rnŭ, ळ rlu.

LESSON I. (लेसन पहिला) धडा १॥

Sugar, शुगर। साकर		And, एंद। आंद। आणि	
Molasses, मोलासेस। काकवी		Sweet, स्वीट। गोड। मिठाचा	
Are, आर। आहेत		Is, इज। आहे	
This, थिस। हा ही हें		That, धात। तो ती तें	३८
Bread, ब्रेद। भाकर		Salt, साल्त। खारट	
Sour, सौर। आंबट		Mango, मांगो। आंबा	
Bitter, बित्तर। कडु		Leaf, लीफ। पान	
Red, रेद। तांबडें		Cloth, क्लाथ। कापड	

Courtesy : M. M. G. Sangrahalaya

79a. *A Help in Acquiring a Knowledge of the Eng.ish Language*, **Bombay, 1831.**

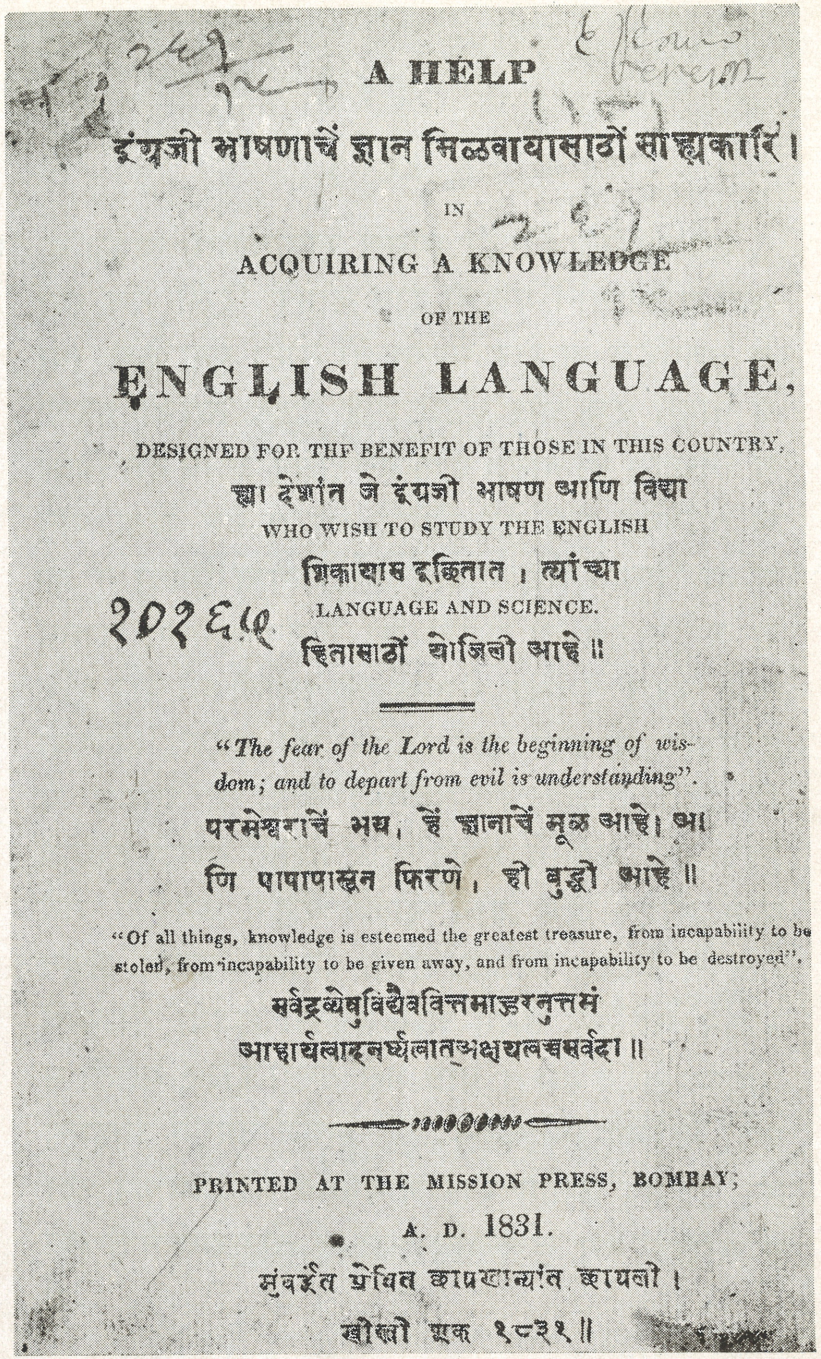

A HELP

इंग्रजी भाषणाचें ज्ञान मिळवायासाठीं साह्यकारि।

IN

ACQUIRING A KNOWLEDGE

OF THE

ENGLISH LANGUAGE,

DESIGNED FOR THE BENEFIT OF THOSE IN THIS COUNTRY,

या देशांत जे इंग्रजी भाषण आणि विद्या

WHO WISH TO STUDY THE ENGLISH

शिकायास इच्छितात। त्यांच्या

LANGUAGE AND SCIENCE.

हितासाठीं योजिली आहे॥

"The fear of the Lord is the beginning of wisdom; and to depart from evil is understanding".

परमेश्वराचें भय, हें ज्ञानाचें मूळ आहे। आ
णि पापापासून फिरणे, हो बुद्धी आहे॥

"Of all things, knowledge is esteemed the greatest treasure, from incapability to be stolen, from incapability to be given away, and from incapability to be destroyed".

सर्वद्रव्येषुविद्यैवद्रव्यमाद्यंनुत्तमं
अहार्यत्वादनर्घ्यत्वादक्षयत्वाच्चसर्वदा॥

PRINTED AT THE MISSION PRESS, BOMBAY;

A. D. 1831.

मुंबईत प्रेषित छापखान्यांत छापली।

खीस्ती शक १८३१॥

Courtesy : M. M. G. Sangrahalaya

79. Title page of *a Help in Acquiring a Knowledge of the English Language*, **Bombay, 1831.**

एकेनगरांत दरिद्री ब्राह्मण राहातहोता त्याला ए पं· सं
क्या यजमानाने गाइचीं दोन वांसरें दिलीं मग त्या
ने तृणादिक आहार घालून तीं मोटीं पुष्ट केलीं त्यां
स पाहून एक चोर होतीं दविं घेउन त्यांचा हरणा
र्थ निघाला तों वाटेत एक ब्रह्मराक्षस ज्याचे दंत विक्रा
ए नासिका दीर्घ केश पिंगट आरक्त नेत्र असा पाहू
न तो चित्तांत भय पावला तेव्हां त्यास पुसतो तुं को
ण आहेस मग तो ह्मणतो मी सत्यवचननामा राक्षस
आहे परंतु तुं कोण तेसमइं तो ह्मणतो मी चोर दरि
द्रीब्राह्मणाच्या दोन गाई आहेत त्या हरण करावया
सिं जातों तेकाळीं तो बोलिला मित्रा तो ब्राह्मण प
वित्र आहे यास्तव मीही त्यास भक्षीन ह्मणजे दोघाचें
कार्य होईल असें त्याचें बोलणे ऐकून उभयतां तेथे
गेले तों ब्राह्मण निजला होता त्याला भक्षावा ह्मणून
राक्षस चालिला त्यास चोर बोलतो गडया मी याचें
गोयुग्म नेईन मग तुं यास भक्ष तेव्हां राक्षस ह्मणतो स
ख्या गाईच्या शब्देकरून जर ब्राह्मण जागृत जाहाला
तर हा सर्व उद्योग राहील यास्तव मी अगोधर त्या
स भक्षितों मग तुं निर्भय गाई ने चोर ह्मणतो तुं त्या
स

Courtesy : P.P.I. p. 351

80a. *Panchopakhyana* (Marathi), Bombay, 1822.

पंचोपाख्यान

ज्ञानप्रकाशछापखान्यांत

छापिलें

मुकाम पुणें

सन १८५१ + ४५ = १८०९ सं

शके १७७३ + १३४ = १८०९ सं

Courtesy : State Library, Poona

80. *Panchopakhyana* (Marathi) Bombay, 1822.

श्री

वि दु र नी ति

प्रारंभ

कोणे एके समयीं संजय धृतराष्ट्राजवळ येवून कौरवांची निंदा करून बोलिला कीं मी उद्यां राजसभेस येउन चार भीष्म द्रोणादिक शिष्ट बसले असतील तेथें पांडव यांचा निरोप सांगणार आहें मग काय घडेल तें घडो ऐसें वचन बोलोन तो आपले घरीं गेलाअसतां परम शाहाणा धार्मिक निस्पृह ज्याचे बोलण्याने आईकणाराचें समाधानच व्हावें असाजो विदुर त्यास बोलाउन आणून राजानें तें सर्व वर्तमान सांगोतलें आणि बोलला हे विदुरा संजय उद्यां येउन सभेमध्यें पांडवांकडिल निरोप बोलणार आहे तें भाषण आमचे निंदेचेंच करील यांत संशय नाहीं व त्यापासोन काय अनर्थ होईल तो कळत नाहीं

यास्तव

Courtesy : M. M. G. Sangrahalaya

81a. *Vedoor Neeti*, **Bombay, 1823.**

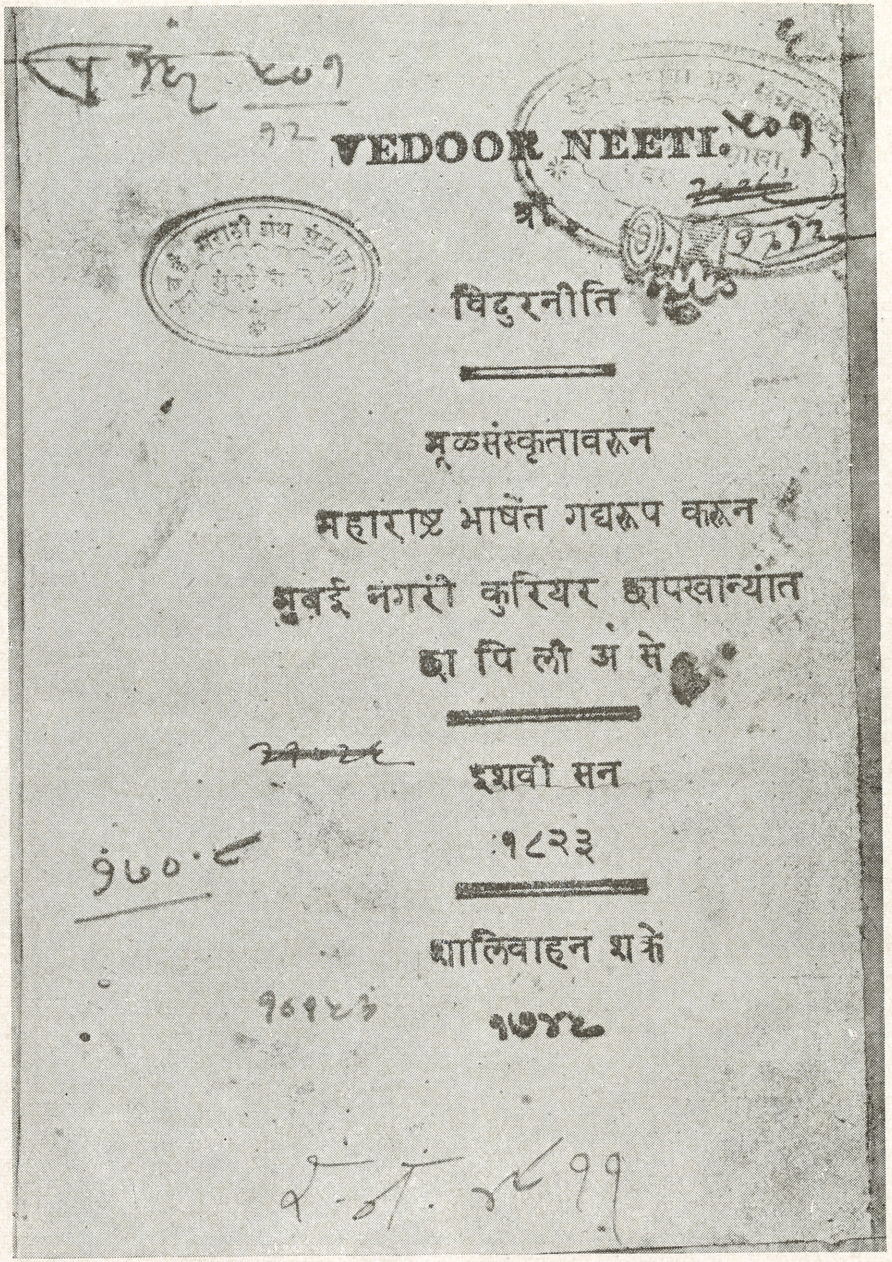
VEDOOR NEETI.

श्री

विदुरनीति

मूळसंस्कृतावरून

महाराष्ट्र भाषेंत गद्यरूप करून

मुंबई नगरी कुरियर छापखान्यांत

छा पि ली अं से

इशवी सन

१८२३

शालिवाहन शकें

१७४८

Courtesy : M. M. G. Sangrahalaya

81. Title page of *Vedoor Neeti*, **Bombay, 1823.**

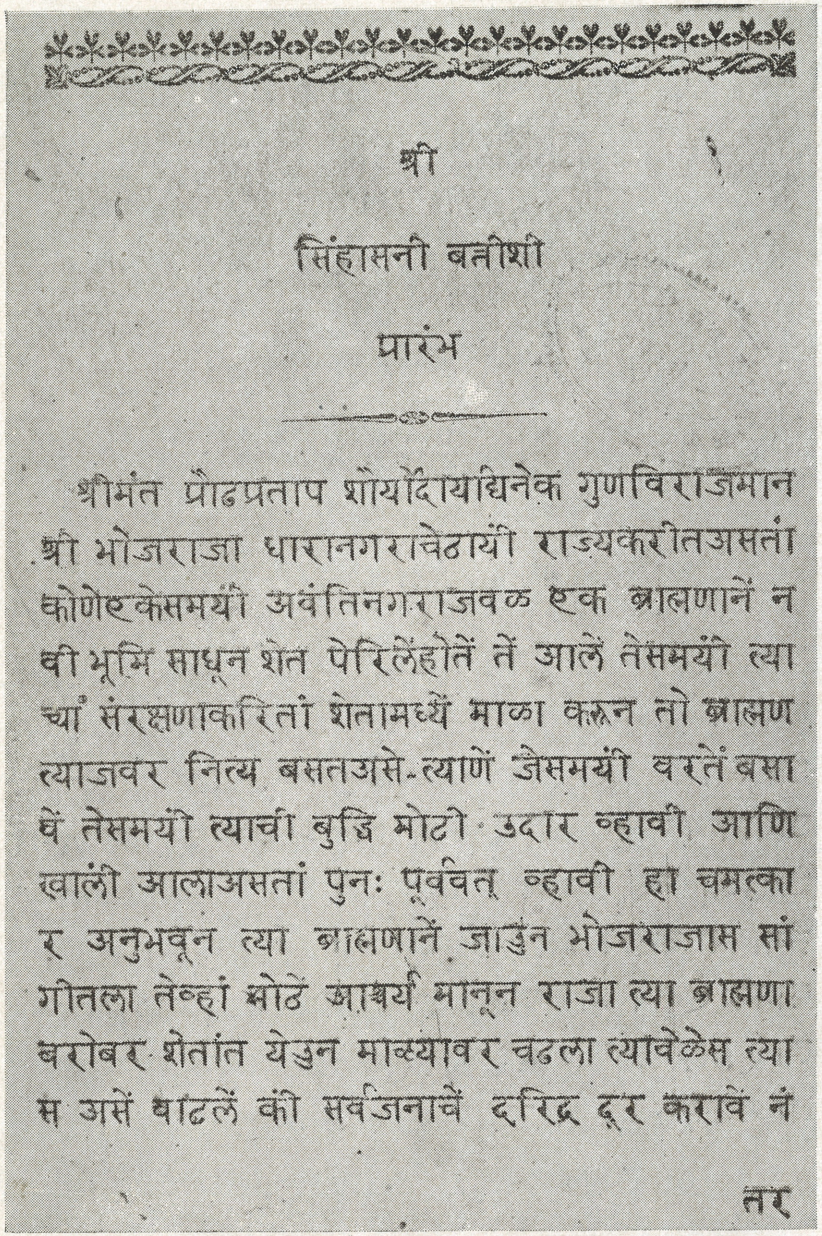

श्री

सिंहासनी बत्तीशी

प्रारंभ

श्रीमंत प्रौढप्रताप शौर्यौदार्यादिअनेक गुणविराजमान श्री भोजराजा धारानगराचेठायीं राज्यकरीतअसतां कोणेएकेसमयीं अवंतिनगराजवळ एक ब्राह्मणानें नवी भूमि साधून शेत पेरिलेंहोतें तें आलें तेसमयीं त्या चां संरक्षणाकरितां शेतामध्यें माळा करून तो ब्राह्मण त्याजवर नित्य बसतअसे. त्याणें जेसमयीं वरतें बसावें तेसमयीं त्याची बुद्धि मोठी उदार व्हावी आणि खालीं आलाअसतां पुनः पूर्ववत् व्हावी हा चमत्कार अनुभवून त्या ब्राह्मणानें जाउन भोजराजास सांगीतला तेव्हां मोठें आश्चर्य मानून राजा त्या ब्राह्मणा बरोबर शेतांत येउन माळ्यावर चढला त्यावेळेस त्यास असें वाटलें कीं सर्वजनाचें दरिद्र दूर करावें नं

तर

Courtesy : M. M. G. Sangrahalaya

82. *Singasun Butteeshi*, **Bombay, 1824.**

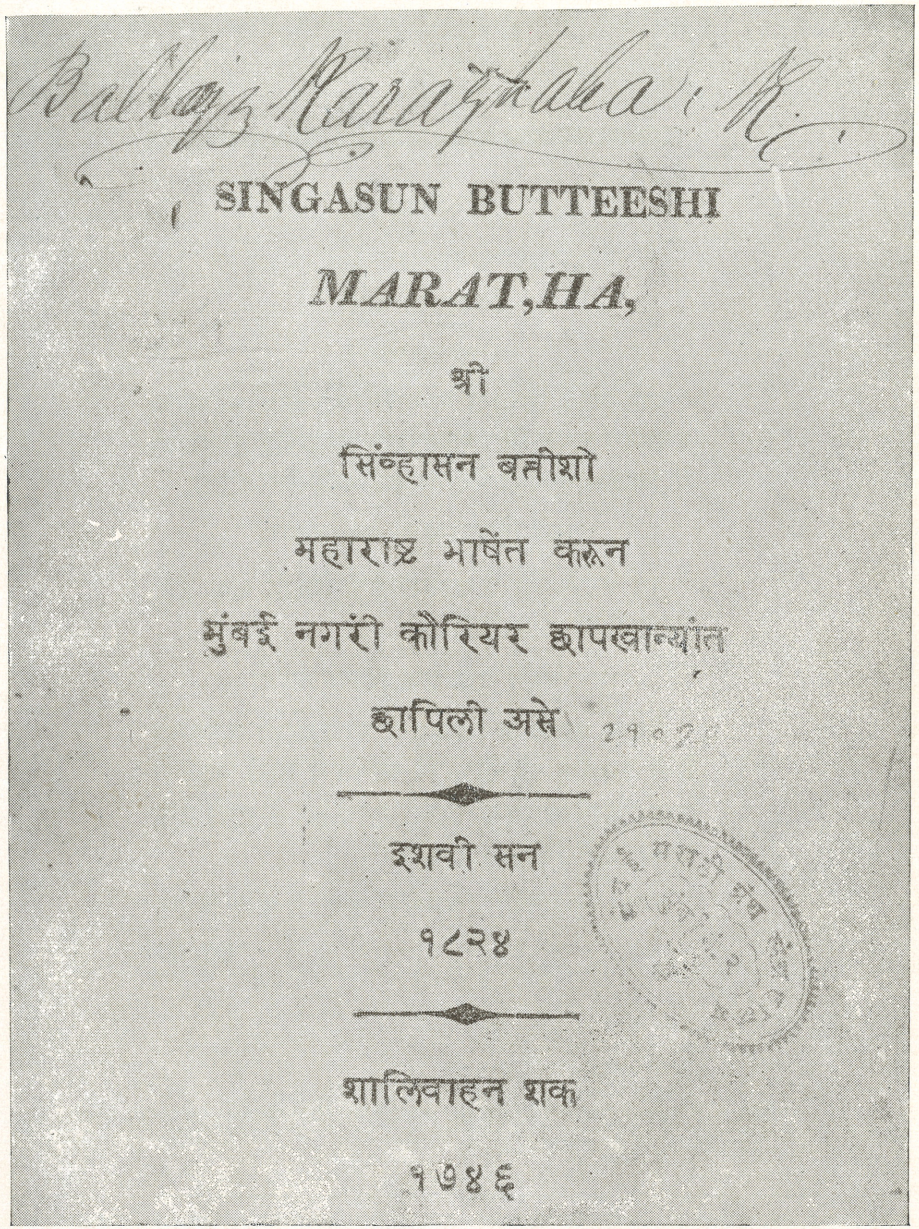

Balaji Karajtaka. K.

SINGASUN BUTTEESHI

MARAT,HA,

श्री

सिंव्हासन बत्तीशी

महाराष्ट्र भाषेंत करून

मुंबई नगरी कौरियर छापखान्यांत

छापिली असे

इशवी सन

१८२४

शालिवाहन शक

१७४६

Courtesy : M. M. G. Sangrahalaya

82a. Title page of *Singasun Butteeshi*, **Bombay, 1824.**

श्रीगणेशायनमः

निशाळनी पद्धति

जेपद्धतीयें विद्याना अभ्यासनेंविशे छोकराओमां अ
रसपरस ममत पेदा थाय तथा जेपद्धतीयें छोकराओ
नें शिखाडानें घणी मेहेनत पडे नहिं तेनी रीत-

गुरूयें छोकराओनां वर्ग करवा-

वर्ग एटले जेटला छोकराओनुं शिखवुं एक होय
तेटलाओनी एक टोळी-

दर वर्गनें एक एक शिक्षक करवो-

शिक्षक एटले जे शिखवानी पीठिकाओ कहेलीयो
छे-ने सघळीयो जे छोकरानें आवडे नें सारो अक्षरनो
उच्चार करवो ए जे छोकरामां मुख्य गुण छे एवो एक
छोकराओनें शिखवनार छोकरो-

वर्गमा छोकराओ विसलगि होशे तो एक शिक्षक
जोइये-

Courtesy : A. K. Priolkar

83a. *Nishalani Paddhati*, Gujrati, printed in Devanagari, Bombay, 1824.

GOOJRAT,HEE TREATISE

ON THE

MANAGEMENT OF SCHOOLS.

PRINTED FOR THE BOMBAY NATIVE SCHOOL BOOK

AND SCHOOL SOCIETY.

AT THE COURIER PRESS

Bombay.

1824.

Courtesy : A. K. Priolkar

83. Title page of *Nishalani Paddhati*, Bombay, 1824.

हेत / हेतु *n. m.* Motive; cause.

हेम *n. n.* Gold.

हेर *n. m.* A spy.

हेरणे *v. a.* To spy.

हेरफेर *a. m.* Successively

हेल *n. m.* Hire.

हेलकरी *n. m.* A porter.

हेलकावणे *v. n.* To sail.

हेलगा *n. m.* A buffaloe.

हेलपटा *n. m.* Trouble; fruitless labor.

हेळणा *n. f.* Disrespect; contempt.

हेवा *n. m.* Jealousy; envy.

हेगय *n. f.* Neglect; inattention; tardiness.

हैराण *a. c.* (حیران) Bothered.

हैवान *a. c.* (حیوان) Stupid; like a beast.

हौट *n. m.* A lip.

हौलगणे *v. a.* To dissolve a joint concern.

हौड *n. f.* A stipulation; a wager.

हौडी *n. f.* A boat.

होणे *v. n.* To be; to become.

होम *n. m.* An offering made with fire.

होलगा *n. m.* Cooltie, a pulse—Glycine Tomentosa.

होळि *n m.* Holi, one of the principal festivals of the Marat,has; it takes place on the full moon of Phalgun and lasts for five days.

होष *n. m.* (هوش) Ability; sense; judgment.

हौद *n. a.* (حوض) A fountain.

हौस *n. f.* Eagerness.

Courtesy: M. M. G. Sangrahalaya

84a. *Dictionary of Marat,ha Language*, Bombay, 1824.

DICTIONARY

MARAT,HA LANGUAGE,

IN TWO PARTS;

I. PART CONTAINING MARAT,HA and ENGLISH

II. PART CONTAINING ENGLISH and MARAT,HA:

BY

LIEUTENANT COLONEL VANS KENNEDY,

Of the Bombay Establishment.

BOMBAY,

PRINTED AT THE COURIER PRESS,

BY

SHREECRUSTNA JAGONNATHJEE PRABHOO.

1824.

Courtesy: M. M. G. Sangrahalaya

84. Title page of *Dictionary of Marat,ha Language*, Bombay, 1824.

५ या देशी हिंदुस्थानी भाषेचे पुस्तकांचे वाचणार थोडके आणि त्या भाषेंत छापलेलेग्रंथ पुष्कळ आहेत व आणिखी लागल्यास कलकत्याहून आणवितां येतील म्हणून नेमलेल्ये पुस्तकांचे मात्र भाषांतर हिंदुस्थानी बोलींत पाहिजे-जरकोणी हेदेश व या देशांतील लोक व यांचाचाली हें सर्व मनांत धरून कथारूप किंवा कसाही उपयोगी ग्रंथ नवा इंग्रेजी करील तर त्याचें भाषांतर करावयासाठीं ही मंडळी त्या ग्रंथास स्वीकारील-आणि इंग्रेजी भाषेच्या पुस्तकांचें भाषांतर जे करितील त्यांहीं हें लक्ष्यांत ठेवावें-कि-या देशांतील लोकांचे चालीस व समजुतीस जसें नीट येईल तसें कोठेंकोठें मूळ ग्रंथ थोडाथोडा फिरवून अर्थ संपूर्ण येईल असें केलें पाहिजे-

६ भाषांतर करावयासाठीं जी पुस्तकें व नवीन ग्रंथ करावयासाठीं जे विषय नेमीले आहेत त्यांवांचून दुसरे ग्रंथ नकरावे असा नियम ही मंडळी करीतनाहीं-तर यामध्यें नेमिले नाहींत-असे ग्रंथ योजून त्यांविषयीं जोश्रमध्यावयास इछील-त्याणें ते ग्रंथ यामंडळीस पसंद पडतील किंवा नाहीं हें समजावयासाठीं अगोधर

Courtesy : M. M. G. Sangrahalaya

85a. *Notice re : Rewards for Translation, Original Essays*, **Bombay, 1825.**

श्री

मुंबईची हैंदशाळा शाळापुस्तकमंडळी-

ग्रंथांचीं भाषांतरें किंवा नवीन ग्रंथ करणारांस बक्षिसा विषयींचें-

प्रसिध्धि पत्र

१ हीमंडळी सर्वांस विदित करित्ये कीं जो कोणी बाळबोधग्रंथ अथवा प्रौढग्रंथ यांचीं मराठी किंवा गुजराथी बोलींत चांगली भाषांतरें करून आणील अथवा या दोहोंभाषांत मान्यपडे असा आपल्ये कल्पनेनें नवीन ग्रंथ रचील किंवा पुढें सांगीतले प्रकाराचे ग्रंथ हिंदुस्थानी भाषेंत करील त्यास बक्षीस देण्याविषयीं गवरनर कौंशल यांहीं उदार होउन या मंडळीस समर्थ केलें आहे-

Courtesy : M. M. G. Sangrahalaya

85. *Notice re : Rewards for Translation, Original Essays*, **Bombay, 1825.**

गोष्ट ९९

हिमवायू आणि सूर्य

एके समयीं हिमवायू आणि सूर्य दोघे भांडूं लागले; वायू ह्मणे माझी शक्ती अधीक; सूर्य ह्मणे माझी. इतक्यांत एक वाटसरू घोंगडी पांघरून तिकडून जातहोता, त्यास पाहून उभयतानीं तोड काढली कीं, जो याचे आंगावरून घोंगडी उडवील तो श्रेष्ठ. तेसमयीं पहिल्यानें हिमवायू पुढें सरसावला. तो घोंगडी उडवावी ह्मणोन जंव जंव मोठ्यानें वाहूं लागला, तंव तंव वाटसरूनें तो अधीकाधिक आंगास लपेटिली. शेवटीं वायू थकला. मग सूर्य पुढें झाला; त्याणें मुळीं असें केलें कीं, आकाशांत जीं घंडीचीं अभ्रें पसरलीं होतीं तीं वितळवून, घंडीस पळविलें; मग हळूच आपलीं उष्ण उष्ण किरणें, त्या वाटसरूच्या आंगावर थोजिलीं; तेणें करून तो कांहिकावेळानें, उबाऱ्यानें विव्हळ होऊन, त्यास तो साहावत ना

हींसा

Courtesy : M. M. G. Sangrahalaya

86. *Isap Neeti Katha*, **Devanagari type, Bombay, 1828.**

MURATHEE

Translation of

ESOP'S FABLES.

इसापनीतिकथा

सदाशिव काशिनाथ छत्रे

यांनी

इंग्रेजीवरून मराठीभाषेंतकेल्या.

मुंबईत

गणपतकृष्णाजी यांचे शिळा छापखान्यांत

छापिल्या

सन१८४७

Courtesy : M. M. G. Sangrahalaya

86a. Title page of *Isap Neeti Katha*, **Bombay, 1828.**

THE MAHABHARATA,

AN EPIC POEM;

WRITTEN BY

THE CELEBRATED VEDA VYA'SA RISHI.

VOL. II.

CONTAINING

PART IV.—VIRAT PARVA
V.—UDJO'GA PARVA.
VI.—BHI'SMA PARVA.
VII.—DRONA PARVA.

EDITED AND CAREFULLY COLLATED WITH THE BEST MANUSCRIPTS IN THE LIBRARY OF THE SANSCRITA COLLEGE OF CALCUTTA, BY NIMACHAND SIROMANI AND NANDA GOPA'LA PANDITS.

COMMENCED UNDER THE COMMITTEE OF PUBLIC INSTRUCTION, AND, UPON THE SUSPENSION OF ITS ORIENTAL PUBLICATIONS, COMPLETED UNDER THE AUSPICES OF THE ASIATIC SOCIETY OF BENGAL.

Calcutta:

PRINTED AT THE BAPTIST MISSION PRESS, CIRCULAR ROAD.

1836.

Author's Collection

87. Title page of *Mahābhārata, an Epic Poem*, Calcutta, 1836.

श्रीग

॥ नमो गणेशाय ॥ नारायणं
॥ जनमेजय उवाच ॥ कथं विरा
पतिव्रता महाभागा सततं ब्रह्मव
॥ वैशम्पायन उवाच ॥ यथा विरा
तथा तु स वरांल्लब्ध्वा धर्म्माद्धर्म्म
कथयित्वा तु तत्सर्व्वं ब्राह्मणेभ्यो
ततो युधिष्ठिरो राजा धर्म्मपुत्रो
द्वादशेमानि वर्षाणि राज्यविप्रो
स साधु कौन्तेय हृतो वासमर्ज्जु
॥ अर्জ্জুন उवाच ॥ तस्यैव वरदा
किन्तु वासाय राष्ट्राणि कीर्त्तय
सन्ति रम्या जनपदा बह्वन्नाः पा
दशार्णा नवराष्ट्राश्च मत्ताः प्राच्या
एतेषां कतमो राजन्निवासस्तव रो
॥ युधिष्ठिर उवाच ॥ श्रुतमेतन्म
अवश्यन्त्येव वासार्थं रमणीयं ग्रि

श्रीमहाभारतं

श्रीमन्महर्षिवेदव्यासविरचिता

श्रीमन्महाभारतसंहिता

विराटाद्योगभीष्मद्रोणपर्व्वघटितः

द्वितीयखण्डः ।

साधारण विद्याद्युत्तेजकमिद्धिधनव्ययेन मुद्रितुमारब्धस्तत्रत्यसमाप्तेः

एसियाटिसोसाइटाख्यगौडदेशीयसभाध्यक्षेण प्रेरितः

कलिकाताख्य राजधान्यां
एसियाटि सोसाइट मुद्रायन्त्रालये
मुद्रितः

तत्सम्बन्धीयपण्डिताभ्यां संशोधितश्च

शकाब्दाः १७५७
इ० १८३६

87a. Title page of *Mahābhārata, an Epic Poem*, Calcutta, 1836.

श्रीमहाभारतं

॥ विराटपर्व्व ॥

॥ नमो गणेशाय ॥ नारायणं नमस्कृत्य नरञ्चैव नरोत्तमं। देवीं सरस्वतीञ्चैव ततो जयमुदीरयेत् ॥
॥ जनमेजय उवाच ॥ कथं विराटनगरे मम पूर्व्वपितामहाः। अज्ञातवासमुषिता दुर्य्योधनभयार्द्दिताः।
पतिव्रता महाभागा सततं ब्रह्मवादिनी। द्रौपदी च कथं ब्रह्मन्नज्ञाता दुःखिताऽवसत्।
॥ वैशम्पायन उवाच ॥ यथा विराटनगरे तव पूर्व्वपितामहाः। अज्ञातवासमुषितास्तच्छृणुष्व नराधिप।
तथा तु स वराहन्ना धर्म्माद्धर्म्मभृतां वरः। गत्वाश्रमं ब्राह्मणेभ्य आचख्यौ सर्व्वमेव तत्।
कथयित्वा तु तत्सर्व्वं ब्राह्मणेभ्यो युधिष्ठिरः। अरणीसहितं तस्मै ब्राह्मणाय न्यवेदयत्। ५
ततो युधिष्ठिरो राजा धर्म्मपुत्रो महामनाः। सन्निवर्त्त्यानुजान् सर्व्वानिति होवाच भारत।
द्वादशेमानि वर्षाणि राज्यविप्रोषिता वयं। त्रयोदशोऽयं सम्प्राप्तः कृच्छ्रात् परमदुर्व्वसः।
स साधु कौन्तेय कृतो वासमर्জ্জुन रोचय। सम्वत्सरमिमं यत्र वसेमाविदिताः परैः।
॥ अर्জ্জुन उवाच ॥ तस्यैव वरदानेन धर्म्मस्य मनुजाधिप। अज्ञाता विचरिष्यामो नराणां नात्र संशयः।
किन्तु वासाय राष्ट्राणि कीर्त्तयिष्यामि कानिचित्। रमणीयानि गुप्तानि तेषां किञ्चित् स्म रोचय। १०
सन्ति रम्या जनपदा बह्वन्नाः परितः कुरून्। पाञ्चालाश्चेदिमत्स्याश्च शूरसेनाः पटच्चराः।
दशार्णा नवराष्ट्राश्च मल्लाः शाल्वा युगन्धराः। कुन्तिराष्ट्रञ्च विपुलं सुराष्ट्रावन्त्यस्तथा।
एतेषां कतमो राजन्निवासस्तव रोचते। यत्र वत्स्यामहे राजन् सम्वत्सरमिमं वयं।
॥ युधिष्ठिर उवाच ॥ श्रुतमेतन्महाबाहो यथा स भगवान् प्रभुः। अब्रवीत् सर्व्वभूतेशस्तत्तथा न तदन्यथा।
अवश्यन्त्वेव वासार्थं रमणीयं शिवं सुखं। समाश्रित्य सहितैः सर्व्वैर्व्वस्तव्यमकुतोभयैः। १५
मत्स्यो विराटो बलवानभिरक्षोऽथ पाण्डवान्। धर्म्मशीलो वदान्यश्च दृढञ्च सततं प्रियः।
विराटनगरे तात सम्वत्सरमिमं वयं। कुर्व्वन्तस्तस्य कर्म्माणि विहरिष्याम भारत।
यानि यानि च कर्म्माणि तस्य वक्ष्यामहे वयं। आसाद्य मत्स्यं तत् कर्म्म प्रब्रूत कुरुनन्दनाः।
॥ अर्জ্জुन उवाच ॥ नरदेव कथं तस्य राष्ट्रे कर्म्म करिष्यसि। विराटनगरे साधो वत्स्यसे केन कर्म्मणा।
मृदुर्व्वदान्यो ह्रीमांश्च धार्म्मिकः सत्यसङ्गरः। राजंस्त्वमापदा कृष्टः किङ्करिष्यसि पाण्डव। २०

87b. *Mahābhārata, an Epic Poem*, Calcutta, 1836.

श्रीमहाभारतं

॥ विराटपर्व्व ॥

नमस्कृत्य नरञ्चैव नरोत्तमं। देवीं सरस्वतीञ्चैव ततो जयमुदीरयेत् ॥
टनगरे मम पूर्व्वपितामहाः। अज्ञातवासमुषिता दुर्य्योधनभयार्दिताः।
दिनी। द्रौपदी च कथं ब्रह्मन्नज्ञाता दुःखिताऽवसत्।
टनगरे तव पूर्व्वपितामहाः। अज्ञातवासमुषितास्तच्छृणुष्व नराधिप।
तां वरः। गत्वाश्रमं ब्राह्मणेभ्य आचख्यौ सर्व्वमेव तत्।
युधिष्ठिरः। अरणीसहितं तस्मै ब्राह्मणाय न्यवेदयत्। ५
महामनाः। सन्निवर्त्त्यानुजान् सर्व्वानिति होवाच भारत।
वेता वयं। त्रयोदशोऽयं सम्प्राप्तः कृच्छ्रात् परमदुर्व्वसः।
। रोचय। सम्वत्सरमिमं यत्र वसेमाविदिताः परैः।
नेन धर्म्मस्य मनुजाधिप। अज्ञाता विचरिष्यामो नराणां नात्र संशयः।
ष्यामि कानिचित्। रमणीयानि गुप्तानि तेषां किञ्चित् स्म रोचय। १०
रितः कुरून्। पाञ्चालांश्चैदिमत्स्यांश्च शूरसेनाः पटच्चराः।
युगन्धराः। कुन्तिराष्ट्रञ्च विपुलं सुराष्ट्रावन्त्यस्तथा।
ोचते। यत्र वत्स्यामहे राजन् सम्वत्सरमिमं वयं।
हाबाहो यथा स भगवान् प्रभुः। अब्रवीत् सर्व्वभूतेशस्तत्तथा न तदन्यथा।
वं सुखं। सम्यक्च सहितैः सर्व्वैर्व्वस्तव्यमकुतोभयैः। १५

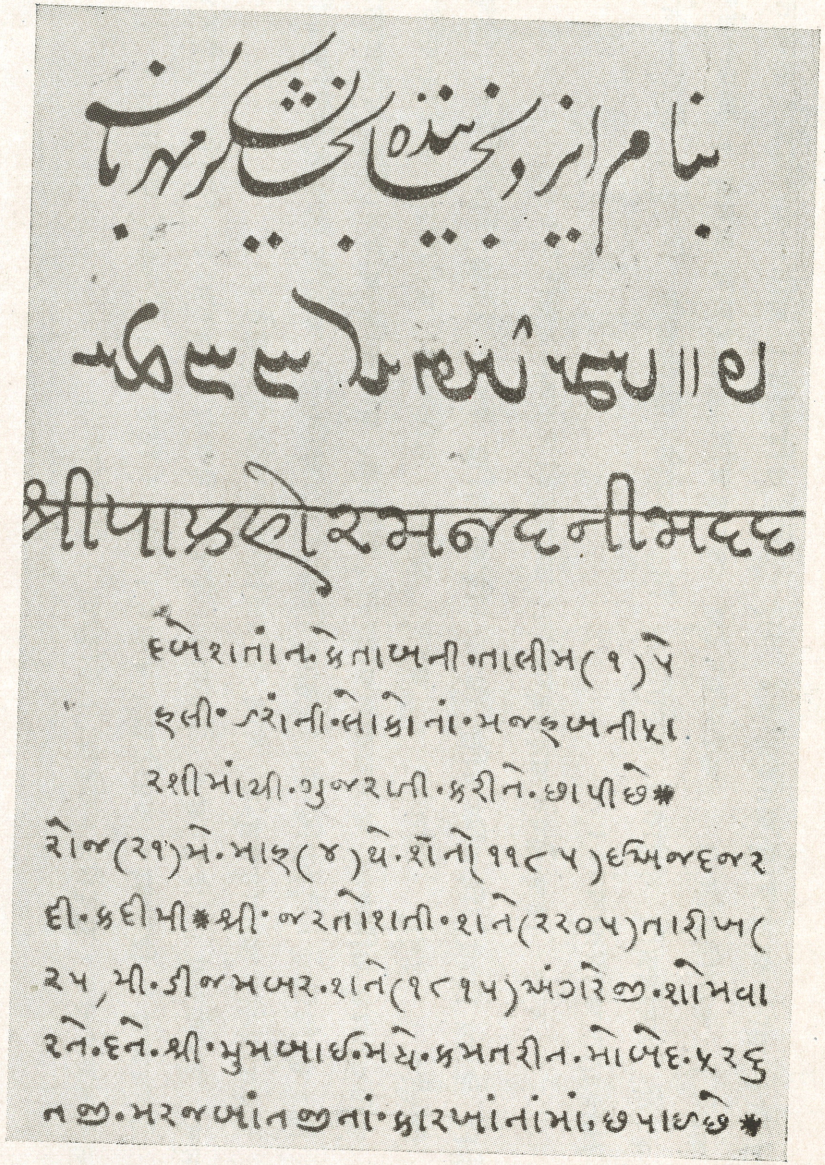

Courtesy : P.P.I. p. 337

88. Marzaban's *Dabestan* (Gujerati), Bombay, 1815.

धातुरूपादर्शः

गवर्णमेण्टसंस्कृतपाठशालास्याध्यापकेन

श्रीतारानाथतर्कवाचस्पतिभट्टाचार्य्येण विरचितः

तेनैव संस्कृतः ।

कलिकातानगरे

ज्ञानरत्न—नूतनसंस्कृतयन्त्राभ्यां

मुद्रितः ।

संवत् १९२६ ।

DHATURUPADARSA

BY

TARANATHA TARKAVACHASPATI.

CALCUTTA.

Jnanratnakara & New Sanskrit Presses.

1869.

Courtesy : K. R. Gunjikar

89. Title page of *Dhāturupādarśa*, Calcutta, 1869.

यति । ज्ञा—ज्ञाप्यम् ज्ञापिष्यति । उत्—उद्देष्ये उद्दिष्यति । अति—अतिदेष्ये (तुल्यतया कथने) अतिदिष्यति । अप—अपदेष्ये अपदिष्यति अपदेष्यश्च कलम् । व्यप—संज्ञाकरणे व्यपदिष्यति सङ्केतितं करोति । नि—नियोगे निदिष्यति नियुङ्क्ते । निर्—निर्देष्ये निर्दिष्यति कथयतीत्यर्थः ।

१८० दिह लेपने अदादिगणीयः उभयपदी सकर्मकः अनिट् ।

कर्तरि देग्धि दिग्धः दिहन्ति धेग्धि दिग्ध देग्धि दिह्वः दिह्मः दिग्धे दिग्धे । दिह्यात् दिहीत । देग्धु दिग्धाम् । अधेक् अधेग् अदिग्ध । अधिक्षत, अदिग्ध-अधिक्षत, अधिक्षाताम्,अधिक्षन्त, अधिक्षथाः-अदिग्धाः, अधिक्षि, अदिह्वहि-अधिक्षावहि, अधिक्षामहि । दिदेह दिदिहे । देग्धासि-से । दिह्यात् धिक्षीष्ट । धेक्ष्यति-ते । कर्म्मणि दिह्यते अदेहि । लिखि देहयति-ते । अदीदिहत्-त । सनि दिधिक्षति-ते । यङि देदिह्यते ।

क्तवतु देहनीयम् । देहनम् । देहकः । देही । देग्धा । दिग्धः । दिग्धिः । देग्धुम् । देग्धव्यम् । दिग्धा । उपदिह्य । देह्यम् । दिहन् दिहानः । धे-ह्यन् ह्यमाणः ।

सक्—संग्धे सक० संदेग्धि । संदिग्धः । संदिहानः ।

Courtesy : K. R Gunjikar

89a. *Dhāturupādarśa*, Calcutta, 1869.

ઉતપત્તીની પોથી*

THE BOOK OF GENESIS.

પેહેલું પરવ

૨ પેહેલાં પરમેશ્વરે શ્વરગ તથા પરથવી શરજ્યાં* ને પરથવી બગર
શમારેલી તથા ખાલી હુતી ને ઊંડાંણ પર અંધકાર હુતો ને પરમે
૩ શ્વરનો આતમા પાંણી પર હાલતો હુતો* ને પરમેશ્વરે કહું કે અ
૪ જવાલું થાએ ને અજવાલું થઊં* ને પરમેશ્વરે જોઊં કે અજવાલું
૫ શારૂં છે ને પરમેશ્વરે અજવાલાથી અંધારૂં જુદું કીધું* ને પરમેશ
વરે અજવાલાને દાહાડો કહો ને અંધારાને રાત કહી ને શાંજ તથા
શવાર પેહેલો દાહાડો થઓ*

૬ ને પરમેશ્વરે કહું કે પાંણીઓ મધે આકાશ થાએ ને પાંણીઓને
૭ પાંણીઓથી જુદાં કરે* ને પરમેશ્વરે આકાશ શરજ્યું ને આકાશની
તલેના પાંણીને આકાશની ઊપરના પાંણીથી જુદું કીધું ને તેહેવું થઊં*
૮ ને પરમેશ્વરે તે આકાશને શ્વરગ કહું ને શાંજ તથા શવાર બીજો
૯ દાહાડો થઓ* ને પરમેશ્વરે કહું કે આકાશની તલેનાં પાંણી એક
૧૦ જગે એકઠાં થાએ ને કોરડી પરથવી દેખાએ ને તેમ થઊં* ને પરમે
શ્વરે કોરડી ભોંએને પરથવી કહી ને એકઠાં થએલાં પાંણીને શમુદર
૧૧ કહો ને પરમેશ્વરે જોઊં કે શારૂં છે* ને પરમેશ્વરે કહું કે ઘાશ તથા
બીઆં આપનારાં શાખ તથા ફ્લોનાં જાડ પોતા પોતાની જાત પર
માંણે ફ્લ આપનારાં જેનાં બી પોતાનામાં પરથવી પર છે તેઓને
૧૨ પરથવી ઊગાવે ને એમ થઊં* ને ઘાશ તથા પોતા પોતાની જાત
પરમાંણે બીઆં આપનાર શાખ ને પોતા પોતાની જાત પરમાંણે
ફ્લ આપનારાં જાડ જેહેનાં બીઆં પોતાનામાં છે તેઓને પરથ
૧૩ વીએ ઊગાએવાં ને પરમેશ્વરે જોઊં કે શારૂં છે* ને શાંજ તથા
શવાર તીજો દાહાડો થઓ*

૧૪ ને પરમેશ્વરે કહું કે રાત દાહાડો જુદાં કરવા શારૂ શ્વરગના આ

Courtesy : Cama Oriental Institute

90a. *Book of Genesis Goojurattee Holi Bible*, Vol. I, Surat, 1828.

THE

HOLY BIBLE,

CONTAINING

THE OLD AID NEW TESTAMENTS,

IN THE

GOOJURATTEE LANGUAGE,

Translatd by the Surat Missionaries.

IN FOUR VOLUMES.

VOL. I.

પરમ પુશતક,

એટલે જુના તથા નવો બંદોબશત,

શુરતમાં મોકલેલાથાએ ગુજરાતી બોલીમાં ઊતારા:

તેના ચાર ભાગકરા, તેમાંનો પેહેલો ભાગ એ છે.

SURAT:-Printed at the Mission Press,
FOR THE BOMBAY AUXILIARY BIBLE SOCIETY.

1828.

મંબાઈના બઈબલ શોશાઈએતીની મદદથી

શુરતમાં મોકલેલાબોના છુપાખનામાં છુપાએ.

૪ શુના શને ૧૮૨૮.

Courtesy : Cama Oriental Institute

90. Title page of *Goojurattee Holy Bible*, Surat, 1828.

રોપીમાંન·હોઈ·અને·તેશખશ·હીંનદુની·વીદ્યાનાં·શા
રોવરનુ·નીતરૂં·પાંણી·પીવાને બદલે·હીંનદુની·બાબત
માં·મુશલમાંનની·લખેલી·કીતાબોનાં·કીચલનાં·નાલાંમાં·
ચાલે·તે·શખશ·પોતાનો·રશતો·ભુલેને·બીજનેબી·ભુ
લા પાડે *ઈજે·વાજબી·અને·કઠણ·ગીલલો·કરેઓ·તે
માં·અબુલફજલ·તથા·તેહનો·ભાઈ·ફેજી·તથા·મોહોશં
ને·પ્રાંની·તથા·મીરજંખાં·પોતે·ઈચાહારે·જણ·ઈમાહ
રા·રિદામો·નથી·અને·ઈચાહારો·જણનેં·વાશતે·કુંઉં·
કેકુંચજે·ઈ·લોકનાં·બનાવેલાં·પુશતકો·કુંઈશારી પઠે·
ધેઆંન·ધરીને·વાંચેઆંછે *કિ·રાગની·કીતાબ·મથુરાં
ની·ઠબની·તથા·બીજા·કેટલાકિ·કીશા·શાપ્ર·હીંન
દુશતાંનીમો·માહારા·હાથ·તલે·આવીગઆ·તથા·કિ·
ચોપડી·માહારી·પાશેછે·તે·પંજબી·ભાશામાંછે·કે·જંહાં
ઈકોમનો·રંગરશ·ઘણોછે·તે·ચોપડી·વીશે·ટિલું·જં
ણિઆમો·આવેઉંકે·તે·કિ·અચરત·રેહેવા·જોગ·અખ
શરછે·પણ·તે·ભાશાથી·કુંઉં·ઘણોજ·થોડો·વાકેપ્ર છેઉં·
અને·માહારી·પોતાંની·ખાતર·નીશાં·કરીલીધીકે·જેમ·
તેમાં·હીંનદુ·લોક·શદાકાલ·કેહેછે·તેમ·બીજુંકાંઈ·લખે
લું·નથી·પણ·તેહોનાં·પરમેશવરની·શ્રુંનદર·વાંણી·બો
લીગઆ છે·કે·તે·પુરાતમ·અશતુતી·કરનાર·કવેશરો·

Courtesy : Sardar Abasaheb Mujumdar

91a. *Ragashanthan Pothi,* **Daman, 1838.**

રાગશાંથાંન·પોથી *

ટિલેજ·હીનદોશતાંની·રાગની·પોથી *

ઈ પોથીમધે·ભાગ ૨) કરેલાછે·તેમધે·પેહલા·ભાગમાં·
પ્રારશી કેતાબનામેં·ઓકદેગોશાજે·હીનદોશતાંની·રાજ
માં·બનાંવેલીછે·તેહનોશાર·તથા·શર· હુલીમ· જોનશ·
નામનાં;માહવીદ્યાવાંન·પંડીતનાં·પુશતકમોનો·રાગ·
વીશેનો·શાર·તથા·માહગેમાંની·મીશતર·ગીલકરીશટ
નાં·પુશતકમો નો·રાગ·વીશેનો·શાર·પરગટકરેલોછે *

ભાગ·બીજમાં·રાગરાણીઓ·ખેઆલંટપા·તરાંનાં·
ગજલો·રેખતા·અને·તેહવુંબીજું·દાખલ·કરેલુંછે *

ઈ·પોથી·શેવક·બેહરામજી·તેમુરજી·ચીનાઈ·
પારશી·ગનેઆતી·ભરૂચવાશી·ઈ·પરવરતાવીછે *

શ્રી·દમણ·મધે·આંકાવશજી·પ્રરદુનજી·ઈ·
શ્રી·દમણનાં·ગુજરાતી·છાપાખાંનામો·
પરવરતાવનારને·કીજે. છાપીછે *

શાને ૧૮૩૮ઈશાવી

Courtesy : Sardar Abasaheb Mujumdar

91. Title page of *Ragashanthan Pothi,* **Daman, 1838.**

उदाहरणें.

प्रथम. २७.१४९८६ हेगुण्याक ९२४१०३५ यागुणकांकानीं गुण असेकिं गुणाकारांत दशांशस्थळें चारहोतील.

संक्षेप रीति.		चालती रीति		
२७.१४९८६		२७.१४९८६		
५३.०१४२९		९	२.४१०३५	
२४४३४८७४		११	५७४९३०	
५४२९९७		८१	४४९५८	
१०८५९९		२७१४	९८६०	
२७१५		१०८५९९	४४	
८१		५४२९९७	२	
१४		२४४३४८७४		
२५०८९२८०		२५०८९२८०		६५०५१०

दुसरें. ४८०.१४९३६ हेगुण्यांक २७२४१६ यागुणकांकानीं गुण. असेकिं गुणाकारांत दशांशस्थळें चार होतील.

गुणाकार १३०८.००३६

तिसरें. २४९०.३०४८ हेगुण्यांक ५७३२८६ यागुणकांकानीं गुण असेकिं गुणाकारांत दशांशस्थळें पांच होतील.

गुणाकार १४२७.६५६८७

चवथें

Courtesy : M. M. G. Sangrahalaya

92. *Ganitmarg*, Bombay, 1826.

A
MARATHA TREATISE
on
ARITHMETIC
2nd Part
Translated by
Captain George Jervis Engineers
BOMBAY
Printed at the Lithographic Press
of the
Bombay Native School Book
and School Society
1826

F.W. Goodman's Photography from
C. Hullmandel's Establishment London

Courtesy : M. M. G. Sangrahalaya

92a. Title page of *Ganitmarg*, Bombay, 1826.

गणितमार्ग

आ मूळ पुस्तकनो कवि अज्जम डाकतर ह
ट्टन ते पुस्तकनुं माषांतर जार्ज जार्विस साहेब इ
जनेर सरकार इंग्रेज बाहादर मुंबई एओये जगन्ना
थशास्त्री क्रमवत एओनी सहायताये गुजराती
भाषामां कियु

मुंबई
शके १७४८
संवत् १८८२
इंग्रेजी सन् १८२६

आ पुस्तक छापवानी ए प्रथमावृत्ती. बापू
गंगाधर जोशी चिपळोणकर एओनें हाथथी ल
खावीनें पथ्थर उपर छापी.

Courtesy : Cama Oriental Institute

93. *Ganitmarg*, First book Lithographed in Bombay, 1826.

गणित मार्ग.

या मूळ पुस्तकाचा कवि अज्जम डांकतर हट्टन
त्या पुस्तकाचें भाषांतर जार्ज जार्विस साहेब इंजनेर
सर्कार इंग्रेज बाहादुर मुंबई यांणी जगन्नाथशास्त्री
क्रमवंत यांचे साहाय्यानें महाराष्ट्र भाषेंत केलें.

मुंबई

शके १७४८
इंग्रेजी सन १८२६

हें पुस्तक छापण्याची ही प्रथमावृत्ती. बापूगंगाधर
जोशी चिपळोणकर यांचे हातानें लिहवून दगडावर छा
पिली.

Courtesy : M. M. G. Sangrahalaya

93a. *Ganitmarg*, Marathi, Bombay, 1826.

उदाहरणें*

प्रथम जाचा व्यास २० लाख असें एक वर्तुळ आहे त्याचा परिघ किती आहे

प्रथम रीतीनें

प्र० जसे ७ . २२ :: २० . ६२$\frac{6}{7}$ परिघ हें उत्तर

दुसरें जर पृथ्वीचा परिघ २५००० मैल आहे तर त्याचा व्यास किती मैल होईल

दु० जसे ३१४१६ . १ :: २५००० : ७९५७ $\frac{1}{2}$ मैल व्यास हें उत्तर

आठवे कृत्य

---

* अबकड कोणतेंही वर्तुळ असावें, जाचा मध्य ई आहे, आणि अब, बक, कोणतेही दोन बरोबर कौस असावे, आकृतींत जशा वेगळाल्या ज्या आहेत तशा कर, आणि बई सांध, नंतर डअ व्यास कर, आणि त्यास फ पर्यंत वाढीव, असा कीं बफ बडजाचे बरोबर होईल

आता डईब, डबफ, हे दोन समद्विबाजू त्रिकोण समकोन आहेत, कारण डकोन दोहींस साधारण आहे, याजकरितां ईडब : डब :: डब : डफ: परंतु अफब, डकब, हे दोन त्रिकोण एकरूप अथवा सर्वांशीं सम आहेत, कारण त्यांत फकोन = बडक कोन, कारण हे प्रत्येक कोन अडब कोना बरोबर आहेत, जांचें माप अब, बक, हे बरोबर कौस आहेत; आणि अबकड चौकोनाचा बाहेरील फअब कोन आंतील समोरचे क कोनाचे बरोबर आहे; आणखी या दोन त्रिकोणामध्यें बप्र बाजू-बड बाजू; याजकरितां अफ बाजू ही डक बाजू-

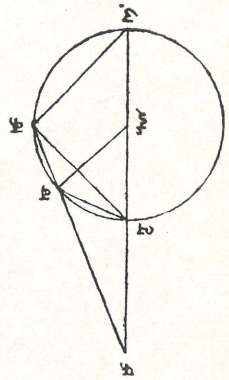

बरोबर

Courtesy : M. M. G. Sangrahalaya

93b. *A Course of Mathematics*, Vol. II, Bombay, 1828.

A

COURSE

OF

MATHEMATICS

IN THE

MARAT'HA LANGUAGE,

VOL. II

CONSISTING OF

ELEMENTS OF ALGEBRA,
LOGARITHMS,
ELEMENTS OF GEOMETRY,
APPLICATION OF ALGEBRA TO GEOMETRY,
PLANE TRIGONOMETRY,
MENSURATION:

WITH

TABLES OF LOGARITHMS.

TRANSLATED

FROM THE WORKS OF

DR. CHARLES HUTTON,

BY

Captain George Kitso Jervis,

BOMBAY ENGINEERS.

BOMBAY:
1828.

Courtesy : M. M. G. Sangrahalaya

93c. Title page of *a Course of Mathematics*, Bombay, 1828.

मुंबई ,
शके १७५०
इंग्रेजी सन१८२८
हें पुस्तक सर्कारी छापखान्यांत दगडावर छापिलें

Courtesy : M. M. G. Sangrahalaya

94a. Back of the title page of *a Marat'ha Dispensatory*, Bombay, 1828.

A

MARAT'HA DISPENSATORY.

CONTAINING,

I The natural history and medicinal properties of substances of the Materia Medica.

II The Pharmaceutical preparations and compositions of the Pharmacopeia of the London College of Physicians.

TRANSLATED

BY

Assistant Surgeon JOHN M'LENNAN, Bombay Establishment;

Superintendant of the Bombay Native Medical School.

Printed at the Government Lithographic Press

BY

P. D. RAMOS.

1828.

Courtesy : M. M. G. Sangrahalaya

94. Title page of *a Marat'ha Dispensatory*, Bombay, 1828.

थायछे,जे,पेहेलां ते सत्य मानवानें कठण पडेछे,पण,तर्कोनी सघळी परंपराओ मूळथकी फरीथी सोधीनें अनुभववीयो,एटले केवळ एवी रीतीये ते फळउपर पूरो विश्वास थायछे,— एवा काममां जे लोक यत्न करेछे. तेओनी बुद्धीनो एवा प्रकारनो उद्योग सदा सर्वदा तेओनें घणो मोटो संतोष आपेछे. अनुभवेकरीनें जे शोध सिद्ध थया छे तेओनो विचार,अनें जुदा जुदा शोधोये अनें अनुभवोयेकरीनें जे वास्तविको प्रगट थयो छे तेज आधारउपर करेला तर्कोनी परीक्षा,आ बेओथकी घणो संतोष थायछे; अनें जेणेकरीनें जुदां जुदां फळ मनमां ठसशे,अनें विद्याना सघळा हर्षभोगववानी योग्यता आवशे,एवुं साधन उपर कहेला साधनवगर बिजुं मळतुं नथी. जे लोकोनें विद्याना केटलाक भाग नरस अनें घणा श्रमे साध्य थवानाछे एवुं पेहेलां भासतुं हतुं,ते लोक,आगळ आगळ जेवो वत्तो वत्तो अभ्यास करता गया तेवो उत्तरोत्तर वत्तो वत्तो हर्ष पाम्या; कोईपण कठण विषय साध्य थयो तो तेमरस एवो नजर आवीनें तेउपर अभ्यास करवानी वत्ती प्रीति थायछे,अनें एवी रीतीये विद्यानो विषय स्वाधीन थयो तो ते विषयना आपण धणी थया एम आपणनें भासेछे. कोईपण माणसे एक दाहाडो नकामपणामां काहाडवो अथवा केटलीक नकामी वातोनावांचवामां काहाडवो,अनें बिजो दाहाडो वास्तविकोयेकरीनें

Courtesy : M. M. G. Sangrahalaya

95a. *Upoyogi Dnyanano Pustak Samuh*, **Bombay, 1830.**

उपयोगी ज्ञाननो पुस्तकसमूह.

आरंभकथन.

विद्याना

उद्देश, लाभ,अनें संतोष.

ए विषयोना

वाद.

१०३६४

आ मूळपुस्तक इंग्रेजीभाषामांछे,

तेनुं भाषांतर,

कापतेन जार्ज जार्विस साहेब,

इंजनेर,

एओये,जगन्नाथशास्त्री क्रमवंत एओनी

सहायताये,गुजराती भाषामां कर्युं.

मुंबई.

माहे जानीवारी,ईसवीसन्न १८३०,पौषमास,शके १७५१,

संवत् १८८६

Courtesy : M. M. G. Sangrahalaya

95. Title page of *Upoyogi Dnyanano Pustak Samuh*, **Bombay, 1830.**

नाईक असें होते तेंच चालविले सन सोळाशें सुमारें त्या कुळाचा एक पुरुष वेंगोजी नाईक होता, त्याला लोक जगपाळ ह्मणत. तो मोठी पुंडाई करीत असे त्याची बहीण शिवाजी महाराजाची मायआजी. मलावरीचे देशमूरव मुझारराव ते घाटगे यांचे कुळांत श्रेष्ठ होते, त्यांचें राहाणे स्वतांव देशीं असे; त्याचे देशाची मर्यादा व निंबाळकर यांचे देशाची मर्यादा या दोहोंमध्यें महादेवाचा डोंगर. ते घाटगे मान परगण्याचे देशमूरव होते. त्यांचे मूळपुरुषास ब्राह्मणीवंशाचे बादशाहाने मनसब† दिल्ली होती. ती तारीख कोणती व तो बादशाह कोणे नावाचा होता तें कळत नाहीं. विजापूरचा बादशाह इब्राहीम आदिलशाह, याणें घाटगे यांस सरदेशमुखी* व मुझारराव असें नाव, सन सोळाशें सविसांत दिलें. पूर्वी पासून घाटगे यांचे कुळाचा स्वभाव आपल्ये आपल्यांत भांडावें असा लौकांत प्रसिद्ध आहे. माने यांचे मूळपुरुष इसवडचे देशमूरव होते, त्यांची जागा व घाटगे यांची आगा दोन्हीं शेजारीं होत्या. ते विजापूरकरांजवळ शिलेदारी करून विख्यात झाले. घोरपडे यांचें मूळचें उपनाव भोंसले होतें. त्यांचा एक पुरुष कोंकणचा मोठा कठीण किल्ला घ्यावयाकरितां, घोरपडीचे कमरेस व आपल्ये कमरेस एक दोरी बांधून, घोरपड किल्यावर चढवून त्या दोरीवरून आपण किल्यावर गेला; आणि तो किल्ला घेतला. ह्मणून त्याचें नाव घोरपडे पडलें आहे, असें बखरेवरून वाटतें. विजापूरचे बादशाहींत त्याची देशमुखी होती, त्याचे कुळास नावें दुसरीं, त्या नावांतच दोन होतीं एक कापशे‡, आणि एक मुधोळ. कापशे वारणातीरीं होते; आणि मुधोळ घटप्रभेचे कांठीं असत. इफळे विजापुराजवळ झट परगणा आहे तेथचे देशमूरव. यांचें पूर्वीचें उपनाव चव्हाण हे इफळापुरीं पाटिलकी करीत ह्मणून, यांचें नांव इफळे असें पडलें. विजापूरसरकारांतून त्यांस मनसब अधिकार मिळाला होता; परंतु दुसरें कांहीं वेगळें नाव मिळालें नाहीं. सावंत पहिलेपासून वाडीचे देशमूरव, त्याणीं पोर्टुगीसलोकांशीं फार चांगली लढाई केली ह्मणून बादशाहानें त्यांचे नांवांस बहादर असें पद जोडिलें त्यापासून सावंत बहादर असें त्यांस लोक ह्मणूं लागले. त्यांचें मूळचें उपनाव भोंसले. त्यांजवळ नुस्ती पायदळ फौज होती, आणि त्या मुलुखीं दुसऱ्या फौजेचा उपयोग नव्हता त्या वाडीभोंतास कु-

† मनसब ह्मणजे, मोंगलाईत स्वारांचे सरदारी सारिखा अधिकार होता, तो कधीकधीं १०००० दहा हजार स्वारांचा असे. ते लोक त्याचे खर्चाप्रमाणे त्यास जहागीर देत असत.

* सरदेशमुखास विजापूरचे बादशाहींत वसूलाचा विभाग किती होता तो कळत नाहीं; परंतु दिल्लीचा औरंजेब बादशाह याचे वेळेस कित्येक सरदेशमुखांना शेकडा दोन रुपये प्रमाणें विभाग होता.

† शिलेदार ह्मणजे जो आपल्ये सत्तेचा घोड्यावर बसून धण्याची चाकरी करितो तो, आणि जो धण्याचे घोड्यावर बसून चाकरी करितो तो बारगीर.

‡ कापशे यांस विजापूरचे सरकारांत नवकस ह्मणत, आणि मुधोळास सातकस ह्मणत.

डाळ

Courtesy : M. M. G. Sangrahalaya

96a. *Marathyānchi Bakhar*, **Grant Duff, Bombay, 1829.**

मराठ्यांची बखर

सन हजार

रुकमारें मुसलमानलोक

हिंदुस्थानांत संचारकरूं लागल्या पासून

सन अठराशें अठरांत मराठ्यांचें

राज्य इंग्रेजानीं

घेतलें तोंपर्यंत ही बखर.

मुंबईमध्यें सरकारी छापखान्यांत

छापिली सन इशवी अठराशें

एकुणनीस

Courtesy : M. M. G. Sangrahalaya

96. Title page of *Marathyānchi Bakhar*, **Grant Duff, Bombay, 1829.**

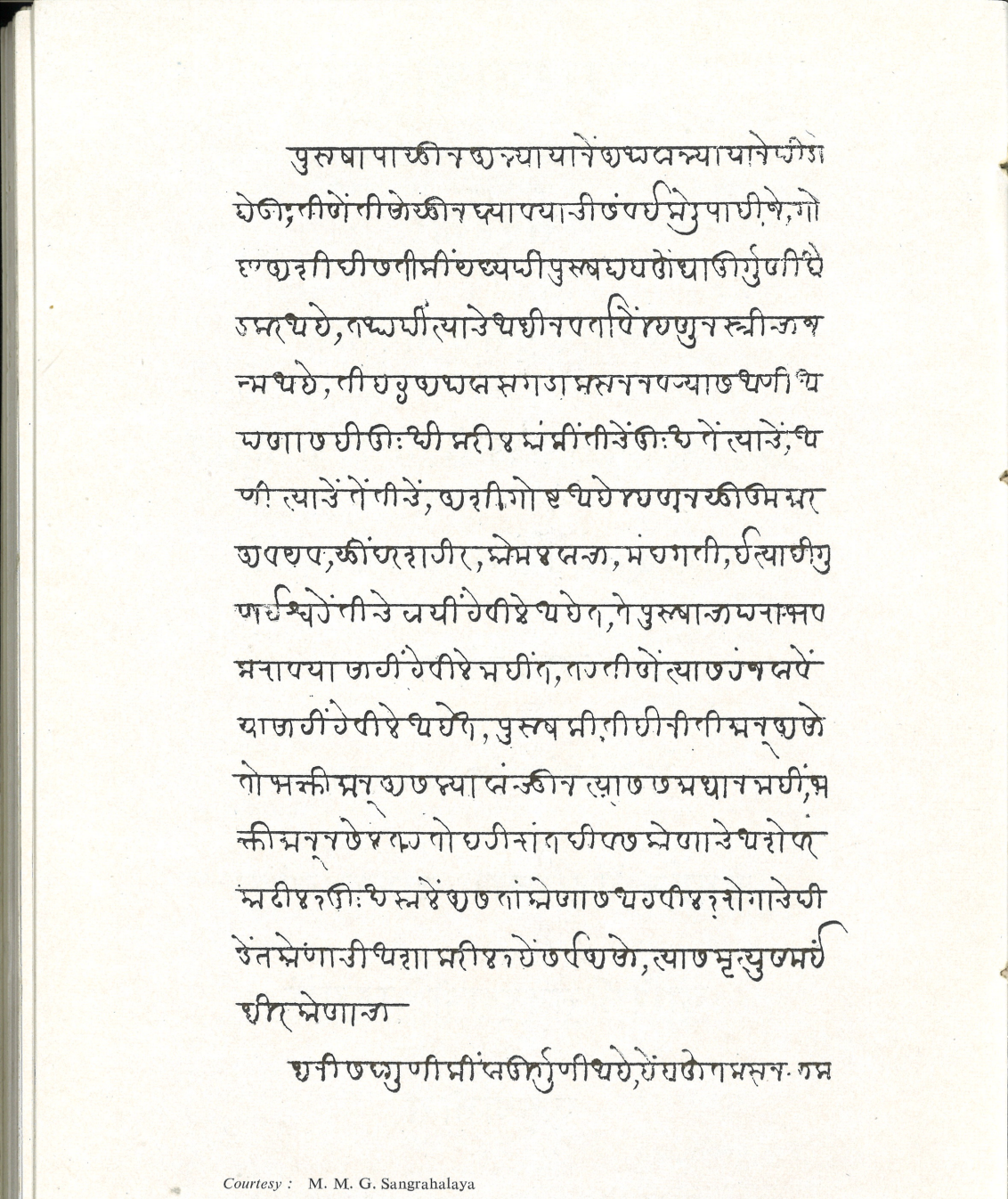

Courtesy : M. M. G. Sangrahalaya

97a. *Marathi Bodha-Vachane*, **Bombay, 1833 (Modi Lithograph).**

मराठी

बोधवचनें

शिक्षामंडळी साठीं

छापिलीं

चतुर्थावृत्ति

Lithographed by R. Pereira

मुंबई

Bombay

ईसवी सन १८३३

1833.

Courtesy : M. M. G. Sangrahalaya

97. Title page of *Marathi Bodha-Vachane*, Bombay, 1833.

इंग्लिश व्याकरणाचा मुळगोष्टी

शब्दाचे अनेक प्रकार भिन्न भिन्न करणें प्रकृतीस प्रत्यय लावणें, शब्दांची रचना करणें, इत्यादि संबंधी प्रक्रिया जांत सांगीतलेली असती. अशीजी विद्या आहे, तिला संस्कृत भाषेंत व्याकरण म्हणतात; आणि इंग्लिश भाषेंत (Grammar) ग्रॉम्मॉर् म्हणतात; मराठी भाषेंत या विषयीं नाव प्रसिद्ध नाहीं, पण शब्दशास्त्र असें म्हणावें.

इंग्लिश भाषा शिकणारांस वर्णोच्चार शुद्ध यावा, आणि वाक्यरचना करायास यावी म्हणून इंग्लिश व्याकरण शिकलें पाहिजे.

इंग्लिश व्याकरणाचे चार विभाग आहेत; त्यांला इंग्लिश व्याकरणांतील पंडितानीं (Orthography) ऑर्थॉग्राफि, म्हणजे शब्दप्रकरण, व (Etymology) ऍटिमॉलॉजी म्हणजे धातुविभक्तिप्रकरण, व (Syntax) सिनटॉक्स म्हणजे प्रयोगप्रकरण, व (Prosody) प्रॉसॉडि, म्हणजे कविताप्रकरण, अशीं नावें दिलीं आहेत; त्या चार विभागांविषयीं प्रत्येकीं सांगतों.

ऑर्थॉग्राफि किंवा शब्दप्रकरण

शब्दप्रकरणांत वर्णाचे उच्चार, आणि रूपें, आणि शब्दाला काय काय वर्ण पाहिजेत, त्या विषयींचा नेम सांगीतलेला आहे.

इंग्लिशभाषेंत सव्वीस वर्ण आहेत; त्या प्रत्येक वर्णास दोन दोन रूपें आहेत, एक मोठें आणि एक लहान त्यांत मोठ्याला (Capitals) कॉपिटॉल्, म्हणजे मथळ्याचा वर्ण असें नाव आहे.

ग्रंथ छापायाचे वर्ण आणि हातानें लिहायाचे वर्ण यांतही प्रायः रूपकृत कांहीसा भेद आहे, पहिले (Roman) रोमॉन् या चालीचे, आणि दुसरे (Italic) इतॉलिक् या चालीचे प्रायः आहेत.

आतां वर्णाचीं नावें, रूपें, आणि उच्चार खालीं लिहितों.

वर्णाचे

Author's Collection

98a. *The Principles of English Grammar*, 2nd Edition, 1833.

The Principles of ENGLISH GRAMMAR.

2nd EDITION.

इंग्लिश भाषेचा व्याकरणाची मूळपीठिका

मराठी भाषेंत लिहिली.

दुसरी आवृत्ति

BY THE REV. J. STEVENSON, A.M.
Of the Scottish Mission, Bombay.

How much better is it to get Wisdom than Gold.

Lithographed for the Bombay Native Education Society
By R. Prera.

Bombay,
1833.

Author's Collection

98. Title page of *the Principles of English Grammar*, 2nd Edition, 1833.

नेकरून महत्शक्तिचे फल होतें. यांचें कारण असें आहे की नळीतील उदकाचें चेपण त्या पिशवींतील संपूर्ण उदकाचा बिंदूंवर असतें. काकीं उदक पहिल्याने तें पिशवीचा बाजूस दाबितें, मगवर जो भार असतो त्यास दाबितें. म्हणोन त्या वजनास पाण्याचा अनेक नख त्या उचलितात. ज्या नखतीतून एकएकीचा जोर नळीतील पाण्या इतका जोर असतो. जेथेंमोठे जोराची गरजपडते तेथेया, नियमाचा उपयोग करितात, व तशीच एकादीवस्तु मोठे जोराने दाबायाची असते किंवा लोखडाचो कोंबी व मोठे दोर यांचा जोराची परीक्षा पाहायाची असत्ये किंवा पाण्याचा मार्गांत ओलेले उंच मातीचे ढीग उचलायाचे असतात तेथे या उदकाचा शक्तीचा उपयोग करितात व दुसरे पुष्कळ कार्याकरितां याचा उपयोगकारतात. या कारणावरून २० फूट खाबीचे नळीनें १८ मण पाणी फार जोराने फुटतें. याच आधारावर भूमि कंपाचे कारण आहे. उदक एके अरुंद छिद्रातून मोठे गुहेत वाहतें, व तें पर्जन्याचें पाणीजायास दुसरा मोठा रस्तानसला म्हणजेधरणी कंप होतात हें धरणी कंपाचें कारण आहे. दुसरा अनुभव हा कींकशाही वाकड्या नळीमध्यें पाणीओतलें असता त्या नळीचा सर्व वांकात पाणी समान उंचीवर राहील यावरून आणखी त्याचे एक सारखेचेपण असतें हें प्रत्ययासयेते, कांकी तेचेपण जर समान नाही तर नळीचा भिन्नभिन्न अवयवांत पाणी अधिकउणें चढेल. तिसरा अनुभव हा की द्रव पदार्थ जेवढे जोराने आपल्यास चेपितो तेवढे जोराने तो इतर जातीय द्रव पदार्थास चेपीत नाही तथापि त्याचा भार त्याचरीतीने इतर पदार्थावर पडतो या प्रकारेकरून बरोबर समसपाठीचा निश्चय करण्याकरितां

यंत्र

Courtesy : M. M. G. Sangrahalaya

99a. *On the Advantages of Pure and Mixed Mathematics*, **Bombay, 1835.**

A COURSE

OF

PUBLIC LECTURES

DELIVERED IN THE ELPHINSTONE COLLEGE

AT BOMBAY

On the advantages of Pure and Mixed Mathematics

Translated

INTO THE MARATHEE LANGUAGE

For the use of the Natives.

PRINTED AT THE DURPUN PRESS

1835.

Courtesy : M. M. G. Sangrahalaya

99. Title page of *Mathematics*, Bombay, 1835.

तें झालेलें वर्त्तमान मडमीने आपल्या खोलींतून पाहिलें, आणि चाकराकडून त्या ह्यातारीला खाया ला व पांघरायाला पाठवून दिल्हें. मग जेव्हां शेरिबाईची मडमीशीं गांठ पडली, तेव्हां दोघींचीं संभाषणें याप्रकारें झालीं; मडमीने तिला विचारिलें, अगे तूं जेवीत असतां कोण तुझ्याजवळ आली होती बरें?

शेरिबाई.—ती भीकमागी एक ह्यातारी आली होती.

मडम.—तिला तूं काय दिल्हेंस?

शे.—मी तिला काय देऊं? मीहि गरीब दुबळीच आहें.

Courtesy : M. M. G. Sangrahalaya

100a. *Chamatkarik Gosti, the Ayah and Lady*, **Bombay, 1838.**

चमत्कारिक गोष्टो.

THE AYAH AND LADY

Modified and Translated,

BY MRS. FARRAR,

OF THE CHURCH MISSION, NASIK.

मुकाम नाशिक सन १८३८.

No. 32. *BOMBAY TRACT AND BOOK SOCIETY.*

BOMBAY:

Printed at

THE AMERICAN MISSION PRESS.

M.DCCC.XXXVIII.

Courtesy : M. M. G. Sangrahalaya

100. Title page of *Chamatkarik Gosti*, **Bombay, 1838.**

अनियमित क्रियापदें.

नौकेंत म्या मीठ भरलें, आणि मनुष्यांस आज्ञा दिल्ही.
ती नौका भरून त्याने कननूरास पाठविली.
सांभाळ म्या दिल्हेला चाकू सांडूं नको.
तो त्या शहराहून येतांना मार्ग चुकला.
मार्ग चुकून तो उशीराने पोंहचला.
वरा करा आणि पत्र लिहा.
त्याने मजकडून तें पत्र त्वरित लिहवविलें.
त्याने लेखणी करून लिहायास प्रारंभ केला.
नाना नारायणाच्या घरीं मला उधां भेटा.
मी चार मैल चाललों आणि मला कोणी भेटला नाहीं.
आह्मी भेटून त्याजविषयीं संभाषण केलें.
तो भला मनुष्य आहे ह्मणून सर्वांचें देणें फेडितो.
चि०ाची मुद्दत भरावयाच्यापूर्वी त्याने मला पैका भरून दिल्हा.
सर्वांस चुकवून दिल्यामुळें मला त्या गोष्टीविषयीं चिंता नाहीं.
हें रोप जमीनींत ठेव ह्मणजे तें जीवंत राहील.
त्याने आपलें सर्व अवशिष्ट द्रव्य सावकारींत ठेविलें.
त्याने आपला पैका सावकारींत ठेविल्यामुळें त्यास चांगलें व्याज मिळतें.

Courtesy : M. M. G. Sangrahalaya

101a. *Vakkyavali*, Bombay, 1839.

वाक्यावली

इंग्रेजी आणि मराठी.

IDIOMATICAL EXERCISES,

ILLUSTRATIVE OF THE

PHRASEOLOGY AND STRUCTURE

OF THE

ENGLISH AND MARATHI LANGUAGES.

BY JOHN WILSON, D.D.

2nd Edition.

BOMBAY:

SOLD BY GOVIND NARAYAN,
AT THE GENERAL ASSEMBLY'S INSTITUTION.

M,DCCC,XXXIX.

Courtesy : M. M. G. Sangrahalaya

101. Title page of *Vakkyavali*, Bombay, 1839.

बोधसागर

पुस्तक १ अंक ५

मुंबईंत सध्या कितीएक पुरातन कुळांतील लोक वसत आहेत त्यांचा वृतांत, व इसवी सन १४०० शें वर्षांमागें या मुंबई टापूचीं दोन चार बेटें होतीं असें अनुमान करण्याचीं कारणें; या विषयीं, मेहेरबान मर्फि साहेबानें लिहिलें, तें असें.

अंक २

पळशे जोशी, आपणास ब्राह्मण ह्मणवितात, परंतु ब्राह्मण लोक त्यांजबरोबर अन्न व्यवहार ठेवीत नाहींत, आणि त्यांचें ब्राह्मणत्वहि कबूल करीत नाहींत, परंतु पुष्कळ दिवसांपासून मुंबईमध्यें त्यांस ब्राह्मण असें ह्मणतात यांत संशय नाहीं. कारण, रघुनाथ जोशी याजकडे रिकार्डर कोर्टाच्या शिक्क्याचा कागद आहे, त्याजवरून असें दिसतें कीं, त्यावेळीं इंग्रज सरकार त्यांस ब्राह्मण ह्मणत होतें, आणि हाल्लींहि कित्येक परभू लोकांमध्यें ते उपाध्ये आहेत.

सोम सूर्य वंशी क्षात्रिय राजानीं पैठणाहून पळून येऊन कोंकणांतील कांहीं देश जिंकून, तेथें आपलें राज्य स्थापिलें, आणि माहीम बेट राजधानी केलें, त्या सूर्य वंशी राजाचे आपण

Courtesy : M. M. G. Sangrahalaya

102a. *Bodh Saugur*, **Devanagari Type, Bombay, 1849.**

BODH SAUGUR

पुस्तक १ **बोधसागर** अंक ५

माहे सपटेंबर

सन इसवी १८४९

मुकाम मुंबई

गणपत कृष्णाजी यांचे छापखान्यांतछापलें

Courtesy : M. M. G. Sangrahalaya

102. Title page of *Bodh Saugur*, **Bombay, 1849.**

दार हा मुंबईहून सिंधेंत रवाना झाला, आणि सर्व लश्कराच्या सरदारीचा व दरबारी वकिलातीचा अधिकार त्यानें चालवावा असा हुकूम झाला. हा सरदार चतुर व धूर्त्त असून उत्तम इंग्लिश लोकांप्रमाणें सरळ स्वभावाचा होता. त्यानें अमीर ह्यांशीं सरळ बोलणें करण्यास आरंभ केला; आणि इंग्लिश लश्करांच्या जाग्यांविषयीं वारंवार तंटा न पडावा ह्मणून करांची, सक्कर, शिकारपूर, वगैरे जागा इंग्लिशांस अमिरांनीं द्याव्या; भावळपूर एथील नवाबास* देण्याकरितां सबजलपर वगैरे कांहीं प्रांतही स्वाधीन करावे; नदीमध्यें व्यापाऱ्यांस त्यांनीं उपद्रव करूं नये; आणि ह्या सर्व नुकसानांबद्दल इंग्लिश सरकारानें त्यांस खंडणी दरोबस्त माफ करावी; असा नव्या तहनाम्याचा मसुदा ठरून गवर्नरजनरल ह्यांजकडून आला होता, त्या तहनाम्यावर सही करण्याविषयीं त्यांस जनरल साहेबानें तगादा केला, आणि तहनामा मान्य न केल्यास मुलूख घेऊं असें भय घालून त्यानें युद्धाची सिद्धता करण्याचें आरंभिलें.

१८ व्याची तयारी पाहून अमीर ह्यांनीं आंतून लढाईची तर्तूद करून बलोची लोकांस जमविण्याचा उद्योग चालविला. जनरल नेपियर साहेबाकडून तहनामा मान्य करण्याविषयीं वारंवार यादी जात; आणि अमिरांकडून कांहीं सामोपचाराचीं उत्तरें, कांहीं प्रार्थना, कांहीं रागाचे निरोप, परत येत; परंतु

*भावळपूर एथील नवाबानें युद्धामध्यें फार मदत केली होती, आणि त्यानें दोन तीन पिढ्यांपासून इंग्लिश सरकारासीं फार सालसपणानें वर्तणूक केली होती, ह्मणून हें त्यास गवर्नरजनरल साहेबांनीं बक्षीस दिलें.

Author's Collection

103a. *History of British India,* **American Mission Press, Bombay, 1854.**

HISTORY OF BRITISH INDIA;

Abriged from English Works.

BY THE LATE

BAL GUNGADHUR SHASTREE JAMBHEKUR;

REVISED AND PREPARED FOR THE PRESS

BY

MAJOR T. CANDY.

SECOND EDITION.

1854.

हिंदुस्थानांतील इंग्लिशांच्या राज्याचा इतिहास,

इंग्रेजी भाषेंतील मूळग्रंथांवरून संक्षेपरूपानें

माजी बाळगंगाधर शास्त्री जांभेकर

ह्यांनीं मराठी भाषेंत केला, तो

मेजर क्यांडी साहेब

पाठशाळेचे सुपरिंटेंडेंट ह्यांनीं शोधिला.

आवृत्ति दुसरी.

मुंबईमध्यें अमेरिकन मिशन छापखान्यांत छापिला. इ० स० १८५४.

Author's Collection

103. Title page of *History of British India,* **American Mission Press, Bombay, 1854.**

दारूचें दुकान आहेच आहे; मग मोठमोठ्या गांवीं किंवा शहरांत तर पुसूंच नका, हजारों दुकानें असतात.

आतां, फार किमतीची दारू झटली, तर शेरी, शांपेन, क्लरेट, पोर्टवाइन, वगैरे प्रकारची आहे, व ही फार महाग असल्यामुळें आमच्या देशांतल्या गरीब लोकांस मिळत नाहीं. हे गरीब लोक जी दारू पितात तिचे प्रकार, वेवडा, ब्रांडी, बीर, ताडी, वगैरे आहेत. वर जी भारी किमतीची दारू सांगितली, तिच्या पेक्षां हलक्या किमतीच्या दारूने अम्मल फार चढतो; परंतु भारी किमतीच्या दारूने झणजे कैफ येत नाहीं, असें नाहीं. ह्या दारूने मनुष्याची दशा दशा उडून जाती. दारू पितांना कदाचित् गोड लागत असेल, पण पुढें तिच्या पासून परिणाम फार भयंकर होतात. दारू प्याल्यावर पहि-

ल्याने गुंगी येती, मग हात पाय कांपूं लागतात, शुद्धि जाती, मी कोण आहें कोठें काय करितों, ह्याचे अगदीं भान राहत नाहीं. जो मनुष्य दारू पितो, त्याचा कोणी विश्वास धरीत नाहीं. एकादा छाकटा रस्त्यांतून जाऊं लागला असतां रस्त्यांतलीं माणसें त्याला भिऊन दूर होतात. गटरांत पडलेले कितीएक छाकटे, ह्या पुणें शहरांत व मुंबईत नेहमीं पाहण्यांत येतात. कधीं कधीं असेंहि घडतें, कीं जर एकादा छाकटा रस्त्यांतून दारू पिऊन जात असला, तर तो रस्त्यांत धाडदिशी पडतो, त्याचें नाक तोंड चेंचतें, हातपाय मोडतात, डोकें फुटतें, व कधीं कधीं दारूबाज जिवासहि मुकले आहेत.

दारूने शरिरांत दाह होतो, पोटांत आग पडती, आंतडीं करपून जातात, डोळे लाल हो-

Courtesy : M. M. G. Sangrahalaya

104a. *Ammal Karanyapasoon Nash*, **Devanagari Type, Bombay, 1855.**

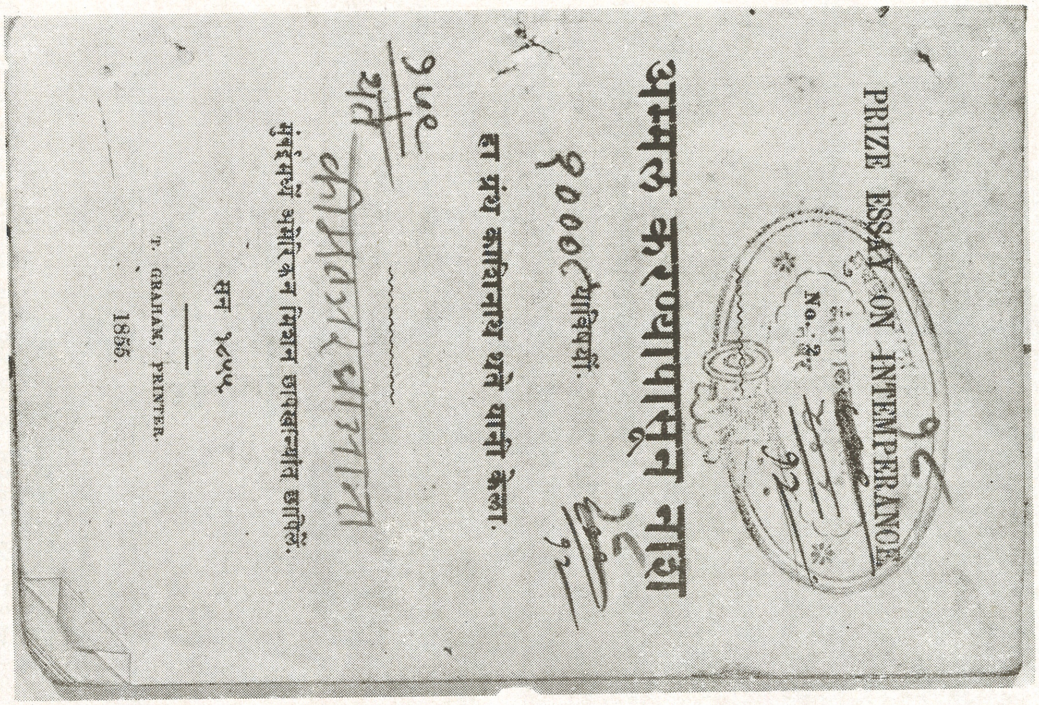
PRIZE ESSAY ON INTEMPERANCE.

अम्मल करण्यापासून नाश

१०००

ह्या ग्रंथ कविनाथ धर्मे यानी केला.

मुंबईमधें अमेरिकन मिशन छापखान्यांत छापिलें.

सन १८५५.

BOMBAY: AMERICAN MISSION PRESS.
T. GRAHAM, PRINTER.
1855.

Courtesy : M. M. G. Sangrahalaya

104. Title page of *Ammal Karanyapasoon Nash*, **Bombay, 1855.**

३४; डब्लिन, आणि केंब्रिज, २५; लिनकान, २४; लंडन, २१; आणि पारिसमध्यें केवळ १८.

प्र०- अहोरात्रांत फार पाऊस केव्हां पडतो ?

उ०- दिवसापेक्षां रात्रीं फार पाऊस पडतो. कां कीं, रात्रीच्या थंडीनें हवा संकुचित होऊन विच्छेदनरूपानें बाष्प धारण करण्याची जी तिची शक्ति ती अगदीं कमी होते.

प्र०- * उन्हाळ्यांत फार पाऊस पडतो कीं हिंवाळ्यांत ?

उ०- सप्तंबरापासून मार्चापर्यंत फार पाऊस पडतो; परंतु मार्च आणि सप्तंबर या महिन्यांत अधिक जबर पाऊस पडतो.

प्र०- मार्चापासून सप्तंबरापर्यंत जितका पाऊस पडतो त्यापेक्षां सप्तंबरापासून मार्चापर्यंत अधिक पाऊस कां पडतो ?

उ०- हवेचें मान सतत कमी होत असतें, आणि बाष्प धारण करण्याची तिची शक्तिही कमी होत असते, तेणेंकरून तिच्यांतील वाफेचा कांहीं अंश पर्जन्यरूपानें बाहेर बहुधा अवश्य पडतो.

प्र०- पृथ्वीच्या कोणत्या भागांत पाऊस अतिशयच पडतो ?

उ०- विषुवद्वृत्ता जवळचा आणि जसजसें ध्रुवाकडे जावें तसतसें पर्जन्य परिमाण कमी होतें.

पृथ्वीच्या दुसऱ्या कोणत्याही भागांत १२ महिने पाऊस पडतो, त्यापेक्षां विषुवद्वृत्ताजळ पावसाळ्यांत जरी अधिक पाऊस पडतो, तरी तेथें पाऊस पडण्याचे दिवस फार थोडे असतात हें लक्षांत ठेविलें पाहिजे.

प्रकरण २५.

उदक.

प्र०- पाणी कशाचें झालें आहे ?

उ०- आक्सिजन आणि हैद्रोजन ह्या दोन वायूंचें झालें आहे.

* सदरहू प्रश्न आपल्यास मोठा असंगत दिसतो खरा; परंतु वाचणारानें इतकें लक्षांत ठेवावें कीं, ही व दुसऱ्या यासारख्या ज्या कित्येक गोष्टी या ग्रंथात सांपडतील, त्या सर्व विलायतेच्या संप्रदायावरून लिहिल्या आहेत — भाषांतर कर्त्ते,

Author's Collection

105a. *Guide to the Scientific Knowledge*, Bombay, 1856.

GUIDE TO THE SCIENTIFIC KNOWLEDGE.

BY

The Rev. Dr. Brewer

TRANSLATED INTO MARATHI

FOR

THE DECCUN VERNACULAR TRANSLATION SOCIETY

BY

SUCCARAM RAMCHUNDRA DEXIT AND VISHNOO UMRITROW.

REVISED AND CORRECTED

BY

HARI KESHAVAJI AND KRISHNA SHASTRI BHATVADEKAR.

BOMBAY:

PRINTED AT GUNPUT KRISHNAJI'S PRESS.

1856.

Author's Collection

105. Title page of *Guide to the Scientific Knowledge*, Bombay, 1856.

Author's Collection

105b. Decorated Title page of the publications of the Dakshina Prize Committee.

मग उगाचि कां शंकामनांत आणितेस ?

सीता—तर मग आपण निःशंक पुढें जाऊं.

(असें ह्मणून दोघी पुढें जातात.)

राम०—हे भगवती गोदावरी तुला नमस्कार असो.

वासंती—रामदेवा, आनंदाची गोष्ट झाली. सीतादेवीचा पुत्र गजराज स्त्रीसहवर्तमान विजयी होऊन आला.

राम०—हे पुत्रका, विजयी आणि दीर्घायूहो.

सीता—काय आश्चर्य हें! एकून माझा लाडका वत्स इतक्या योग्यतेचा झालाना ?

राम०—हे महादेवी जानकी, तूं मोठ्यादेवाची होस. पहा.

श्लोक.

ज्यानेंबाळपणींतुझ्याचजवळीयेऊनि* दंतांकुरें ॥
ओढावातव† कर्णपल्लवभयेंदूरूनि‡ किंवाकरें ॥
तोहापुत्रतुझा§ गजायुतबळीझालाकसागेपहा ॥
जेंकल्याणघडे॥ वयांततरुणाल्याजाहलापात्रहा ॥ २० ॥

सीता—ह्याला उदंड आयुष्य असो. आणि ह्याला स्वस्त्रीशीं वियोग कधीं नघडो.

राम०—गे सखि वासंती, बायकोची बरदास्त कशीठेवावी ह्याविषयींचें चातुर्य हा वत्स कसाशिकला आहे पहा!

श्लोक.

¶ श्रांता** स्वकांतानिरखूनिसव्वरी ॥
†† करीकरानें‡‡ जलसेकतीवरी ॥

---

* दंताग्रानें. † काना वरचा भूषण रूप पल्लव. ‡ शुंडाग्रानें.
§ दहासहस्र हत्तींचें बळज्यास. ॥ तरुणवयांत.
¶ दमलेली. ** स्वस्त्री. †† सोंडेनें. ‡‡ शिडकाव.

Author's Collection

106a. *Uttararāma Charitra Nātak*, **Desoza's Press, Bombay, 1859.**

उत्तररामचरित्र नाटक

समांकी,

हा ग्रंथ संस्कृत मूल ग्रंथावरून

मराठी भाषेंत

परशुरामपंत गोडबोले

ह्यांनीं केला,

तो दक्षिणाप्रैजकमाटीनें पसंत करून

मुकाम मुंबई येथें;

एल. एम. डीसोझा ह्याच्या छापखान्यांत छापविला.

इसवी सन १८५९.

शके १७८१.

Author's Collection

106. Title page of *Uttararāma Charitra Nātak*, **Desoza's Press, Bombay, 1859.**

धर्मत्राणाकरितां, जो मारी सबळ असुरवीरांतें ॥
यास्तव ह्मणती झालें, आहे अभिधान **वीरहा** त्याते ॥ ६६ ॥
मा ही भगवद्विद्या, तीचा स्वामी म्हणोनि **माधव** हा ॥
भवसिंधूस तराया, तदुपासन[1] हाच बा उपाय महा ॥ ६७ ॥
मधु[2] जैंवि परां[3] प्रीती, उपजवितो हां तसेंच कीं करितो ॥
आवड उपासकां बहु, याची **मधु** नाम ह्मणुनि हां धरितो ॥ ६८ ॥
शब्दादिरहित[4] ह्मणउनि, होतनसे इंद्रियांस गोचर[5] तो ॥
त्यास **अतींद्रिय** ह्मणती, त्याच्या नामींच साधुचित्त रतो ॥६९ ॥
ज्याची मोठी प्रबळा, जीवांला मोहकारिणी माया ॥
त्यास **महामाय** असें, नाम दिलें गर्व त्यापुढें वाया ॥ ७० ॥
जगदुत्पत्तिस्थितिलय, करण्याचा ज्यास फार हव्यास ॥
त्यास **महोत्साह** असें, नामसहस्रांत बोलिला व्यास ॥ ७१ ॥
आहेच जो बळाचा, सागर ज्याच्या बळा नसे गणती ॥
बलवंताचें बल हा, ह्मणुनि **महाबल** असें तया ह्मणती ॥ ७२ ॥
मोठी बुद्धि जयाची, असती जे बुद्धिमंत त्यांमाजी ॥
जो मुख्य त्यासचि **महा, बुद्धि** ह्मणावें असा तया राजी[*] ॥ ७३ ॥
ज्याचें मायालक्षण, वीर्य महा होय ज्याजपासाव[6] ॥
जग झालें ह्मणुनि **महा, वीर्य** असें हें दिलें तया नांव ॥ ७४ ॥
ज्या माजि शक्ति मोठी, कार्यानुगुणा[7] अनेक विध राहे ॥
ह्मणऊनचि त्यास **महा, शक्ति** असें नाम ठेविलें आहे ॥ ७५ ॥

---

१ विष्णूची उपासना. २ मध. ३ अन्याला. ४ ईश्वर. ५ शब्दस्पर्शादिविषयहीन. ६ गम्य. ७ औत्सुक्य. ८ बलंबलवतांचाहमित्युक्तेः ९ ज्यापासून. १० कार्यसमर्था. *वश.

Author's Collection

107a. *Nāmārth Dipikā*, **Induprakash Press, Bombay, 1866.**

नामार्थदीपिका

या नावांची

प्राकृत आर्याबद्ध

विष्णुसहस्रनामांची व्याख्या

परशुरामपंत गोडबोले

यांनीं केली

ती

मुंबईत

इंदुप्रकाश छापखान्यांत छापली

शके १७८८

सन १८६६

हें पुस्तक १८४७ च्या २० आक्टाप्रमाणें नोंदलें आहे.

Author's Collection

107. Title page of *Nāmārth Dipikā*, **Induprakash Press, Bombay, 1866.**

(९)

भाग ३

शब्द सिद्धि विचार.

शब्द ह्मणजे वाक्याचा अर्थवान् जो अवयव तो; जसें, ईश्वरास पूजितो यावाक्यांत ईश्वरास आणि पूजितो हे दोनही अवयव अर्थवान् आहेत. शब्दांचे भेद पांच आहेत; १ **नाम** २ **सर्वनाम** ३ **विशेषण** ४ **क्रियापद** आणि ५ **अव्यय.**

नाम.

जा शब्दाने* जा पदार्थाचा बोध होतो तो शब्द त्या पदार्थाचें **नाम** होय; उदाहरण, **गोविंदा, पृथ्वी, पाणी** इत्यादि.

नामें **विशेष** आणि **सामान्य** अशीं दोनप्रकारचीं आहेत.

विशेषनाम ह्मणजे ठेविलेलें नाव किंवा परंप-

* एथें शब्द या शब्देंकरून विभक्ति योग्य सर्व प्रकारचें नाम, सर्वनाम आणि विशेषण इतके घेतले पाहिजेत.

Author's Collection

108. *Mahārashtra Bhāṣecen Vyākaraṇa*, **Bombay, 1850.**

महाराष्ट्र भाषेचें व्याकरण.

गंगाधर शास्त्री फडके इन्स्पेक्टर

राहणार प्रांत अष्टागर

पेठा नागावें

निसूबत् बोर्ड आफ् इडयुकेशन

याणीं सरकारी मराठी शाळांकरितां

पुनः सुधारून केलें

आवृत्ति चवथी

मुंबईत

गणपत कृष्णाजी यांचा छापखान्यांत छापिलें

शक शालिवाहन १७७२ माहे भाद्रपद

इशवी सन १८५० माहे सपटेंबर..

Author's collection

108a. **Title page of** *Mahārashtra Bhāṣecen Vyākaraṇa*, **Bombay, 1850.**

तेथे जाऊन राहिला. पुढें त्या सुमित्रेला नऊ महिने पूर्ण झाल्यावर पुत्र जन्मला. तेव्हां सुलोचनाने अतिउल्हासाने बाराव्या दिवसीं बारसें केलें. आणि कुलालशाळेंत जन्मला म्हणून त्याचें शालिवाहन* असें नाव ठेविलें.

तो शालिवाहन पांच वर्षांच्या वयांत आला. तेव्हांपासून त्याने आपलीं संवगडीं मुलें जमवून त्यां आपण राजा व्हावें, आणि कोणी प्रधान, कोणी सेनापति, असें कल्पून राज्यप्रकरणींचा खेळ खेळत असावें.

एका दिवसीं त्या कुंभारशाळेंत गांवजोशी पंचांग सांगावयास आला. तेव्हां शालिवाहनाने त्याला पुसलें जोशीबावा आमच्या राज्यास यंदा कसें आहे. जोशी ही त्या मुलाचें कौतुक पाहून विनोदाने बोलला, माहराज मी सांगेन,

* मराटी बखरेंत चौथ्या पृष्टांत शालिवाहन नामें कोणी एक नीच जातीचा पुरुष असें लिहिलें आहे. यार्चे कारण हेंच असेल कीं शालिवाहन कुंभाराच्या पोटीं जन्मला असी लोकांत दंतकथा आहे. दुसरें कारण असें कीं तो कुंभारशाळेंत जन्मला खरा. परंतु तो कानीन ब्राह्मण होता. असें या इतिहासावरून दिसतें.

Author's Collection

प्रस्तावना.

हिंदुशास्त्राच्या मानाने कालाचे चार विभाग केले आहेत. कृतयुग, त्रेतायुग द्वापारयुग. आणि कलियुग. कलीच्या अंती प्रलय झाल्यावर पुनः कृतयुग, त्रेतायुग, असी कालचक्रगति पुराणांत सांगितली आहे. व ज्योतिर्मान ही असेंच आहे.

कृतयुगप्रमाण वर्षे, १७२८०० त्रेतायुगप्रमाणवर्षे, १२९६००० द्वापारयुगप्रमाण वर्षे ८६४००० आणि कलियुगप्रमाण वर्षे ४३२००० पैकी चालता शक १७६१ पर्यंत (सन १८४० सां पर्यंत). भुक्त कली ४९३८ शेषकली ४२७०६२.

युधिष्ठिरोविक्रमशालिवाहनौततस्तुराजा
विजयाभिनंदनः ॥ ततस्तुनागार्जुनकल्कि
भूपतिःकलौ षडैतेशककारकानपाः ॥ १ ॥

Author's Collection

श्रीगणेशाय नमः ॥

ब्रह्मा रुद्रः कुमारो हरिवरुणयमा वह्निरिन्द्रः कुबेर
श्चन्द्रादित्यौ सरस्वत्युदधिघननगा वायुरुर्वी भुजङ्गाः ।
सिद्धा नद्यो ऽश्विनौ श्रीर्दितिरदितिसुता मातरश्चण्डिकाद्या
वेदास्तीर्थानि यज्ञा गणवसुमुनयः पान्तु नित्यं ग्रहाश्च ॥ १ ॥
मनवे वाचस्पतये शुक्राय पराशराय ससुताय ।
चाणक्याय च विदुषे नमो ऽस्तु नयशास्त्रकर्तृभ्यः ॥ २ ॥
सकलार्थशास्त्रसारं जगति समालोक्य विष्णुशर्मेदं ।
तन्त्रैः पञ्चभिरेतच्चकार सुमनोहरं शास्त्रं ॥ ३ ॥

तद्यथानुश्रूयते। अस्ति दाक्षिणात्ये जनपदे महिलारोप्यं नाम नगरं। तत्र च सकलशास्त्रकल्पद्रुमः प्रवरनृपमुकुटमणिमरीचिचयवर्चि तचरणः सकलकलापारं गतो ऽमरशक्तिर्नाम राजा बभूव। तस्य च त्रयः पुत्राः परमदुर्मेधसो बहुशक्तिरुग्रशक्तिरनन्तशक्तिश्चेति बभूवुः। अथ तान् शास्त्रविमुखान् समालोक्य स राजा सचिवानाहूय प्रोवाच। भो ज्ञातमेतद्भवद्भिर्यन्ममैते पुत्राः शास्त्रविमुखा विवेकरहिताः। तदे तान् पश्यतो मम कृतकण्टकमपि राज्यं न सौख्यमावहति। अथवा साधिदमुच्यते।

अजातमृतमूर्खेभ्यो मृताजातौ सुतौ वरं ।
यतस्तौ स्वल्पदुःखाय यावज्जीवं जडो दहेत् ॥ ४ ॥

Courtesy : K. R. Gunjikar

110a. Schlegel's Devanagari type used in *Pantschatantrum*, Bonnae, 1848.

PANTSCHATANTRUM

SIVE

QUINQUEPARTITUM

DE MORIBUS EXPONENS

EX CODICIBUS MANUSCRIPTIS EDIDIT

COMMENTARIIS CRITICIS AUXIT

IO. GODOFR. LUDOV. KOSEGARTEN
S. S. THEOL. ET LINGUAR. ORIENT. IN ACADEMIA POMERANA P. P. O.

PARS PRIMA

TEXTUM SANSCRITUM SIMPLICIOREM TENENS.

BONNAE AD RHENUM.
IMPENSIS H. B. KOENIG.
MDCCCXLVIII.

PROSTAT
LONDINII APUD WILLIAMS & NORGATE.

Courtesy : K. R. Gunjikar

110. Title page of *Pantschatantrum*, Bonnae, 1848.

ओम् । नमो गणेशाय ॥ व्रतमुपैष्यन् । अन्तरेणाहवनीयं च गार्हपत्यं च प्राङ्मिष्ठन्नप उपस्पृशति तद्यदप उपस्पृशत्यमेध्यो वै पुरुषो यदनृतं वदति तेन पूतिरन्तरतो मेध्या वाऽआपो मेध्यो भूत्वा व्रतमुपायानीति पवित्रं वाऽआपः पवित्रपूतो व्रतमुपायानीति तस्माद्वाऽअप उपस्पृशति ॥ १ ॥ सोऽग्निमिवाभीद्धमाणो व्रतमुपैति । अग्ने व्रतपते व्रतं चरिष्यामि तच्छकेयं तन्मे राध्यतामित्यग्निर्वै देवानां व्रतपतिस्तस्माऽएवैतत्प्राह व्रतं चरिष्यामि तच्छकेयं तन्मे राध्यतामिति नात्र तिरोहितमिवास्ति ॥ २ ॥ अथ सꣳस्थिते विसृजते । अग्ने व्रतपते व्रतमचारिषं तदशकं तन्मेऽराधीत्यशकद्धोतव्यो यज्ञस्य सꣳस्थामगन्नराधि ह्यस्मै यो यज्ञस्य सꣳस्थामगन्नेतेन ह्येव भूयिष्ठा-इव व्रतमुपयन्त्येनेन वेवोपेयात् ॥ ३ ॥ द्वयं वाऽइदं न तृतीयमस्ति । सत्यं चैवानृतं च सत्यमेव देवा अनृतं मनुष्या इदमहमनृतात्सत्यमुपैमीति तन्मनुष्येभ्यो देवानुपैति ॥ ४ ॥ स वै सत्यमेव वदेत् । एतद्ध वै देवा व्रतं चरन्ति यत्सत्यं तस्मात्ति यशो यशो ह भवति य एवं विद्वांत्सत्यं वदति ॥ ५ ॥ अथ सꣳस्थिते विसृजते । इदमहं य एवास्मि सोऽस्मीत्यमानुषऽइव वाऽएतद्वदति यद्व्रतमुपैति न हि तदवकल्पते यद्भूयादिदमहꣳ सत्यादनृतमुपैमीति तंꣳ खलु पुनर्मानुषो भवति तस्मादिदमहं य एवास्मि सोऽस्मीत्येवं व्रतं विसृजेत ॥ ६ ॥ अथातोऽशनानशनस्यैव । तद्धाषाढः सावयसोऽनशनमेव व्रतं मेने मनो ह वै देवा मनुष्यस्याजानन्ति तऽएनमेतद्व्रतमुपयन्तं विदुः प्रातर्नो यक्ष्यत

Courtesy : Asiatic Society, Bombay

111a. Schlegel's Devanagari type used in *Pantschatantrum*, Bonnae, 1848.

THE CATAPATHA-BRÂHMANA

IN THE

MÂDHYANDINA-CÂKHÂ WITH EXTRACTS FROM THE COMMENTARIES OF SÂYANA, HARISVÂMIN AND DVIVEDAGANGA

EDITED BY

DR. ALBRECHT WEBER.

श्रीशुक्लयजुर्वेदे
शतपथब्राह्मणम्
माध्यन्दिनीयां शाखामनुसृत्य
श्रीमत्सायणाचार्यहरिस्वामिद्विवेदगङ्गकृतभाष्येभ्यः सारमुद्धृत्य
अल्ब्रेर्तेन वेबेरेण शोधितम्
पुष्यनाम्नि ज्ञनपदे बेर्लीनाख्यायां राजधान्यां मुद्रितम्
संवत्सरे १८५५.

BERLIN
FERD. DÜMMLER'S VERLAGSBUCHHANDLUNG.
LONDON
WILLIAMS AND NORGATE. 14 HENRIETTA-STREET COVENT-GARDEN.
1855.

Courtesy : Asiatic Society, Bombay

111. Title page of *the Catapatha-Brahmana*, Berlin, 1855.

EXTRACTS MADE FROM THE COMMENTARIES OF SÂYANÂCÂRYA AND HARISVÂMIN.

अग्न्याधानेऽग्नयः पवमानेष्टिभिर्निष्पाद्याः पवमानेष्टयश्च दर्शपूर्णमासविकृतितया तदधिगमसापेक्षज्ञाना इति प्रथमे काण्डे दर्शपूर्णमासौ प्रतिपद्येते । तदनुष्ठानारम्भश्च पूर्णमासपूर्वकः अतश्च तस्य पूर्णमासस्य प्रथमं यदङ्गं व्रतोपायनं तदङ्गत्वेनापामुपस्पर्शनं विधत्ते व्रतमुपैष्यन्निति । अग्निप्रणयनं तत्प्रबलीकारणत्वमन्वाधानं चार्थसिद्धत्वादनुक्तमित्युच्यमानाङ्गमध्ये व्रतोपायनस्य प्राथम्यमविरुद्धम् ॥१॥ इदानीमग्निदर्शनलक्षणेनाङ्गान्तरेण सहितं समन्त्रकं व्रतोपायनं विधत्ते स इति । स यज्ञमानः अग्निमाहवनीयम् व्रतमनृतवदनत्यागादिरूपम् राध्यतां समृद्धं भवतु तिरोहितमविस्पष्टार्थं पदम् ॥२॥ स्वीकृतस्य व्रतस्य यागसमाप्तिपर्यन्ततामाहाथेति । संस्थिते यागे पर्यवसिते ॥ अत्र व्रतोपायने मन्त्रांतरं विधातुं पूर्वमन्त्रात्तस्यैव विशेषमाह यत एतेन वक्ष्यमाणेनेदमहमित्यादिना बहवो व्रतमुपयन्त्यतस्तु हेतोरनेनैवोपेयात् एवकारेणैष मन्त्रः प्रशस्यते न तु पूर्वो निषिध्यते अत एव कात्यायनो [२.१.११.] द्वयमप्याहाग्ने व्रतपतेऽइदमहमिति वेति ॥३॥ यदिदं ङगत्तत्सर्वमनृतं सत्यं वेति कोटिद्वयमेव न तृतीया कोटिरस्ति ॥४॥ अनेन मन्त्रेण व्रतमुपेयुषो नियममाह स इति । स इत्थं कृतव्रतोपायनः सत्यमेवेत्येवकारकरणादनृतं न वदेदित्यर्थः । असत्येवकारे यत्सत्यं तत्तदवश्यं वक्तव्यं स्यात् अनृतवदनं चाप्रतिषिद्धं स्यात् इष्यते च तन्निषेधः ॥५॥ प्रसङ्गाद्विसर्जनमाह see १.३.२३. । व्रतोपायनात्प्राग्य अहमेव मनुष्योऽस्मि व्रतमुक्ता स एव मनुष्यः इदमस्मिन्नुव्रतसमये इदमिति क्रियाविशेषणत्वान्नपुंसकत्वम् नन्वसौ मनुष्यो व्रतसमयेऽपि मनुष्य एव तत्किमुच्यते य एव मनुष्योऽस्मि स एवेदमस्मीति । तत्राहामानुष-इवेति मनुष्योऽपि हि तदा [स]त्यात्मकत्वात्सत्यवदनाद्वा देव इत्युक्तम् व्रतत्यागे कृते व्रतारम्भात्प्रागिव स्वभावसिद्धं मनुष्यत्वमेवेति ॥ ननु यथा व्रतोपायने अनृतात्सत्यमुपैमीत्युक्तम् एवं तत्त्यागे सत्यादनृतमुपैमीति किं नोक्तमित्यत आह न हीति । महत उत्कृष्टादेवत्वात्प्रच्युतेनात्यन्तनिकृष्टमानुषत्वप्राप्तिकथनस्यानुचितकल्पनम् ॥६॥ व्रतप्रसङ्गादागतं तद्विसर्जनं समाप्य पूर्वेद्युर्यज्ञमानेन व्रतानन्तरं यत्कर्तव्यं तदुक्तव्यं प्रतिज्ञानीते अथेति । यतो व्रतानन्तरमशनानशनापरनामकमारण्याश्यशनमेव यज्ञमानेन कर्तव्यम् अतस्तदनन्तरमेव तस्य निरूपणं क्रियतऽइत्यर्थः ॥ प्रतिज्ञातस्याशनानशनपक्षस्य प्रशंसार्थं केवलानशनपक्षं निरसितुमुपन्यस्यति तदु हेति । तत्तस्मिन्नशनानशनविषये अनशनं सर्वात्मन अशनत्यागम् ॥ उपवसथनामनिर्वचनेन देवानामागमनं दृढयति तेऽस्येति उप समीपे यज्ञमानस्य वसन्ति देवा अस्मिन्निति पर्वदिवस उपवसथनामक इत्यर्थः ॥७॥ गृहे मनुष्येष्वागतेष्वनश्नत्सु यः कश्चिद्यज्ञमानः स्वयं पूर्वं भुञ्जीतेति यत्तदेवानुचितं तर्कयामः अथ यः कश्चिद्देवेष्वनश्नत्सु पूर्वोऽश्नीयादिति यत्तस्यानवक्लृप्तिः किमु वक्तव्या ऋषाठेन चेन्मुनिना निर्णीताऽनशनपक्षः तर्हि स एव परमार्थः ॥८॥ कथमशनानशनपक्ष इति चेत् अस्यापि मुनिनैव याज्ञवल्क्येन सोपपत्तिना नीतत्वादित्याह तदिति । अशनानशनलक्षणस्वमतसमर्थनाय प्रत्येकपक्षौ दूषयति

111b. Specimen of Devanagari type cut in Europe (Early Nineteenth century)

AITAREYA ĀRAṆYAKA.

॥ अथ प्रथमारण्यकम् ॥

Adhyāya 1.

ओम्[1] ॥ अथ महाव्रतम् । इन्द्रो वै वृत्रं हत्वा महानभवद्यन्महानभवत्तन्महाव्रतमभवत्तन्महाव्रतस्य महाव्रतत्वम् । ह्वे एत-

[1] In R there precede Adhyāya 1 the following शान्ति verses, incorrectly accented, taken from R[1]: भूर्भिमुपसृशेदमं इडा नमं इडा नमं ऋषिभ्यो मन्वङ्भ्यो मन्वपतिभ्यो नमो वो अस्तु देवेभ्यः शिवा नः शन्तमा भव सुमृडीका सरस्वति मा ते व्योम सन्दृशि । भद्रं कर्णेभिः ॥१॥ शन्न इन्द्राग्नी ऋक् ॥१॥ सुषे जनं ऋक् ॥१॥ कया नश्चित्र आ॰ तिस्रः स्योना पृथिवी ऋक् ॥ In B the शान्ति verses appear as Adhyāya 3 in Āraṇyaka III, at fol. 191 a: ओ । नमश्शिवाय । श्रीं उदितश्शुक्रियन्द्धि तदहमात्मनि दधे । अनु मामैत्विन्द्रियं मयि श्रोर्म्मयि यशः । सर्व्वस्य प्राणस्सबल उत्तिष्टाम्यनु मा श्रीरुत्तिष्टत्वनु मा यन्तु देवताः । अदब्धचक्षुरिषिरम्मनस्सूर्यो ज्योतिषां श्रेष्ठो द्रोचे मा मा हिंसीः । तच्चक्षुर्देवहितं शुक्रमुच्चरत् । पश्येम शरदश्शतञ्जीवेम शरदश्शतम् । अग्ने इडा मन इडा नम ऋषिभ्यो मन्वङ्भ्यो मन्वपतिभ्यो नमो वो अस्तु देवेभ्यः । शिवा नश्शन्तमा भव सुमृडीका सरस्वति मा ते व्योमन्सन्दृशि । भद्रङ्कर्णेभिः ऋक् । शन्न इन्द्राग्नी ऋक् । सुषे जनम् ऋक् । कया नश्चित्रः कस्त्वा सत्यो मदानाम् । अभी षु णः स्योना पृथिवी भवा सप्रथ इति शान्तिश्शान्तिश्शान्ति । इत्यृग्वेदे संहितारण्ये तृतीयोऽध्यायः । This Adhyāya is not accented at all in B, as would appear from Scheftelowitz's reproduction, *Die Apokryphen des Ṛgveda*, p. 167, the accents being wholly omitted from Khila V, 17, 2, onwards, as is correctly stated at p. 163. In E occur the same verses as in R and B, but in different order. First come the verses which are found in R[1], the Ṛgvedic verses, (भद्रं) I, 89, 8; (शं न) VII, 35, 1; (सुषे) VI, 49, 1: (कया, कस्त्वा, अभी षु) IV, 31, 1-3; (स्योना) I, 22, 15, being quoted in full. Then follow the words उदितस् down to शतम् and भद्रं नो अपि

Courtesy: Asiatic Society, Bombay

112. Specimen of Devanagari type cut in Europe (Early Nineteenth century)

प्रोक्तम् । अध्यायनेनार्थव्याख्यानेन वा प्रकाशितमित्यर्थः । प्रकर्षेणेति वचनान्नेह । देवदत्तेनाध्यापितम्. Compare the following note.

[171] Pāṇini: तेन प्रोक्तम्.—Kātyāyana: प्रोक्तग्रहणमनर्थकं तत्रादर्शनात्.—Patanjali: प्रोक्तग्रहणमनर्थकम् । किं कारणम् । तत्रादर्शनात् । ग्रामे ग्रामे कालापकं काठकं च प्रोच्यते । न तत्र प्रत्ययो दृश्यते.—Kātyāyana: ग्रन्थे च दर्शनात्.—Patanjali: यत्र च दृश्यते ग्रन्थः स भवति तत्र कृते ग्रन्थ इत्येव सिद्धम् (IV. 3, 116) । छन्दोऽर्थं तर्हीदं वक्तव्यम् । न हि च्छन्दांसि क्रियन्ते । नित्यानि च्छन्दांसि.—Kātyāyana छन्दोऽर्थमिति चेत्तुल्यम्.—Patanjali: छन्दोऽर्थमिति चेत्तुल्यमेतद्भवति । [The MS contains here a repetition, which is evidently a mistake of the copyist] ननु चोक्तं न हि च्छन्दांसि क्रियन्ते नित्यानि च्छन्दांसीति । यद्यप्यर्थो नित्यः । या त्वसौ वर्णानुपूर्वी सानित्या तद्भेदाच्चैतद्भवति काठकं कालापकं मौदकं पैप्पलादकमिति । न तर्हीदानीमिदं वक्तव्यम् । वक्तव्यं च । किं प्रयोजनम । यत्तेन प्रोक्तं न च तेन कृतम् । माथुरी [*cf.* Kaiyyaṭa: माधुरी] वृत्तिः । यदि तर्हि (त,स्य निबन्धनमस्ति । इदमेव वक्तव्यम् । तदप्यवश्यं वक्तव्यम् । यत्तेन कृतं न च प्रोक्तं वाररूचं काव्यम् । जालूकाः श्लोकाः.—Kaiyyaṭa: प्रपूर्वो वचिः प्रकाशने ऽध्यायनरूपे वा वर्तते करणे वा । तत्राद्ये ऽर्थे प्रत्ययो न दृश्यते । द्वितीये तु सूत्रान्तरेण (*i.e.* IV. 3, 116) सिद्धमिति मत्वाह । प्रोक्तग्रहणमिति ग्राम इति । सुशर्मादीनां प्रतिग्रामं प्रवक्तृत्वे ऽपि सुशर्मणा प्रोक्तं काठकमसौशर्मणमिति [probably: काठकम् । सौ°] प्रयोगो न दृश्यत इत्यर्थः । नित्यानीति । कर्तुरस्मरणात्तेषामिति भावः । या त्वसाविति । महाप्रलयादिषु वर्णानुपूर्वीविनाशे पुनरुत्पद्य (MS. पुनतत्पद्य) ऋषयः संस्कारातिशयाद्वेदार्थं स्मृत्वा शब्दरचना विदधतीत्यर्थः (MS. विद्तीत्यर्थः) । तद्भेदादिति । आनुपूर्वीभेदादित्यर्थः । ततश्च कठादयो वेदानुपूर्व्याः कर्तार एव ननु स्थिता एव सुशर्मादिवत्प्रवक्तारः । ततश्च च्छन्दस्यपि कृते ग्रन्थ इत्येव (IV. 3, 116) सिद्धः प्रत्यय इति भावः । माधुरीति । माधुरेण प्रथमतः प्रकाशितेत्यर्थः । (IV. 3, 108) कलापिनो ऽणित्यणग्रहणस्याधिकविधानार्थं छात्रृडाद्यत्राण्भवति (MS. °र्थद्यात्रृडा°°) । द्विविध चेह प्रोक्तं गृह्यते परकृतं स्व(कृ)तं वा यत्प्रकाशितं तेन प्रोक्ताधिकार एव कठादिभ्यो वक्ष्यमाणप्रत्ययविधानम्.—Nāgojibhaṭṭa: तेन प्रोक्तम् । कालापककाठकयोर्गोचरणाद्वुञ् (IV 3, 126) धर्मायययोरिति बोध्यम् । प्रपूर्वो वचिरिति । अध्यायनरूपे प्रकाशने वा [both MSS. of the E. I. H., No. 350 and 1209, in the same order] वर्तते करणे वेत्यन्वयः । ननु काठकमित्यादौ प्रत्ययदर्शनान्न प्रत्ययो दृश्यत इत्यनुपपन्नमत आह । सुशर्मादीनाञ्चिति । भाषे ग्रन्थे चेति तेन कृते ग्रन्थ इत्यर्थः (IV. 3, 116) । ग्रन्थः स इति तेन कृतो ग्रन्थः स इत्यर्थः । अंशेन वेदस्य नित्यत्वं स्वीकृत्यांशेनानित्यत्वमाह । यद्यप्यर्थ इति । अनेन

Courtesy: Asiatic Society, Bombay

113. Type used in Goldstukar, Edition of *Paṇini*.